

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І РОСІЙСЬКОЇ МОВ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II
Міжвузівської
студентської науково-практичної конференції**

**«МОВНА КУЛЬТУРА ФАХІВЦЯ
У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ»
26 травня 2009 року**

Донецьк – 2009

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І РОСІЙСЬКОЇ МОВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II
Міжвузівської
студентської науково-практичної конференції

**«МОВНА КУЛЬТУРА ФАХІВЦЯ
У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ»**
26 травня 2009 року

Донецьк - 2009

Збірник матеріалів II Міжвузівської студентської науково-практичної конференції «Мовна культура фахівця у контексті сучасності» 26 травня 2009 року. - Донецьк: ДонНТУ, 2009. - 100 с.

Збірник містить матеріали, присвячені різним аспектам культури мовлення фахівців, проблемам становлення сучасної української мови , а також мовним питанням у процесі професійного вдосконалення фахівця.

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

*Мачай Т.О., завкафедри укр. та рос. мов, канд. пед. наук, доцент – голова
Лазарева Л.К., канд. філол. наук, доцент
Мітасова Е.Ф., ст. викладач
Матулевська Н.П., ст. викладач
Стеценко Н.М., ас.*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Мачай Т.О., завкафедри укр. та рос. мов, канд. пед. наук, доц. (відповідальний за випуск)
Мітасова Е.Ф., ст. викладач (відповідальний редактор)
Стеценко Н.М., ас. (технічний редактор)*

Адреса редакційної колегії:

*Україна: 83000, м. Донецьк, вул. Артема, 58, ДонНТУ.
Тел.: (0622) 301-03-64, e-mail: ukrmovadgtu@rambler.ru*

ЗАТВЕРДЖЕНО на засіданні кафедри української та російської мов.
Протокол № 11 від 18.05.09

© Донецький національний технічний університет, 2009 р.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ I. Культура мовлення фахівців

<i>Баркова А.О. Деякі аспекти культури мовлення фахівців.....</i>	<i>5-6</i>
<i>Буравльова В.О. Володіння українською мовою як важливий компонент професійної діяльності.....</i>	<i>7-8</i>
<i>Ващук А. С., Кононенко С. В. Мовленнєва культура у структурі професіоналізму сучасного інженера.....</i>	<i>9-10</i>
<i>Гурецька А. О., Снєжок Х.В. Мова інтернет-щоденників і блогів.....</i>	<i>11-12</i>
<i>Дудник В.В., Стефанишин С. В. Фразеологізми: виникнення, значення, історія.....</i>	<i>13-14</i>
<i>Євтюшкіна Г.Б., Кривошеєва І.В. Деякі негативні явища сучасної української мови.....</i>	<i>15-16</i>
<i>Калмикова Л.Я. Проблеми формування професійного мовлення студентів економічних спеціальностей.....</i>	<i>17-18</i>
<i>Князєв Я., Плетенець О. «Наука про рідномовні обов'язки» І. Огієнка.....</i>	<i>19-20</i>
<i>Кучерова Г. А. Усне оформлення української мови як шлях до успіху.....</i>	<i>21-22</i>
<i>Кубрак Л. А. Розмовляймо українською!.....</i>	<i>23-24</i>
<i>Мациніна М.М. Займенник у сфері етикетного мовлення.....</i>	<i>25-26</i>
<i>Моспан А.С. Вплив електронних ЗМІ на функціонування мови в суспільстві.....</i>	<i>27-28</i>
<i>Перепелиця О. Л. Етикет телефонної розмови.....</i>	<i>29-30</i>
<i>Реуцький В. В. Деякі аспекти культури мовлення фахівців.....</i>	<i>31-32</i>
<i>Ролдугіна Ю.В. Мовно-структурна організація публічного виступу.....</i>	<i>33-34</i>
<i>Хізьова А. С. Шляхи утворення нових слів у комп'ютерному слензі.....</i>	<i>35-36</i>

СЕКЦІЯ II. Мова і фах

<i>Більщук А. В. Мова у процесі професійного вдосконалення фахівця.....</i>	<i>37-38</i>
<i>Буравльова М.В. Мовна освіта в інженерному вищому навчальному закладі.....</i>	<i>39-40</i>
<i>Волошин М.О. Особливості перекладу конструкцій з російським прийменником «при» у текстах з електротехніки.....</i>	<i>41-42</i>
<i>Драліна Н.М. Роль мови у становленні особистості.....</i>	<i>43-44</i>
<i>Дубиніна К. О. Деякі аспекти навчання фахової української мови.....</i>	<i>45-46</i>

Корнієч К.В. Редагування як один з головних чинників якісного перекладу.....	47-48
Кошевець Г. Е. Деякі аспекти культури мовлення фахівців.....	49-50
Митько Т. М. Особливості автоматичного перекладу тексту...51-52	
Пронькін В. Г. Роль та можливості комп'ютерних програм	53-54
Присянко Д. В. Підтримка та методи застосування мовних занять у вищих навчальних закладах.....	55-56
Рудченко І.В. Місце мови у становленні майбутнього фахівця...57-58	
Шведнюк Е. С. Мова – бездонна криниця інформації про світ...59-60	
Шестакова Н. М. Роль української мови за професійним спрямуванням у фаховому становленні спеціаліста.....	61-62
СЕКЦІЯ III. Проблеми становлення сучасної української мови	
Алексєєва М. В. Суржик – сучасна проблема української мови.....	63-64
Бур'ян К. О. Стан мовної ситуації в Україні: проблеми і перспективи.....	65-66
Вальчук Р.В. Прізвища, утворені від назв професій.....	67-68
Жукова К. О. До проблеми статусу української мови як державної.....	69-70
Кольбик Б.І. Походження прізвищ від професій.....	71-72
Коновалов Д. О. Наріччя української мови.....	73-75
Кротинова К. А. Суржик як соціолінгвістичний феномен.....	76-77
Машніков М. Є., Єгоров В. Є. Деякі особливості східно степової говірки.....	78-79
Нестеренко О. С., Чекайда І.Ю. Прізвища, утворені від особових імен.....	80-81
Павленко Г.Д., Артем'єва Г.О. Лінгвістичні основи походження українських прізвищ, а також осіб з Українських Карпат.....	82-83
Семенова О.С., Семенова І.С. З історії виникнення основних типів українських прізвищ.....	84-85
Скоріков Є.О. Про два варіанти української мови.....	86-87
Тимошенко Н.В. Про зміни в лексиці сучасної української мови..	88-89
Хабло Л. В. Проблеми становлення сучасної української мови....	90-91
Цибулька К.С., Депутат К.В. Із історії власних імен і прізвищ..	92-93
Черкашина А. Б., Галах Н. І. Семантичні особливості слів у сучасній українській мові.....	94-95
Шигімагін О.В. Проблема двомовності в Україні.....	96-97

СЕКЦІЯ І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ

**Баркова Аліса Олександрівна, гр. Фін-08а (ДонНУЕТ)
Науковий керівник – викладач Огурецька Н. П.**

Культура мовлення як складова загальної культури є одним із найважливіших показників цивілізованості суспільства. Процес опанування мови та її культури пов'язаний зі здобуттям навичок правильно розмовляти й писати, точно висловлювати свою думку, активно використовувати мовні знання, грамотно застосовувати їх. Досконале володіння мовою стає важливим компонентом підготовки фахівців у сфері державного управління, оскільки саме творче використання засобів мовлення повною мірою виявляє професійні обдарування державного службовця, сприяє його самотворенню та самовираженню. Практика сучасних інтеграційних процесів в Україні, входження її в систему міжнародних економічних, політичних і культурних зв'язків потребують конкурентноспроможних державних управлінців світового рівня. Діяльність державного управлінця вимагає від нього не тільки професійної майстерності, а й широкої загальної освіти, оскільки вона пов'язана з інтенсивним усним і писемним спілкуванням, передбачає широку мовленнєву практику, потребує точного вираження понять і категорій у різних сферах державного управління. Недотримання та порушення державним службовцем мовних норм може стати причиною непорозуміння, викликати заперечну реакцію у співрозмовника і негативно позначитися на його подальшій кар'єрі. Крім того, державний службовець може бути й оратором, якщо виступає з доповіддю під час проведення ділових нарад, засідань, на пленарних засіданнях у сесійному залі Верховної Ради України або перед аудиторією в лекційних залах. Уміння правильно, ясно й чітко літературною мовою висловити свої думки, володіння мистецтвом публічної мови, які визначають його рейтинг і сприяють професійному й особистому становленню, є складовими іміджу державного службовця. Сьогодні, коли українська мова відіграє виняткову роль у житті суспільства, у розвитку науки, культури й освіти, проблеми підвищення рівня культури мовлення як важливого чинника формування цілісної

культурно-національної ідентичності, ролі державних інститутів, що беруть участь в управлінні процесом становлення і подальшого розвитку державної української мови, та її співіснування з мовами національних меншин обговорюються на круглих столах, семінарах, конференціях. Ці питання розглядаються в працях українських фахівців у галузі державного управління, зокрема, В.І.Лугового, В.К.Майбороди, І.Ф.Надольного та інших.

На жаль, ще й досі мовознавці не мають єдиного погляду щодо необхідності виділення культури мовлення, зокрема культури ділового мовлення, в окрему навчальну дисципліну, не визначено її зміст, функції, завдання та місце серед інших мовознавчих дисциплін. Немає достатньої кількості відповідних підручників із ділового мовлення у сфері державного управління, де теоретична частина супроводжується системою практичних мовленнєвих вправ, зміст яких орієнтований на головні проблеми обраної спеціальності, вивчення фахової документації, сприяє виробленню практичних умінь і навичок у процесі добору відповідних мовних засобів у діловому мовленні.

Таким чином, визначається недостатньою опрацьованістю проблеми культури мовлення у сфері державного управління, недослідженістю причин низької культурологічної компетенції, відсутністю досліджень законодавчого публічного мовлення, а також потребою в навчальних посібниках-практикумах, що сприяли б оволодінню мовними засобами писемного й усного ділового спілкування. Сьогодні гостро стоїть проблема “екології мови”, проблема “культурного фону”, який формується мовою культурологічних видань, радіо і телебачення. Тому досконале володіння українською мовою державними службовцями, які постійно користуються засобами масової інформації для передачі своїх думок, є умовою підвищення загальної культури українського народу.

Література

1. Козієвська О.І. Мовна політика в Україні: аспекти взаємодії і перспективи розвитку української та російської мов // Зб. наук. пр. УАДУ. – К.: Вид-во УАДУ. – Вип.1. - 2000. - С. 320-328.
2. Плотницька І.М., Козієвська О.І. Ділова українська мова: Робочий зошит. – Житомир, 2002. – 90 с. – Авторських 45 с.
3. Основи мовленнєвої діяльності. Автори - А.П.Загнітко, І.Р.Домрачева. Навч. посіб.2001. – Донецьк, Український культурологічний центр, 2001. – 56 с.

ВОЛОДІННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Буравльова Вікторія Олександрівна, гр.Л-08-1 (ДонДУУ)
Науковий керівник – викладач Світлична В.Ю.**

Офіційною мовою ділових документів, професійного спілкування є державна мова, тобто українська. Нерідко ми зустрічаємося з проблемою вибору слова під час перекладу з однієї мови на іншу, або при укладанні тексту українською. І тому фахівець високого рівня повинен вміти правильно перекладати та складати документи.

Мова як інструмент здобуття знань, як засіб життєдіяльності людини має велике значення для всіх. Оскільки мова не тільки обслуговує сферу духовної культури, а й пов'язана з виробництвом, з його галузями, процесами, із соціальними відносинами, вона — елемент соціальної сфери.

У сучасному житті по-новому розглядаються питання функціонування мови. Старий поділ на професії «інтелігентні» та «неінтелігентні» зникає. Основний критерій — знання свого фаху, рівень володіння професійною термінологією. [1, 95-96]

Що означає знати мову професії? Це — вільно володіти лексикою свого фаху, нею користуватися.

Мовні знання — один з основних компонентів професійної підготовки. Оскільки мова виражає думку, є засобом пізнання й діяльності, то правильному професійному спілкуванню людина вчиться все своє життя.

Знання мови професії підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися в ситуації на виробництві та в безпосередніх ділових контактах. [1, 104]

"Людина, як пише В. Русанівський, створила культуру, а культура — людину. Людина реалізується в культурі думки, культурі праці й культурі мови.

Культура — це не тільки все те, що створено руками й розумом людини, а й вироблений віками спосіб суспільного поведіння, що виражається в народних звичаях, віруваннях, у ставленні один до одного, до праці, до мови.

Мовна культура — це надійна опора у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів, у вихованні діяльного,

справжнього патріотизму. Культура мови передбачає вироблення етичних норм міжнаціонального спілкування, які характеризують загальну культуру нашого сучасника". З культурою мови насамперед пов'язують уміння правильно говорити й писати, добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети і обставин спілкування. [2, 150]

Іноді документи пишуть одразу трьома мовами: державною українською, професійною й почасти російською — в тих місцях тексту, де автор документа не знаходить українських аналогів російських слів. Це і є суржик. Фахівець високого рівня повинен правильно та грамотно скласти документи, щоб не було помішано декілька мов.

Ділові документи вирізняються особливими мовними засобами, що відповідають нормам загальнолітературної мови, які не пов'язані з особливостями різних специфічних стилів. Основною вимогою до мовних засобів є їх доступність широкому читачеві. Це загальноновживані слова, терміни з різних галузей народного господарства, значення яких зафіксоване у словнику.

Залежно від характеру основного змісту документа (прохання, запит, подяка тощо) добирають відповідні мовні структури з певним добором слів, що найточніше виражають зміст документа, роблять його найбільш впливовим. [2, 154-155]

Ділове листування — відображення суспільних відносин. Ось чому постає питання і про етикет ділових паперів. Найголовнішим виявом етикету є їх достовірність, переконливість, тактовність. У ділових паперах у звертанні до офіційної особи використовуються офіційні форми ввічливості: шановний, високошановний, вельмишановний.

Питання мовного етикету має важливе значення особливо тепер, коли відбуваються зміни у виробничих відносинах підприємств та установ. Це стосується переважно тих, хто займається складанням листів-прохань, листів-вимог, листів-претензій, бо від змісту таких документів залежать відносини між колективами та приватними особами. [3, 176]

Література

1. Л. М. Паламар, Г.М. Кацавец, Мова ділових паперів. Навч. посібник 1998 – с. 197
2. Потелло Н.Я. Українська мова і ділове мовлення. Навч. посібник – 4-те вид. випр. – К.: МАУП 2001, - с. 256
3. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спрямування. – К., 2005. – с. 352

МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СУЧАСНОГО ІНЖЕНЕРА

**Вашук Андрій Сергійович, гр. ЕАПУ-05а (ДонНТУ)
Кононенко Сергій Володимирович, гр. ЕАПУ-05а (ДонНТУ)
Науковий керівник – ас.Кравцова О.В.**

Істотні зміни в усіх сферах життя і діяльності людей зумовлюють появу нових вимог, які суспільство висуває до професіоналізму та особистісних якостей сучасних інженерів. У роботі проаналізовано сутність цих вимог та їх відображення у тенденціях розвитку сучасної інженерної освіти. Зростання ролі загальної культури фахівця перетворює її на невід'ємний елемент його професійної компетенції. Показано, що це в першу чергу стосується мовленнєвої культури як засобу ділового спілкування і передумови ефективного здійснення управлінських функцій.

Людство сьогодні опинилось у складному і своєрідному стані переходу до принципово нового етапу в історії своєї цивілізації, сутність якого полягає у становленні постіндустріального суспільства, його інформатизації та глобалізації світогосподарських зв'язків. Основною характеристикою цього стану стали швидкі кардинальні зміни у всіх сферах життєдіяльності людей. Вони торкнулися не тільки науково-технічного і соціального прогресу, техніки і технології матеріального виробництва, а й духовної діяльності, освіти, культури, побуті. Це потребує, як слушно зазначає В.Г.Кремень. "забезпечити високу функціональність людини в умовах, коли ідеї, знання й технології змінюються набагато швидше, ніж покоління людей" [1:7].

За цих умов педагогічна теорія і практика виявились ще недостатньо підготовленими до нових умов, що породжує певну кризу всієї світової освітньої системи. Необхідність її подолання зумовлює потребу у глибокому системному аналізі тих традиційних педагогічних парадигм, які сформувались в умовах індустріального суспільства. Вони забезпечували підготовку людини до життя в тих умовах, однак сьогодні перестають відповідати новим реаліям і вимогам часу. Такого аналізу потребують всі підсистеми й елементи освітньої системи — від дошкільного виховання до організації післядипломної освіти. Однак особливої уваги і реформування вимагає професійна, насамперед інженерна, освіта.

Дійсно, якби не розвивались інформаційні технології і сфера послуг, які, за твердженням авторитетних футурологів, будуть переважними видами людської діяльності у ХХІ столітті, основою життєзабезпечення людини і суспільства у цілому була, є і завжди залишатиметься сфера матеріального виробництва. А характер її організації, застосовуваних технологій і якість продукції істотною мірою визначатимуться рівнем професіоналізму інженерних кадрів. Цей же професіоналізм формує і забезпечує вища школа, її науково-педагогічний склад. І вона повинна своєчасно виявляти провідні тенденції у зміні суспільних вимог до професіоналізму та особистісних якостей інженерів і належним чином здійснювати відповідну корекцію змісту освіти, використовуваних педагогічних технологій та всієї організації навчально-виховного процесу.[2:24]

Таким чином, наведені результати дозволяють дійти таких висновків.

По-перше, у зв'язку з істотним підвищенням значення особистісного чинника у забезпеченні належної ефективності суспільного виробництва відповідно змінюються вимоги до поняття професіоналізму Інженера і його структури. За цих умов мовленнєва культура як і навички ділового спілкування взагалі, фактично переходять від статусу складових загальної культури до ролі важливого компонента професійної компетентності.

По-друге, існуючий рівень мовленнєвої культури інженерів і студентів вищих технічних закладів освіти та практика її формування аж ніяк не відповідають вимогам часу і не сприяють найбільш ефективному здійсненню ними суто професійних функцій. Більш того, з часом ця невідповідність буде постійно збільшуватись.

Це створюватиме необхідні передумови для поступового зростання виробничої культури, успішного впровадження і освоєння перспективних високих технологій і забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, зростання добробуту народу, духовного і соціально-економічного відродження України.

Література

1. Кремень ВГ. Філософія освіти ХХІ століття// Педагогіка і психологія. - 2003. - № 1(XXXVIII). - С. 6-16.
2. Нечепорейко Л.С. Мовленнєва культура як умова успішної управлінської діяльності// Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. праць - Вип. 4. — Харків: НТУ "ХПГ. 2002. -С."170-174.

МОВА ІНТЕРНЕТ-ЩОДЕННИКІВ І БЛОГІВ

**Гурецька Анастасія Олександрівна, гр. ЕКІ-056 (ДонНТУ)
Снєжок Христина Володимирівна, гр. ЕКІ-056 (ДонНТУ)
Науковий керівник – ас. Грабовенко І.С.**

Інтернет як будь-яке велике досягнення цивілізації несе і користь, і шкоду. З одного боку, Всесвітня мережа відкриває нові можливості у пізнанні і спілкуванні, з іншого - викликає Інтернет-залежність. Головне для користувачів – відчуття міри, в такому разі Інтернет стає засобом поліпшення життя. Число користувачів Інтернету в Україні швидко зростає, але одночасно зростають і пов'язані з ним проблеми. Останніми роками фахівці частіше говорять про нове психологічне захворювання – Інтернет-залежність.

Проблема впливу Всесвітньої мережі на мову є одним з аспектів загальної, давно існуючої проблеми «мова і комп'ютер». Зазначена проблема була поставлена в ході робіт із часу створення перших комп'ютерів в середині минулого століття. Менш чітко вона була сформульована ще раніше – в творах письменників-фантастів, що описують спілкування людини з роботами. Тому основною метою даної роботи є виявлення шляхів формування і особливостей Інтернет-мови, особливо Інтернет-щоденників і блогів. Об'єктом дослідження є блоги і Інтернет-щоденники як засіб спілкування. Виченням загального стану проблеми займалися такі вчені, як: К.П.Піотровський, М.К. Пилипович, Г.Л. Родіонова, Н.І.Черкасова

Блог — це мережевий щоденник одного або декількох авторів, що складається із записів у зворотному хронологічному порядку. Блог може включати текстову інформацію, зображення, аудіо- і відеоматеріали. Сукупність всіх мережевих щоденників називається блогосферой. Блоги — у край цікаве і корисне явище в Інтернеті, тому вони і розвиваються вибухоподібно. Спочатку вони служили для обміну цікавими посиланнями. Інша сутність мережевих журналів — особистий щоденник, в якому люди висловлюють свої враження. Блоги можуть служити «майданчиком» для обнародування літературних творів, хоча і не дуже для цього підходять. І нарешті, блог — це альтернативне джерело інформації

За останніми даними, кількість щоденників (блогів), розміщених в Інтернеті, досягла 35,3 млн. Ця тенденція не обійшла стороною і нашу країну. Основною проблемою, на наш погляд, є те, що існує

повна свобода слова в мережевих щоденниках. Звичайно, існує певний етикет в Інтернеті взагалі і в блогах зокрема, проте, він не настільки строгий і обов'язковий, щоб всі користувачі його дотримувались. Даний етикет діє лише у випадках, коли Ви не поважаєте закон, намагаєтеся найняти терористів, виправдовуєте расизм або виступаєте проти інших релігій. А ось якщо людина намагається виразити себе за допомогою нецензурної лексики, – це право кожного, але не варто чекати популярності блогу.

Як і в житті, в блогах люди не спілкуються чисто літературною мовою, використовують жаргони, спрощені і «перероблені» слова, так званий «жаргон падонкафф». Жаргон падонкафф, він же «Олбанська мова» — широко поширився в Рунеті на початку ХХІ століття стиль вживання російської мови з фонетично майже вірним, але навмисне неправильним написанням слів, частим вживанням нецензурної лексики і певних штампів, характерних для сленгової лексики. Найчастіше використовується під час написання коментарів до текстів в блогах, чатах і web-форумах. Цей сленг породив безліч стереотипних виразів, новий вигляд лайок [1]. Серед нової нецензурної лексики можна назвати такі слова, як «забанець» – відвідувач блогу, що попав до бан-аркуша унаслідок власної докучливості, «ссилкун» – блоггер, записи якого містять лише посилання на інші сайти, «статофіл» – людина заклопотана статистикою свого блогу та інші [2:28]. Ймовірно, що через декілька років ці слова вийдуть з вузької комп'ютерної лексики та урізноманітнять нашу звичну розмовну мову.

Для багатьох людей блоги – це своєрідна терапія, спосіб виразити своє життя з іншого боку. За статистикою близько 30% людей відмовилося від відвідування психотерапевтів, після того як вони дістали можливість виражати свої емоції в блогах. Листування – це своєрідна терапія, а публікація блогів – це можливість отримати відгук від кого завгодно. Багато людей стали відомими завдяки своїм політичним оглядам, жартам, цікавим історіям. На наш погляд, майбутнє нашої мови залежить від нас самих, від наших цілей і мудрості. Від того, що ми хочемо повідати оточуючим і як.

Література

1. www.wikipedia.org
2. Билярчик А. Ругаться – так по-русски // Итоги недели. Вып. № 5(183). – 2009. С.28.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ: ВИНИКНЕННЯ, ЗНАЧЕННЯ, ІСТОРІЯ

Дудник Володимир Володимирович, гр.ЕМК-05 (ДонНТУ)
Стефанишин Сергій Володимирович, гр.ЕМК-05 (ДонНТУ)
Науковий керівник – доц. Лазарєва Л. К.

На кожному зламному етапі розвитку суспільства соціальні зміни найбільшим чином відбиваються на лексичному складі мови. Цей вплив відчувають і слова, і словосполучення, і усталені сполучення, які ми називаємо фразеологізмами.

Фразеологізми – це своєрідні мовні знаки, які становлять основу національного обличчя кожної мови. В них, як в жодній іншій мовній одиниці, яскраво виявляються специфічний національний колорит, особливості образного народного мислення, власне національне сприйняття «мовної картини світу», віддзеркалення характерних особливостей культури й побуту, народних звичаїв, історичного минулого тощо: *покласти зуби на полицю; повісити носа; як рак на горі свисне; з вогню та в полум'я*. А в усталених зворотах *пропав, як швед під Полтавою, висипався хміль із міха та й наробив ляхам лиха* звучить відгомін боротьби з чужинцями. У сталих словосполученнях *казав пан кожих дам, та слово його тепле*; - ненависть і зневага до гнобителів, а історія виникнення усталених словосполучень *перемивати кісточки, сім п'ятниць на тиждень, ні пуха ні пера* і подібних відкривають таємниці історії, пов'язані із звичаями, віруваннями.

За походженням переважна більшість фразеологізмів, слов'янські. Серед них виділяються спільнослов'янські, спільносхіднослов'янські і власне українські. До складу української фразеології входять також усталені звороти, засвоєні з інших мов. Дуже часто це вислови, поширені в багатьох мовах світу. Висловлювання видатних політичних й громадських діячів, відомих письменників теж є чинниками корпусу фразеологічних одиниць. Широко використовуються в українській мові і фразеологізми античного походження, усталені звороти. Наприклад: *Ахіллесова п'ята, Купідонові стріли*.

Основним, невичерпним джерелом української фразеології є народна мова, якій властиві влучність, образність. Особливо багато фразеологічних зворотів виробничо - професійного походження:

грати першу скрипку, з високої конструкції, сім раз відмір один раз відріж. Ряд фразеологізмів є дотепними висловами з анекдотів, жартів та інших жанрів усної народної творчості: *не до солі, вийшов пишик, ростуть груші на вербі.* У фразеологізмах відбиті спостереження над оточуючим життям, людьми, природою: *жувати жуйку; розправляти крила; скриготати зубами; задирати носа.*

Фразеологія активно досліджується, проте фахівці зазначають, що певної уваги дослідників заслуговує професійна фразеологія і сучасна соціально політична лексика. З часом частина фразеологізмів старіє, перестає задовольняти потребу сучасного спілкування і виходить з ужитку. Останнім часом поширилися фразеологізми, які зв'язані з політичним життям в Україні. Постійна боротьба за владу, надихає політичних бійців на створення нових фразеологізмів, і надає змогу стежити за «гарячими слівцями» політиків. Ці фрази постійно доповнюють активний словник, наприклад:

«помаранчева» революція;
«Довго ж вас Бог збирав на одному човні» - про команду-список;
«Депутатська ксива» - це мандат;
Майдан та майдан-2;
«бандити будуть сидіти у тюрмах, а бандити вже йдуть у Верховну Раду»;
Президент і його *«любі друзі»;*
«Шановні НАТОпроходці...» - звернення комуністів до депутатів;

І лише час покаже, що залишиться у словнику мови.

Отже, сучасність формулює нові й нелегкі завдання. Любов до яскравого, образного слова, глибокий інтерес до всіх видів народного "влучного слівця" - завжди буде залучати дослідників в область народної фразеології.

Література

1. Авксентьев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. – К.: Вища школа, 1983 – 137
2. Білоноженко В.М., Гнатюк І.С., Винник В.О. та ін.. Фразеологічний словник української мови: В 2-х т. – К.: Наукова думка, 1993 р.
3. Вайнтрауб Р.М. Опыт сопоставления соматической фразеологии в славянских языках. Вопросы фразеологии.–1975. Вып.288.- №9
4. Ужниченко В.Д. Историко – лінгвістичний аспект формування української фразеології.: Автореферат дис. докт.філ. наук – Дніпропетровськ, 1994
5. Дзензелівський Й.О. Програма для збирання матеріалів до лексичного атласу української мови. – К.: Наукова думка, 1987. 299
6. Мирний П. «Хіба режуть воли» М., 1985

ДЕЯКІ НЕГАТИВНІ ЯВИЩА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Євтюшкіна Ганна, гр. ЕКІ-056 (ДонНТУ)

Кривошеєва Ірина, гр. ЕКІ-056 (ДонНТУ)

Науковий керівник – ас. Грабовенко І.С.

Невід'ємною частиною нашої мови й життя є лайки. Але останнім часом лайливі слова все частіше звучать на телебаченні, на радіо, з'являються на сторінках газет, журналів. Нецензурна лексика стала настільки звичною, що незабаром навіть найгрубіші вирази можуть легалізуватися. Таким чином культура мови перебуває під загрозою. При цьому варто врахувати, що більшість із нині вживаних лайок походять від слів, які спочатку мали зовсім невинні значення.

Проведемо етимологічний аналіз деяких слів. Так, наприклад, слово «зараза» раніше носило позитивний зміст і було синонімом слова «вразити». У XVIII столітті так називали прекрасних жінок, які своєю красою, «заражали», «вразали» чоловіків [1]. Тепер це слово перейшло до галузі медицини й уживається для позначення хвороби.

Але буває, що слово змінило значення та із грубого й образливого стало майже компліментом. Так, модне сьогодні слово «стерво», у яке вкладають зміст «фатальна жінка», насправді означає «падло», «м'ясо, що гниє». Цим словом раніше чоловіки із презирством називали особливо підлих і шкідливих повій. Інше зовсім не образливе слово «чувак» у перекладі із циганської мови значить кастрований баран або верблюд, а «чувиха» - його підстилка.

Значна частина лайок спрямована на те, щоб скривдити людину і указати при цьому на її слабкі розумові здатності. Наприклад, слово «ідіот» у давній Греції позначало «приватна особа». «Ідіотес» називали людину, що не ходила на голосування. Пізніше це слово придбало новий зневажливий відтінок - «обмежений», а у римлян воно почало позначати - «невіглас». «Кретин» на діалекті жителів з гірських районів Франції значить «християнин». Значення «недоумкуватий» це слово прийняло у зв'язку з тим, що в цих районах часто зустрічалися розумово відсталі люди через недолік йоду в воді. З іноземної мови до нас також прийшло слово «дебіл», що у перекладі з латинського означає - «слабкий» [2].

«Лохом» два сторіччя назад називали лосося: знесилена після нересту риба спускалася вниз за течією річки й легко попадалася в мережі до рибалок. Пізніше цим словом торговці називали мужика-селянина, що приїжджав із села до міста і якого було легко обдурити.

Перенесення властивостей тварини або рослини на людину з метою її образити – досить часте явище. Наприклад, як відомо, дуб є дуже твердою породою дерева. У зв'язку із цим дубом часто називають не дуже розумну людину. А от слово «бидло», яким поляки називали поневолених селян західної України, позначає худобу.

Слово «сволота» утворилося від давньослов'янського «сволочати» і означало зволакувати. Сволотою спочатку називали сміття, що згрібали до купи, а вже потім покидьків суспільства – злодіїв, бурлаків. «Негідник» - слабкий і немічний чоловік «не придатний» для армії. «Жлобом» раніше називали людину, що пила жадібно захлинаючись. А «шаромига» походить від французького *cher ami* (любий друже) - так зверталися до росіян французи, коли жебрачили під час відступу в 1812 році [1].

Зазначені явища словотворення та перекручування змісту вже добре відомих слів тривають у мові й сьогодні – від уже поганих слів утворюють нові слова, змінюючи в них літеру або додаючи яку-небудь частину. Наприклад, слово «фіга» (дуля) пішло від французького «підлість» [1]. Пізніше до цього слова додали суфікс і вийшло «фігня». Це слово також більш грубим способом заміняє в контексті інші слова «ні фіга» - «ні чого», «на фіга» - «навіщо». Лайки використовувалися не тільки в усній мові, а й в літературі. Багато українських письменників зверталися в своїх творах до евфонії (лайки) з різною метою, здебільшого для висміювання ворогів. Шевченко використовував лайки з метою підкреслити внутрішню вульгарність зовні «високого» (наприклад, царського двору у «Сні»), Котляревський в «Енеїді» – з гумористичною метою («Юнона суча дочка»), Нечуй-Левицький – щоб підкреслити і висміяти оточення того часу.

Таким чином, можна стверджувати, що раніше наша мова була більш чистою. Лише брутальність, безграмотність і порочні сфери людського життя перетворили зовсім невинні слова на грубі й жорстокі лайки. Тільки гарне виховання, повага до рідної мови сприятимуть очищенню мови або хоча б допоможуть зупинити її подальше засмічення. Кожен повинен стежити за своїм мовленням, інакше лайки й жаргонізми зовсім витіснять з мови свої цензурні аналоги.

Література

1. Етимологія і історія слів (етимологічні словарі і книги) <http://etymolog.ru>
2. Словарі та енциклопедії «Рубрікон» <http://www.rubricon.com>

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Калмикова Лілія Яківна, гр. Фін 08-Б (ДонНУЕТ)
Науковий керівник – доц. Бадрак Б. М.

Процес національного відродження українського народу позначився докорінними змінами в усіх сферах суспільного життя. У системі вищої освіти набула актуальності проблема використання нових методів та форм підготовки студентів до професійної діяльності. Одним з таких напрямків є впровадження інтегрованого навчання.

Його результати проявляються в розвитку творчого мислення молоді, сприяють систематизації її навчально-пізнавальної діяльності, оволодінню культурою. За типом культури можна визначити тип свідомості людини, тому інтеграція необхідна в освіті. Більшість дослідників (В. Шубинський, А. Католіков, В. Максимова) єдині у визначенні цілей та результатів інтегрованого навчання. Але на наш погляд, дослідження саме цієї теми вимагає глибокої оцінки, тому завданням нашої роботи є дослідити формування професійного мовлення студентів економічних спеціальностей, а також простежити інтегративні відносини мови та економіки в системі вищої освіти як двох елементів цілісної системи наукового знання.

Робота складається зі вступу, основної частини, висновків та списку літератури.

Вивчення літературної мови, її норм, опанування мовою в усіх сферах спілкування – це невід’ємна частина професійної підготовки сучасної молоді до майбутньої діяльності.

Специфіка професійного мовлення полягає в обслуговуванні сфери виробничих відносин, потреб спілкування між представниками однієї професії. Добре знання мови фаху підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися в складній професійній ситуації” [1:74]. Кожна галузь науки має свої мовленнєві особливості, що виражаються в специфічній фаховій термінології і утворюють мову фахової галузі.

Будь-яке суспільство зацікавлене в тому, щоб інтегрувати молоде покоління в соціальні структури своєї держави. Адже без формування прошарку професійних управлінців неможливо гарантувати успішне здійснення реформ.

Ринок праці вимагає не лише інтегрованого фахівця, а й людини, яка розуміє, що висока культура – це фактор успіху, володіння умінням спілкуватися з людьми, входити в контакт з будь-ким; це толерантність, здатність управляти собою, вміння працювати в колективі.

Професія менеджера – це стиль життя, підпорядкований інтересам справи, що потребує повної самовіддачі й самообмежень.

Головне призначення менеджменту – вироблення і обґрунтування різноманітних методів, способів, шляхів вирішення управлінських проблем, які виникають під час виробничої діяльності [3:137].

Слово – це робочий інструмент менеджера, мовлення – компонент професійної майстерності. Без аргументації висловлених думок текст втрачає зв'язність, знижуються його комунікативні властивості.

Однією з актуальних проблем, яка стоїть перед викладачем економічного вузу, є розвиток комунікативної культури студентів. Особливої уваги, на наш погляд, потребують чинні програми з української мови та культури мовлення. Саме вони мають забезпечувати належний рівень володіння мовою.

Отже, темою нашої роботи було вивчення формування професійного мовлення студентів економічних спеціальностей. Тема дійсно є актуальною, про що свідчать інтегративні відносини мови та економіки в системі вищої освіти. Ми довели, що мова дійсно має вплив на роботу менеджера. Тому дуже вдалими для впровадження у ВНЗ вважаємо курс „Культура ділової мови”, структуру якого запропонував В.Юкало. Курс має теоретико-прикладний характер: засвоєння теоретичних відомостей прискорює і покращує процес вироблення вмінь і навичок оперування мовним матеріалом у типових умовах професійного спілкування.

Література

1. Кравчук О., Клішова О. Культура мовлення – одна з ознак справжнього українця // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Л. 1998. – № 4. – С. 77-86.
2. Основы менеджмента: Учеб. пособ. / Под ред. В.С. Верлоки, И.Д. Михайлова. – Харьков: Основа, 1996. – 352 с.
3. Сергеева Л.М. Развитие коммуникативной культуры на уроках основ менеджмента у вищому професійному училищі // Професійна освіта: теорія і практика. – Х. 1998. – № 1-2 (7-8). – С. 92 -100.

«НАУКА ПРО РІДНОМОВНІ ОBOB'ЯЗКИ» І. ОГІЄНКА

Князєв Ярослав, гр. МВС-05н (ДонНТУ)
Плетенець Олександр, гр. МВС-05н (ДонНТУ)
Науковий керівник – ст. викл. Алтухов В.М.

Івана Огієнко (митрополит Іларіон) – український мовознавець, перекладач, редактор, державний, церковний і культурно-освітній діяч. На жаль, переважна більшість творів І. Огієнка і сьогодні є малодоступною для українського читача.

Протягом десятиліть заборонене було й саме ім'я Огієнка. Згідно з розпорядженням Головліту, яке стосувалося передувсім редакцій засобів масової інформації, видавництва, просвітницьких організацій, це ім'я заборонялося згадувати в будь-якому контексті. (Такої "честі", крім Огієнка, були удостоєні партійно-радянським режимом Богдан Лепкий, Володимир Винниченко, Дмитро Донцов, Євген Маланюк, Микола Хвильовий та ін.). Донедавна про Івана Огієнка можна було почути і прочитати лише шаблонні висловлювання на кшталт "петлюрівський міністр", "варшавський утриманець Пілсудського", "літературний денщик Скоропадського і фашистський запроданець", "запроданець-іуда в рясі митрополита", "Іван Огієнко, цей колишній петлюрівський міністр освіти, найбільше галасує про те, що мову треба рятувати..." Такими „сентенціями” і ще „виразнішими” епітети "поцінувала" Івана Огієнка українська радянська „наука”. Національне прозріння й самоусвідомлення себе як сина великого, талановитого, але бездержавного народу почалося в Івана Огієнка з відчуття болю за несправедливо тяжку долю рідної мови, якій волею історії випало пройти воістину хресний шлях. Ризикуючи професорською кар'єрою, він першим серед викладачів повністю зрусифікованого університету Св. Володимира перейшов на викладання українською мовою, спонукаючи своїм громадянським вчинком інших своїх колег.

Найвагоміше місце у науково-педагогічному доробку І.Огієнка посідають дослідження й розвідки з питань розвитку української мови, культури в цілому. Причиною пильного ставлення видатного вченого до української мови й культури є його глибоке переконання в тому, що „мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб... В мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... От чому мова має таку велику вагу

в національному рухові. Тому й вороги наші завжди так старанно пильнували, аби заборонити насамперед нашу мову, аби звести та знищити її дощенту. Бо німого, мовляв, попхаєш, куди забажаєш...” [5, с. 301].

Актуальними для суверенної України є думки Івана Огієнка про необхідність повернення українській мові належного місця не лише у сфері побуту, а й у всіх державних, громадських інституціях, звідки вона протягом століть цілеспрямовано витіснялася; про перетворення національної школи в осередок українства. Особливо актуальними вони стають у зросійщеному Донбасі. Яка ж мова “консолідує” мешканців Донбасу? Так, на превеликий жаль, це мова “старшого брата” – російська. Але й сьогодні в Донбасі здійснюється шалений гвалт з приводу так званої «дерусифікації» шкіл. Аргументи «русифікаторів» - 95 % населення регіону складають *українці* (56,9 %) і ... *росіяни* (38,2 %), тому «...образование должно бы служить ключом к их взаимопониманию, но оно становится инструментом рас кола... . “Изъятие из наших школ русского языка ведет (не більше не менше!) к дегуманизации образования.”

Імперські “кадри” захищають не своє право на землі іншого народу говорити російською мовою. Вони вимагають, щоб нею (російською) розмовляли всі, бо вони – „месії” .

Отже, Донбас розмовляє переважно російською мовою, слухає і дивиться переважно російські та місцеві канали, читає російські та українсько-російськомовні газети та журнали. Політичне протистояння триває. Місцева номенклатурна верхівка сподівається на реванш. Але не спинити життя, як не можна закрити долонями сонця. Перспективи? Наполеглива кропітка повсякденна робота патріотично налаштованої громади, інтелектуальний штурм патріотів і звичайно ж – українська політика української влади.

Прикладом для всіх нас має бути оборонець Українського Слова Іван Огієнко, його безсмертна „Наука про рідномовні обов’язки” (1935 р.). Саме сьогодні в кожній родині, кожній школі і державній установі, у кожного чиновника мусить бути Рідномовний Катехизис Івана Огієнка „Десять найголовніших мовних заповідей свідомого громадянина”: ..,„Хто цурається своєї рідної мови, той у саме серце ранив свій народ, ... Стан розвою літературної мови – то ступінь культури розвою народу...”.

УСНЕ ОФОРМЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ШЛЯХ ДО УСПІХУ

**Кучерова Ганна Андріївна, гр. Л-08-1 (ДонДУУ)
Науковий керівник – викл. Світлична В. Ю.**

Статус української мови як державної встановлено статтею 10 Конституції України, а Рішенням Конституційного Суду від 14 грудня 1999 року визначено, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування (мова актів, діловодства, документації тощо), в інших публічних сферах суспільного життя. Проте державна мова з об'єктивних та суб'єктивних причин ще не стала достатньою мірою засобом спілкування в повсякденному мовленні ряду центральних і територіальних органів державної влади, місцевого самоврядування та в засобах масової інформації. Подекуди в офіційно-діловій сфері ще спостерігається недосконале володіння українською мовою, що породжує появу численних помилок, розмиває норми літературної мови, знижує рівень культури мовлення [2:3].

Проте таке ставлення до української мови є недоречним, адже не дарма характеризуючи певні властивості мови, її інколи порівнюють з валютою. При цьому мається на увазі те, що мова, як і валюта, не тільки має обіг у певних колах людей, але й так само відповідно ними оцінюється [3:60].

Наше мовлення є першою ознакою інтелігентності, освіченості, вихованості. З того, як говорить людина, можна скласти уявлення про її загальний розвиток, освітній і культурний рівень. Ніщо не характеризує людину так швидко й усебічно, як її вміння висловлюватись. Вислів відомого філософа «Заговори, щоб я тебе побачив» - красномовне свідчення цього.

Ділова розмова сприймається як усний мовний контакт між людьми, що зв'язані інтересами справи і мають повноваження для встановлення ділових стосунків, рішення ділових проблем і здійснення конкретних підходів до їх вирішення. Бесіда сприяє активізації зусиль для спільного вирішення питань і проблем. Ділова мова базується на знанні літературних норм і мовному чутті (здатності відчувати доречність вживання слів у певній ситуації

спілкування, належність слів до певного стилю). Чим офіційніший виступ, тим суворіші вимоги до його мовного оформлення.

Тобто ділова розмова - це «дракон із чотирма головами», де:

- перша голова відповідає за грамотність і вірність мовлення (мовний склад розмови);
- друга - завідує логікою і обмірковує доведення (логічний склад);
- третя - думає про створення гарного психологічного клімату бесіди, про враження, що справляє на оточуючих (психологічний склад);
- четверта - керує нашою мімікою, жестами, манерами (немовний склад розмови)[1:82].

При цьому тулуб дракона - це наш мозок, який контролює діяльність всіх чотирьох голів. Звісно, головною метою такого дракона є допомога особам при здійсненні своїх повноважень говорити й писати державною українською мовою грамотно, щоб службове повсякденне спілкування було гармонійним, приємним і плідним.

Отож можна наголосити, що важливою складовою, комерційного успіху в діяльності фірми є вміння вести ділову розмову, тому що вирішення багатьох проблем сучасності можливе тільки на шляху відкритого обміну думками. Уміння компетентно і плідно обговорювати життєво важливі проблеми, доводити і переконувати, то є мистецтво, яке повинно стати обов'язковою якістю кожної освіченої людини.

Чим вищий рівень культури усного мовлення при веденні переговорів чи просто в розмові з співробітниками, підлеглими, іншими людьми, тим вищий авторитет людини, що займається підприємницькою діяльністю, тим кращі і плідніші результати роботи. Щоб стати успішними, треба стати розумними, але щоб розумними нас визнав увесь світ, нам треба зберігати і примножувати своє багатство, значну частину якого складає українська мова і національна ідея.

Література

1. «Культура ділового спілкування». Навчальний посібник. / Зубенко Л.Г., Немцов В. Д. – К.: «ЕксОб», 2000. – 200с.
2. «У ділове спілкування – державну мову» / Соколовська Ж. П., Власенко В.В., Щербарчук Л. Ф. – К.: «Грамота», 2005. – 296с.
3. «Українська мова і мовне життя світу» / Ткаченко О.Б. – К.: «Спалах», 2004. – 272с.

РОЗМОВЛЯЙМО УКРАЇНСЬКОЮ!

**Кубрак Людмила Анатоліївна, гр.Фін-08-Б (ДонНУЕТ)
Науковий керівник - доц. Бадрак Б.М.**

Закріплення української мови в нашій країні є надзвичайно актуальною темою сьогодення, особливо спостерігаючи за захистом та просуненням у маси своїх мов іншими країнами. Адже нехтування українцями мовою своїх пращурів, мовчазний дозвіл на її модифікацію можуть мати фатальні наслідки. Провідні мовознавці зазначають, що побутова українська мова на третину засмічена іншомовними словами (російськими, польськими, англійськими тощо), і справа не тільки у міжмовних впливах.

Проблема полягає в тому, що Українська держава самоусунулась від здійснення послідовної та цілеспрямованої мовної політики. Від часу здобуття незалежності мовна програма реалізується хіба що на рівні декларацій. Поясненням цьому є те, що серед вищих державних службовців у Києві, Севастополі, Сімферополі, обласних центрах доволі мізерний відсоток осіб, які є водночас і справжніми носіями української літературної мови, і патріотами України.

У світі нагромаджено чималий досвід боротьби за мову та її державний захист. Приміром, у сусідній Росії комплексно і цілеспрямовано здійснюється державна політика в цій галузі. Російською як єдиною державною мовою в багатонаціональній країні, опікується особисто дружина прем'єр-міністра Людмила Путіна (випускниця філологічного факультету Петербурзького університету). Державна політика Росії спрямована не тільки на збереження російської мови, а й на її просування. Мовна, інформаційна й ідеологічна окупація України посилюється, і грошей на це сусідня держава не шкодує. У нас же немає навіть організованої оборони української мови.

У Польщі, згідно із законом про мову, на вітринах, рекламних щитах, у документах небажане вживання іноземних слів та висловів. "Хот-доги" перейменовані на "гарячих псів", віскі "Джонні Уокер" - на "Волоцюгу Яна". За порушення закону - штраф 25000 у.о. Запропоновано також штрафувати депутатів польського сейму за публічну лайку.

Отже, враховуючи досвід зарубіжних країн з мовної політики, слід визначити конкретні кроки української патріотичної еліти і

держави щодо державної цілеспрямованої і системної політики із захисту та розвитку української мови. Як зазначає І. Чиж, у цьому напрямі необхідно здійснити такі заходи:

- 1) провести міжнародну науково-практичну конференцію або нараду з питань організації державної мовної політики із захисту та розвитку державної мови у всіх сферах суспільного життя;
- 2) вирішити питання про створення державного регулятивного або контролюючого органу з мовної політики;
- 3) розробити і затвердити "Державну програму захисту та розвитку української мови на період до 2015 року" з повним її щорічним фінансовим забезпеченням;
- 4) підготувати Указ Президента України "Про застосування штрафних санкцій за порушення мовних прав громадян України" із врахуванням світового досвіду;
- 5) Законом або Указом Президента категорично заборонити двомовні російсько-українські телепередачі, шкідливі для розвитку української мови в Україні, адже в цих телепередачах російська мова домінує над українською;
- 6) в усіх регіонах створити безплатні курси вивчення української мови для громадян України, які бажають добровільно її вивчити;
- 7) сфера послуг у всіх регіонах України (без винятку) має бути переведена на державну мову;
- 8) сформувати і розвинути Національну мережу суспільної пропаганди української мови, культури, мистецтва.

Перелік конкретних кроків з мовної політики в Україні не вичерпний і вимагає не тільки серйозного діалогу, а й створення у кінцевому підсумку організованої системи захисту й розвитку української мови та якнайшвидше її практичне застосування в нашій державі.

На наш погляд, настала пора по-справжньому захистити мовні права українського народу та розробити чітку систему покарань за порушення мовного законодавства. Ця проблема вимагає термінового розв'язання, інакше буде пізно.

Література

1. Ділова українська мова: Навч. посіб. — К.: Т-во "Знання", КОО, 2000, 136 с.
2. Гнаткевич Ю. Уникаймо русизмів в українській мові. — К.: Видавничий центр "Просвіта", 2000., 221 с.
3. Чиж І.С. Діалог української та російської культур в Україні у контексті сучасної інформаційної діяльності та сучасні інформаційні явища в контексті взаємодії національних культур. — К., 2001. 156 с.

ЗАЙМЕННИК У СФЕРІ ЕТИКЕТНОГО МОВЛЕННЯ

Мациніна Маргарита Михайлівна, гр. Б-4о (ДонНАБА)

Науковий керівник – доц. Чернишова Л.І.

Серед словесних засобів етикетного спілкування першорядне місце посідають займенники, насамперед особові. Це цілком зрозуміло: займенники цього розряду вказують на осіб-учасників комунікативного акту.

У переважній більшості посібників з етикетного мовлення йдеться про те, що мовці мають уникати частого вживання займенника я. „Що більше ви наголошуєте на своєму”я”,-з гумором пише І.Томан,-то більше зневажаєте його „я”. А тому треба „я”вживати не так часто та „вимовляти його пошепки”. Це цілком слушно.

У науковому, публіцистичному та деяких інших видах мовлення заведено замість „я” вживати займенник „ми” у різних відмінкових формах та співвідносний із ним присвійний займенник. Це так звана „множина скромності”, або”авторське „ми”,яке вносить відтінок співрозмови з читачем”.

„Множиною скромності” недоречно послуговуватися у розумовно-побутовому мовленні, тому що вона часто сприймається у протилежному сенсі-як вияв „особливої самопошани,чванливості, пиhi”, що, зокрема, впадає у вічі у фразях із зіставленням.

Для позначення особи адресата вживається займенник „ти”, а в двох чи більше осіб-„Ви”. Однак цей займенник множини використовується і в пошанному значенні-до однієї особи. Це так звана „множина гідності”.

Традиція вживання пошанного „Ви” в українському мовленні своїми початками сягає 14 ст..Вживання „ти”-„Ви” у російському суспільстві йшло дещо іншими шляхами, ніж в українському. До кріпаків, слуг, загалом до людей нижчих соціальних верств у Росії зверталися на „ти”, а вони мали „викати” навіть малолітнім дітям соціально вищих людей. У купецьких родинах чоловік звертався до дружини на „ти”, а вона до нього-на „Ви”.

Оскільки одній людині можна сказати і „ти”, і „Ви”, то мовець опиняється перед вибором, який не завше легко зробити, хоча вибір регулюється доволі нескладними правилами: „ти” вживається до дітей і підлітків(до 16 років),до близьких знайомих, до рівних і молодших за віком-для вираження дружнього ставлення; в інших випадках вживається „Ви”. Але у застосуванні цих правил є різні

тонкощі й нюанси. Так, підлітки і юнаки звертаються один до одного на „ти”, навіть якщо не знайомі між собою, а незнайомі між собою люди середнього й особливо старшого віку за повної статусної і вікової рівності звертаються на „Ви”. Не кожному молодшому, скажімо тринадцятирічному, подобається, коли старший, хай навіть удвоє, звертається до нього на „ти”. Тому старші за віком і вищі за соціальним становищем не повинні звертатися до молодших і соціально нижчих на „ти”, якщо ті про це не просили або не дали згоди на таку пропозицію.

Пропозиція про взаємне звертання на „ти” має йти від старшого за віком, вищого за статусом. За вікової та статусної рівності ініціатива переходу на „ти” може належати будь-кому із спілкувальників.

„Стриманість у звертанні на „ти” особливо рекомендується жінкам”. Жінці немає потреби звертання на „ти” до людей, з якими так спілкується її чоловік. Жінка не забор’язана пояснювати відмову від переходу на „ти” з особою чоловічої статі.

Уживання замість пошанного „Ви” займенника „ти” належать до антиектикетних засобів і використовується для словесного пониження статусу співрозмовника, для образливо-емоційного впливу на нього.

Надто часте вживання займенників є ознакою бідності мовлення. В історії національних культур відомі спроби вольового „наведення порядку” у вживанні займенників та інших слів і граматичних форм, що вживають взаємини між людьми. Як зазначалося, революційним декретом від 8 листопада 1793 року у Франції було заборонено не лише титули, але й пошанне „Ви”. Після Лютневої революції 1917 року в Росії, навпаки, було заборонено до солдатів звертатися на „ти”. Мовленнєва практика показує, що вживання мовних одиниць залежить не так від урядових декретів, як від особливостей і рівня розвитку культури суспільства.

Література

1. Антоненко – Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – 4-е видання, перероблене і доповнене. – К.: Українська книга, 1997 – 336 с.
2. Волкотруб Г.Й. Практична стилістика сучасної української мови. – К.: ТОВ ”ЛДЛ”, 1998. – 176 с.
3. Зубков М.Г. Українська мова: Універсальний довідник. – Х.: ВД „Школа”, 2004. – 496 с.

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ЗМІ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ МОВИ В СУСПІЛЬСТВІ

Моспан Ганна, гр. ЕКІ 05а (ДонНТУ)

Науковий керівник - ас. Матулевська Т.В.

Суспільство ХХІ сторіччя справедливо називають інформаційним, оскільки на сучасному етапі інформація стала чи не найважливішим чинником його функціонування. Інтелектуальна потреба отримання нових знань як один з механізмів, що зумовлюють існування і подальший розвиток суспільства, задовольняється у суспільстві – сукупності індивідів, що його утворюють, головним чином, за допомогою засобів масового інформування (ЗМІ) – друкованих та електронних. Масова комунікація у сучасному розумінні з'явилася порівняно недавно, але за дуже короткий час вона набула такого поширення в усіх галузях людського існування, що зараз практично неможливо уявити собі існування суспільства без інформації та засобів її масового розповсюдження, які постійно удосконалюються у бік оперативності та зручності. Інформуючи людину про події і заповнюючи її дозвілля, засоби масового інформування впливають на систему її мислення, світогляд. Поширення впливу ЗМІ означає формування деякої семантичної мети мови. Для актуалізації змісту повідомлення ЗМІ поряд з власне лінгвістичними використовують різні виражальні засоби. Наприклад, преса має особливі, специфічні засоби оформлення тексту, яких не існує в усному мовленні. Це – літери алфавіту, пунктуаційні знаки, абзац, курсив, знаки параграфів, розрізнення букв за типом шрифту, розміру кегля, нахилу, кольору, а також малюнок, креслення, фото тощо. У радіомовленні – усному мовленні – широко застосовується ритмічні побудови, зміни висоти тону, підсилення чи послаблення звуку, прискорення чи уповільнення темпу викладу, паузи.

Сьогодні багато дослідників засобів масового інформування стверджують, що основна функція ЗМІ – вплив на свідомість своєї аудиторії з метою пропаганди певних, насамперед політичних, соціальних, економічних, а потім культурних та освітніх, цінностей

У кінці 80-х демократизація суспільно-політичного життя, лібералізація та урізноманітнення соціально-економічних засад і морально-етичних та естетичних принципів суспільства, з одного боку, і розширення сфер функціонування української мови як мови нації, що прагнула до самовизначення, а потім здобула незалежність, з іншого боку, спричинили потужні зміни на всіх структурних рівнях

української літературної мови та оновлення її стилістичних засобів – процеси які, до речі, є досить показовими для різних слов'янських і неслов'янських мов постсоціалістичного періоду і які нерідко об'єднують під характеристикою демократизації їхніх літературних мов.

Отже, накреслилось дві тенденції. Перша – власне демократизація літературної мови – розширення кола її носіїв і суспільного використання, менша ортодоксальність її канонів унаслідок обмеження «редакторського» втручання на користь ширших можливостей мовного самовираження особистості, активні пошуки нових виражально-зображальних засобів мовлення в умовах появи конкуренції між засобами масового інформування в боротьбі за глядацьку та слухацьку аудиторію, зменшення стильової відстані між усно-розмовною і книжно-писемною формами її функціонування, тенденція до усунення рис, не властивих їй і відродження або частіше стимулювання її питомих властивостей. Друга – взагалі лібералізація її нормативної основи: послаблення певних стильових і стилістичних обмежень, збільшення варіативності мовних одиниць і слововживання в цілому, послаблення мовностилістичних і правописних норм, масовий і неконтрольований потік іншомовних запозичень, зростання в публічному функціонуванні авторських новотворів.

Іншою відмінною рисою стало те, що політичне життя, яке в інформаційному просторі молодій державі посіло перше місце, активізувало вживання суспільно-політичної лексики. Але професія публічного політика і ритора була так само новою, тому потрібно було шукати додаткових мовних ресурсів, щоб часто приховати невміння правильно сформулювати свою думку. Тож з науки в ідеологію, а потім і в повсякденну мову перейшла величезна кількість так званих слів-«амеб» семантично прозорих форм, практично не пов'язаних з контекстом реального життя. Вони настільки відірвані від конкретної реальності, що можуть бути вставлені практично у будь-який контекст, сфера їх застосування надзвичайно широка (наприклад, прогрес, демократизація, ментальність).

Отже, можна зробити висновок, що електронні ЗМІ, зокрема радіо та телебачення, які базуються на усному мовленні, є одним з важливих і природних факторів мовних змін. Мова взагалі є динамічною структурою, яка розвивається за своїми внутрішніми законами, проте не без впливу зовнішніх, позамовних чинників.

ЕТИКЕТ ТЕЛЕФОННОЇ РОЗМОВИ

**Перепелиця Олена Леонідівна, гр. Фін-08а (ДонНУЕТ)
Науковий керівник – викладач Огурецька Н. П.**

Правила етикету, які проявляються в конкретних формах поведінки, вказують на єдність двох його сторін: морально-етичної і естетичної. Діловий етикет – це результат довгого відбору правил і форм найбільш доцільної поведінки, які б сприяли успіху в ділових відносинах.

Сучасне ділове життя не можливо уявити без телефону. Завдяки йому багаторазово підвищується оперативність рішень багатьох проблем і питань, немає необхідності писати листи, телеграми, а також здійснювати поїздки в інші установи, міста для в'яснення обставин якоїсь справи. По телефону можна зробити дуже багато, а саме: провести переговори, зробити розпорядження тощо. Отже, якщо людина ділова й цілеспрямована, передбачлива, якщо турбується про власний авторитет, то вироблення певних принципів поведінки у телефонному спілкуванні є просто необхідним і незамінним. Але, на жаль, вміння говорити по телефону не передається по спадковості. Культурою спілкування по телефону володіє не кожен. Основою успішної телефонної розмови є компетентність, тактовність, доброзичливість, володіння прийомами ведення бесіди, бажання швидко і ефективно вирішити проблему або надати допомогу для її вирішення. Важливо, щоб службова телефонна розмова велася у спокійному тоні і викликала позитивні емоції.

Ефективність телефонної розмови залежить від емоційного стану людини, від настрою. Під час розмови потрібно вміти зацікавити співрозмовника своєю справою. Тут вам допоможе правильне використання методів переконання. Це можна зробити за допомогою інформації, голосу. Потрібно тільки звертати увагу на ці “дрібниці” під час телефонної розмови. Самому ж потрібно говорити рівно, стримано, стримувати свої емоції, старатися не перебивати співрозмовника. Якщо ваш співрозмовник проявляє схильність до суперечок, виказує несправедливі звинувачення, то наберіться терпіння і не відповідайте йому тим самим, частково признайте його правоту, намагайтесь зрозуміти мотиви його поведінки, коротко і ясно викладати свої аргументи. В телефонній розмові краще не використовувати професійних виразів, які можуть бути незрозумілі

співрозмовнику. Потрібно пам'ятати, що швидке або повільне проголошення слів затрудняє сприймання. Особливо слідкуйте за проголошенням чисел, імен, сіл, міст, прізвищ, які погано сприймаються на слух, їх потрібно говорити складами або навіть передавати по буквах.

Дзвінок на домашній телефон діловому партнеру, співробітнику для службової розмови може бути виправданий тільки серйозною причиною, кому ви б не телефонували: начальнику чи підлеглому. Вихована людина не буде телефонувати після 22 год., якщо для цього немає вагомої причини або не отримано попередньої домовленості на цей дзвінок. Як показують аналізи, в телефонній розмові 30-40% займають повторення слів, фраз, непотрібні паузи і зайві слова. До телефонної розмови треба ретельно готуватися: заздалегідь підібрати усі матеріали, документи, мати під рукою потрібні номери телефонів, адреси організацій, календар, ручку, папір тощо. Перед тим, як набрати номер, потрібно чітко і точно визначити ціль розмови і свою тактику. Складіть план бесіди, запишіть питання, які хочете вирішити, або дані, які хочете отримати, продумайте у якому порядку ви запитуватимете співрозмовника. Чітко сформулюйте їх, першою фразою старайтесь зацікавити співрозмовника. При обговоренні декількох питань, по черзі закінчуйте обговорення одного питання і переходьте до наступного.

Отже, телефонна розмова характеризується специфічними ознаками:

- співрозмовники не бачать один одного й не можуть скористатися невербальними засобами спілкування, тобто передати інформацію за допомогою миміки, жестів, відповідного виразу обличчя, сигналів очима тощо (відсутність візуального контакту між співрозмовниками);
- обмеженість у часі (телефонна бесіда не може бути надто тривалою);

Література

1. Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення. Донецьк-2004 р.
2. Бушелева Беата. Поговоримо про вихованість. – К.: Наук. думка, 1998.- 190 с.
3. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – К.: «Рідна мова», 1998 р.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ

**Реуцький Володимир Володимирович, гр.- Б-4ц (ДонНАБА)
Науковий керівник- доц. Ковальова Н. О.**

Культура мовлення - широке і об'ємне поняття, але передусім це – грамотність побудови фраз, простота і зрозумілість викладу, виразність, яка досягається вмінням дібрати потрібні слова та синтаксичні конструкції та активним використанням основних компонентів виразності усного мовлення - тону, динаміки звучання голосу, темпу, пауз, наголосів, інтонації, дикції, правильна вимова слів, правильне використання спеціальної термінології, не багатослів'я. Безсумнівно, для успішності професійної діяльності вчителя необхідними є такі риси його мовлення, як бездоганна дикція, дотримання всіх орфоепічних норм сучасної української літературної мови, добре поставлений голос, уміння керувати диханням, тобто професійне володіння технікою мовлення. Не можна собі уявити живого мовлення без інтонації. Кожне осмислення думки, власної або чужої, може бути правильно виражено й так само сприйнято слухачами лише в тому разі, коли читець (мовець) правильно використає всі компоненти мовлення (системи його звуків, складобудови, словесного наголосу) та інтонації (органічної єдності пауз, логічної та емоційної функції наголосів, мелодики, темпу, ритму й голосового тембру). Практичні навички "декодування" інтонації співбесідника, вміння використовувати акустичні засоби впливу на слухачів є необхідними для ефективного професійного спілкування. Однак проблема полягає в тому, що навчитися інтонації як твердять психологи неможливо. Слід зауважити, що штучно створена інтонація помічається слухачами одразу, саме природність інтонації, її відповідність ситуації спілкування є її головними комунікативними перевагами. Відтворення заданої інтонації нічого не навчає, однак можна навчитися слухати й розуміти змістові значення інтонації співбесідника, можна визначити педагогічні можливості використання інтонаційних засобів, виявити спектр їх впливів, співвіднести ці можливості з особливостями певного голосу, індивідуальності мовленнєвої поведінки. Все це створює необхідну базу для вдосконалення практичних засобів інтонування.

Спілкування завжди цілеспрямоване. При цьому сам фахівець ніби знаходиться одночасно в декількох "площинах": він

безпосередньо взаємодіє з партнером, спостерігає за собою і своїми діями з позицій їх "професійної відповідності" (рефлексивний контекст спілкування), тримає на контролі свідомості ціль, яку прийняв найпершою і одночасно оцінює доцільність її збереження або заміни на нову (раціональний контекст спілкування). Фахівець з великим стажем роботи завжди можна впізнати за особливим голосовим тоном (вимогливим, владним або повчальним), за мімікою (вона чітко виражає оцінку дій партнера). Такі фахівці часто є категоричними і безапеляційними у висловлюваннях, схильні до нав'язування власної думки, намагаються подолати опір партнера, не зважаючи на його причини, прагнуть до надмірної нормативності поведінки тощо. Це є наслідком тривалої рольової взаємодії, в якій фахівець виступає домінують, авторитарною стороною з правом переваги, контролю, оцінки. Тому важливе для фахівця завдання - здійснювати постійне самоспостереження за своєю поведінкою в ситуаціях позарольового спілкування, щоб своєчасно вловити у ньому ті зміни, які можуть унаслідок цього закріпитися, стати стійким стилем спілкування.

Фахівець зобов'язаний бути не тільки компетентним з високою науковою і діловою кваліфікацією, виконавською дисципліною; не лише духовно багатою особистістю, що несе моральну відповідальність за свою навчальну і виховну діяльність у школі; фахівець має бути водночас комунікабельною особистістю з високою культурою спілкування, вмінням вести діалог, дискутувати, забезпечувати позитивний моральний та емоційний настрій у ході спілкування фахівець не просто кількісно збільшує свій комунікативний досвід; він обирає певну стратегію спілкування з властивими їй нормами, прийомами і засобами.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М., 1980.
2. Ахманова О.С. и др. "Общее языкознание. Формы существования, функции, история языка". М., 1970г
3. Бодалева А. А. Психологические условия педагогического общения // Психология педагогического общения / Сб. научных трудов. - Кировоград: КГПИ, 1991. - Т. 1. - С. 4 -14.
4. Грабовська С.Л. Комунікативний менеджмент і управління трудовими ресурсами в некомерційних організаціях. Львів 2005р.

МОВНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ

Ролдугіна Юлія Віталіївна, гр. Фін-08а (ДонНУЕТ)
Науковий керівник - викладач Огурецька Н.П.

Публічне мовлення на сьогоднішній день є одним із важливіших факторів ідеологічної роботи у суспільстві. Публічний виступ - це не просто інформація, це, насамперед, переконування, суперечка.

Мова публічного виступу потребує ретельного добору і використання найефективніших засобів живого слова, що має призначення впливати на думки і почуття слухачів, завойовувати увагу та інтерес аудиторії. Сила живого публічного слова залежить від ораторських здібностей промовця, його таланту та вміння знаходити найяскравіші та найвиразніші засоби мови.

Мистецтво публічного виступу, або ораторське мистецтво, досягло високого рівня ще в стародавніх народів - у греків та римлян. Виступи ораторів відповідали всім правилам мистецтва красномовства.

Публічні виступи найчастіше знаходять своє втілення у письмовій формі, переважно у формі публіцистичного фейлетону, памфлету, нарису. Інтеграція писемної та усної форми публічного мовлення є одним із специфічних його проявів.

Серед основних ознак ораторського мовлення виділяють: 1) нормативну оформленість (мовлення обов'язково повинно відповідати орфоепічним, граматичним, лексико-фразеологічним нормам літературної мови); 2) організованість, зв'язність, доцільність ораторського мовлення (промовець обирає форму викладу матеріалу відповідно до ситуації мовлення); 3) однонаправленість, діалогічність (ефективність усної публічної мови залежить від майстерності оратора і від його контакту з аудиторією); 4) безпосередність мовлення (відсутність будь-яких проміжних засобів між мовцем і слухачами); 5) прагматизм (мовлення формує у слухачів відповідну поведінку, почуття); 6) тематична спрямованість виступу.

У публічному виступі найяскравіше проявляються індивідуальні особливості оратора. Поряд з такою формою усної публічної мови, як монолог, почали розвиватися й дискусійно-полемічні форми усної публічної мови, такі як політологи, в яких бере участь велика кількість співрозмовників.

У сучасній лінгвістиці відома класифікація публічних виступів за функціями, зокрема виділяються: а) виступи переконувального характеру (промови, виступи на зборах, мітингах); б) наукові виступи (навчально-дидактичні, освітні лекції, наукові доповіді, повідомлення); в) дискусійно-ділове спілкування; г) промови на ювілейно-святкових зборах.

Для оптимального сприймання публічного мовлення важливим є вербальний, візуальний і акустичний складники публічної мови.

Публічний виступ вимагає відповідної мовно-стилістичної організації. Слова використовуються точні, семантично місткі. Найбільше відображається специфіка мовної структури публіцистичного виступу на синтаксичному рівні.

Використовуються у мовній структурі публічного виступу також і прислів'я, крилаті вислови, офіційно-ділові звертальні формули, народна і літературна фразеологія, що пристосовується до конкретної тематичної ситуації промови. Промова переважно побудована з найбільш виразних, загальнозрозумілих слів, чітких синтаксичних конструкцій, переважно простих, щоб дохідливо та яскраво висвітлити поставлене запитання.

Публічний монолог послуговується такими засобами ораторської мови, як інтонація та жести. Для нього характерна енергійна, чітка вимова; промовець має змогу, залежно від своєї мети, змінювати темп, висоту і силу звучання фрази, користуватися паузами.

Велике значення мають жести як допоміжні засоби усного публіцистичного мовлення. Жест дає змогу оратору підсилити живе слово, сприяє посиленню емоційності, оцінності, допомагає сконцентрувати увагу слухачів на потрібних фактах чи твердженнях. Мова сучасного публічного виступу перед аудиторією - це особливий різновид літературної мови, який має свої ресурси виразності, дієвості, емоційності та має свій естетичний матеріал. Структура публічного виступу, мовні засоби підпорядковані здійсненню основного його призначення - впливати на думки і почуття слухачів.

Література

1. Баранник Д.Х. Мовна структура публіцистичного стилю // Українська мова і література в школі. - 1987. - №6.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. Білодіда І.К. - К.: наук.думка, 1973. - Т. "Стилістика".
3. "Українська мова". енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М. - К.: Укр.енцикл., - 2000.

ШЛЯХИ УТВОРЕННЯ НОВИХ СЛІВ У КОМП'ЮТЕРНОМУ СЛЕНЗІ

Хізьова Анна Сергіївна, гр. ЕКІ-05а (ДонНТУ)

Науковий керівник – ас. Матулевська Т.В.

Наприкінці 80-х років ХХ ст., коли з'явився персональний комп'ютер, починається активне творення нових слів і сленгових зокрема, тому що комп'ютери об'єднали відразу декілька суспільних прошарків населення: комп'ютерників – за родом діяльності; гравців у комп'ютерні ігри (геймерів) – за сферою зацікавлення; користувачів ПК і всесвітньої мережі Internet – за необхідністю в швидкій і якісній обробці та отриманні різноманітної інформації. Ми вживаємо термін комп'ютерний сленг у широкому значенні, зараховуючи до нього сленгізми і комп'ютерників-програмістів, і користувачів ПК, і геймерів, оскільки всі вони беруть активну участь у створенні нових сленгових лексем. Значна частина прикладів комп'ютерного сленгу за походженням англійські терміни. Вони запозичувалися як з англійської мови, так і з англійської через російський сленг. Наприклад, *геймер* – англ. сленгове *gamer* – гравець в комп'ютерні ігри. Виділяють такі шляхи утворення лексем комп'ютерного сленгу:

1. Фонетичну мімікрію. 2. Компресію. 3. Пряме прочитання слова.

Фонетична мімікрія - це метод, який базується на збігу семантично відмінних загальноновживаних слів і англійських комп'ютерних термінів (*button* – батон, *Pentium* - пень). При чому може відбуватися не тільки фонетичний збіг англійського, а й українського терміна із загальноновживаним словом (*клавіатура* – *клава*). При переході загальноновживаного слова в сленг виникає нове значення, яке зовсім не пов'язане з первинним (*ICQ* – аська, ася). У цьому випадку загальноновживане ім'я Ася внаслідок звукової подібності з англійською аббревіатурою, перейшло в комп'ютерний сленг і стало означати одну із систем зв'язку в глобальній мережі Internet. Фонетична мімікрія може бути повною і частковою. *Повна* – коли весь англійський термін подібний до загальноновживаного слова (*Corel Draw* – король дров (графічний редактор)). *Часткова* – коли тільки частина терміна подібна до загальноновживаного слова або сленгоа лексема побудована на звукових асоціаціях, а деякі частини англійської лексеми можуть бути збережені (*e-mail* – мило, *message* - мессага). Причиною популярності цього шляху творення лексем саме в комп'ютерному

слензі є, чим дотепніше «перекручене» англійське слово, тим більша популярність сленгової лексеми. Не менш активним шляхом творення лексем комп'ютерного сленгу є *компресія*. Виділяють два різновиди компресії: а) універбація, б) скорочення слів. *Універбація*. Цей шлях творення має на меті перетворити багатолексемний термін в одне слово (*оперативна пам'ять – оперативка, стратегічна гра – стратегія, демонстраційна версія – демка, материнська плата – материнка, звукова карта – звуковуха*).

При створенні слів цим шляхом найчастіше використовується суфікс *-к-(а)*. *Скорочення слів*. Сленгізми, утворенні цим шляхом, походять від англійських термінів, які вже адаптувались в українській мові, але у цих словах або наявні сполучення звуків, які не характерні для української мови, або ж слова довгі, внаслідок чого виникає бажання скоротити їх (*Интернет – Інет, Нет, комп'ютер – комп, програма – прога, процесор – проц*). *Пряме прочитання англійського слова*. В його основі лежить незнання англійської мови. Внаслідок цього мовець читає англійські літери відповідно до норм української фонетики. Така незвичність звучання англійського слова починає подобатися мовцям і лексема закріплюється в слензі (*Linux – лінух, линюх* (операційна система). Якщо англійський термін важкий для прочитання, то це може стати причиною виникнення відразу кількох його сленгових варіантів (*keyboard* (клавіатура) – *кейборд, кеборд, кіборд*). Основні настанови, якими користуються мовці при творенні нових комп'ютерних сленгізмів – це дотепність та експресивність лексем. Слід також зауважити, що при переході англійських та українських комп'ютерних термінів у розряд сленгізмів, у них з'являється емоційно-експресивне забарвлення. У багатьох випадках причиною виникнення сленгізма є незнання чи недостатнє володіння англійською мовою. На сьогоднішній день український комп'ютерний сленг перебуває у стані формування словникової бази, активний розвиток якої зараз тільки починається, оскільки в цьому випадку українська мова зазнає сильного впливу англійської та російської мов і сленгових систем зокрема. Найбільший вплив й активний розвиток українського комп'ютерного сленгу у майбутньому матиме розвиток в Україні глобальної мережі Internet.

Література

Щур І. І. Запозичення з англ. мови як складова лексики комп'ютерного сленгу // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. – Вип. 12. – Ч. 2. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. – С. 384–388.

СЕКЦІЯ ІІ МОВА І ФАХ

МОВА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ФАХІВЦЯ

Більщук Аліна Віталіївна, гр. Фін – 08А (ДонНУЕТ)

Науковий керівник – викладач Огурецька Н. П.

Сучасний підхід до організації вітчизняної вищої освіти характеризується прагненням України увійти в європейський освітній простір і обумовлений бажанням створити конкурентоспроможну розвинену економіку. Цілком очевидно, що створення потужної динамічної економіки і подальше очолювання її належатиме, в першу чергу, представникам інженерного корпусу країни, підготовкою кадрів якого займаються інженерні ВНЗ. Діяльність, що базується виключно на використанні інженерно-технічних знань, останніх здобутків сучасної науки, залученні новітніх високих технологій, – це об'єктивно поступальний шлях у розвитку матеріальної культури спільноти. Він призводить до зростання кризи у сфері духовних і гуманістичних засад сучасного суспільства. Розуміння цієї перспективи дає можливість спрогнозувати її наслідки, а звідси – запобігти їм шляхом гуманізації та гуманітаризації інженерної освіти, зокрема у сфері мови. Питання про вплив мови на самосвідомість, світогляд та поведінку людини розглядалося неодноразово. Наявність такого впливу незаперечна, але необхідне ще й розуміння ролі мови як одного з найважливіших чинників професійної освіти. Її функціонування в навчальному процесі вищої школи формує мовну особистість, оскільки державна мова є частиною професії. Мовна освіта в вищому навчальному закладі посідає особливе місце. Люди, у свідомості яких мова фаху асоціюється із знаковою системою, до складу якої входять цифри, числа, різні символи, формули, інші графічні одиниці, вербальну мову як знакову систему не сприймають очевидною частиною професії. Проте, об'єктивно, хоч мову і відносять до систем знакових, дещо символічних, вона не відокремлюється від безпосереднього досвіду і не розташовується паралельно, а тісно переплітається з ним.

Підвищення рівня підготовки кадрів передбачає вдосконалення системи професійної освіти, зумовлює поновлення навчальних програм. В умовах сучасного технічного поліпшення підготовки кадрів ВНЗ передбачає єдність зусиль викладачів гуманітарних і

спеціальних (загальнонаукових, загальнотехнічних і випускних) кафедр у процесі суспільної діяльності, спрямованої на становлення професійно цінних характеристик особистості, найбільш ефективним шляхом становлення яких є науково-дослідна робота.

Завдання формувати професійно значущі уміння і навички студентів-нефілологів в умовах сучасної вищої технічної школи прийнято вирішувати у напрямку стимулювання пізнавальної діяльності студентів шляхом залучення до навчально-пошукової роботи, здійснюваної на основі зміцнення міжпредметних зв'язків. Як органічний елемент навчального процесу сучасної вищої школи, навчальна дослідницька робота студентів виявляється ефективним способом його вдосконалення. При цьому науковий пошук студентів розглядається нами як самостійна діяльність студентів, регламентована навчальними планами. У такому розумінні науково-пошукова робота студентів набуває особливої методичної цінності як навчальна діяльність, оскільки передбачає обов'язкове оволодіння способами досягнення результатів суб'єктивної новизни. Кафедрам, що забезпечують викладання української мови нефілологічних НВЗ доцільно впровадити різні форми позааудиторної діяльності з навчання мови: олімпіади з української та російської мов, Міжнародний конкурс імені П.Яцика, Свято української мови, але особливе місце посідають студентські науково-практичні конференції з проблем функціонування сучасної української мови у середовищі фахівців.

Слід підкреслити, що молоді носії української мови звертають увагу на ще одну сторону ствердження мови: проблему культури мови. Справа в тому, що, навіть обираючи українську мову для свого спілкування (професійного чи побутового), людина не завжди справедливо оцінює рівень правильності власного мовлення.

Література

1. Блохина Р.А. Развитие у студента опыта самостоятельной деятельности на основе межпредметных связей: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1983. – 15 с.
2. Круглий Л.И. Методика организации учебно-исследовательской работы студентов нац. групп филфака по русской литературе: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1985. – 16 с.
3. Леонтьев А.Н. Психология общения. – Тарту, 1974.
4. Логинова Е.Ф. Лингводидактический аспект межпредметных связей в обучении русскому языку нерусских: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1980.
5. Лотштейн Р.Б. О приобщении студентов к УКР и НИР в процессе обучения иностранным языкам // Вопросы теории и методики обучения иностранному языку в средней школе и вузе. – Алма-Ата.

МОВНА ОСВІТА В ІНЖЕНЕРНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

**Буравльова Марія Валеріївна, гр. Б-4Ц (ДонНАБА)
Науковий керівник – доц. Ковальова Н. О.**

Сучасний підхід до організації вітчизняної вищої освіти характеризується прагненням України увійти в європейський освітній простір і обумовлений бажанням створити конкурентоспроможну розвинену економіку. Цілком очевидно, що створення потужної динамічної економіки і подальше очолювання її належатиме, в першу чергу, представникам інженерного корпусу країни, підготовкою кадрів якого займаються інженерні ВНЗ.

Мовна освіта в інженерному вищому навчальному закладі посідає особливе місце. Люди, у свідомості яких мова фаху асоціюється із знаковою системою, до складу якої входять цифри, числа, різні символи, формули, інші графічні одиниці, вербальну мову як знакову систему не сприймають очевидною частиною професії. Проте об'єктивно, хоч мову і відносять до систем знакових, дещо символічних, вона не відокремлюється від безпосереднього досвіду і не розташовується паралельно, а тісно переплітається з ним. Підвищення рівня підготовки кадрів передбачає вдосконалення системи професійної освіти, зумовлює поновлення навчальних програм. В умовах сучасного технічного поліпшення підготовки інженерних кадрів ВНЗ передбачає єдність зусиль викладачів гуманітарних і спеціальних (загальнонаукових, загальнотехнічних і випускних) кафедр у процесі сумісної діяльності, спрямованої на становлення професійно цінних характеристик особистості, серед яких найбільш ефективним шляхом становлення є науково-дослідна робота студентів (НДРС).

Як органічний елемент навчального процесу сучасної вищої школи, навчальна дослідницька робота студентів виявляється ефективним способом його вдосконалення. При цьому науковий пошук студентів розглядається нами як самостійна діяльність студентів, регламентована навчальними планами. У такому розумінні науково-пошукова робота студентів набуває особливої методичної цінності як навчальна діяльність, оскільки передбачає обов'язкове оволодіння способами досягнення результатів суб'єктивної новизни. Аналогічне значення науково-пошукової діяльності властиве в

дидактиці дослідникам – А.Новоселовій, Л.Круглій тощо.

Роль навчального дослідження студентів визначається тим, що науковий пошук супроводжується розвитком навичок й умінь самостійного розв'язання професійно значущих задач, формуванням творчого підходу до сприймання знань і розвитку навичок й умінь їх практичного застосування. Виходячи з цього, важливість пошукової роботи студентів стає очевидною.

Створюючи власний текст, студенти оволодівають навичками роботи з найважливішими мовними одиницями, власне текстами, оскільки саме вони виконують специфічні комунікативні завдання в структурі соціальної комунікації. Зазначимо, що у даному випадку поняття спілкування розглядається не тільки як засіб комунікації між окремими особами, а і як «засіб внутрішньої еволюції суспільства як цілого, як процес, за допомогою якого тільки й може відбуватися розвиток суспільства, тому що цей розвиток передбачає постійну динамічну взаємодію суспільства й особи». Це важливо усвідомлювати, оскільки саме сприймання, інтерпретація у процесі спілкування визначає релевантність критеріїв оцінки взаєморозуміння людей у різноманітних ситуаціях. Від ступеня цього взаєморозуміння залежить ефективність спільної матеріально-технічної діяльності членів суспільства, адекватність адміністративних, ідеологічних, політичних рішень, що схвалюються на різних рівнях соціальної організації певного суспільства.

Література

1. Блохина Р.А. Развитие у студента опыта самостоятельной деятельности на основе межпредметных связей: Автореф. Дис. канд. пед. наук. – М., 1983.-15 с.
2. Круглий Л.И. Методика организации учебно-исследовательской работы студентов нац. групп филфака по русской литературе: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1985. – 16 с.
3. Леонтьев А.Н. Психология общения. – Тарту, 1974.
4. Логинова Е.Ф. Лингводидактический аспект межпредметных связей в обучении русскому языку нерусских: Автореф. дис. канд. пед. наук. – М., 1980. – 24 с.
5. Лотштейн Р.Б. О приобщении студентов к УКР и НИР в процессе обучения иностранным языкам // Вопросы теории и методики обучения иностранному языку в средней школе и вузе. – Алма-Ата, 1981. – С. 70–73.
6. Новоселова А.А. Научно-техническое творчество как фактор совершенствования профессиональной подготовки студентов: (организационно-педагогический аспект): Автореф. дис.канд. пед. наук. – Л., 1984. – 15 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОНСТРУКЦІЙ З РОСІЙСЬКИМ ПРИЙМЕННИКОМ «ПРИ» У ТЕКСТАХ З ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ

Волошин Микола Олегович, гр. Ф-056 (ДонНТУ)
Науковий керівник – ст. викл. Матулевська Н. П.

Принцип мовного мислення полягає в тому, що національна специфіка мови найбільшою мірою проявляється у прийменникових конструкціях. Такі конструкції досить продуктивні в українському науковому мовленні, оскільки прийменник як частина мови широко спеціалізується на передачі різних обставинних значень.

Важлива роль прийменників полягає в тому, що вони поєднують два вихідні елементарні прості речення в складну конструкцію. У цій функції прийменники зближуються зі сполучниками, відрізняючись від останніх семантико-граматичними характеристиками. Цю особливість необхідно враховувати, перекладаючи наукові тексти.

Розглянемо особливості такого перекладу на прикладі російського прийменника **при**. Навколо нього формуються обставинні компоненти різних семантичних (причин нових, часових, умовних) груп. Засобом вираження найзагальнішого причин нового значення у сучасній українській науковій мові виступає прийменник **через** із знахідним відмінком, що передає відтінки причини, яка заважає певному наслідку. Порівняємо: Рос.: Выход из строя электрооборудования происходит *при* недостаточной термостойкости изоляции. Укр.: Вихід з ладу електроустаткування відбувається *через* недостатню термостійкість ізоляції.

Коли російський прийменник **при** поєднується з віддієслівним іменником, який означає процес, то він набуває часового значення, характеризує дію відносно моменту перебігу і в українській мові передається конструкцією **під час чого**. Наприклад: Рос.: В настоящее время *при* проектировании АСУ ЭП основной тенденцией является унификация элементов систем и проектировщик должен стремиться использовать типовые структуры систем, серийно изготавливаемые аппараты, функциональные блоки, регуляторы. Укр.: Зараз *під час* проектування АСК ЕП основною тенденцією є уніфікація елементів систем і проектувальник повинен прагнути використовувати типові структури систем, апарати, що виготовляються серійно, функціональні блоки, регулятори.

Словосполучення з російським прийменником **при** може виражати умовне значення. Тоді в українській мові воно передається конструкціями **за + родовий відмінок** та **з + орудний відмінок**. Наприклад: Рос.: Следует иметь в виду, что уменьшение максимума кривой $\Delta u_{\text{ВЫХ}}/\Delta u_{\text{ВОЗМ}} = f(tT_{\mu})$ в контуре с меньшим значением T_0 по сравнению с контуром с большим T_0 *при* прочих равных условиях не означает уменьшения максимального значения $\Delta u_{\text{ВЫХ}}/\Delta u_{\text{ВОЗМ}}$. Укр.: Варто мати на увазі, що зменшення максимуму кривої $\Delta U_{\text{ВИХ}}/\Delta U_{\text{ВОЗМ}} = f(tT_{\mu})$ у контурі з меншим значенням T_0 порівняно з контуром із більшим T_0 *за* інших рівних умов не означає зменшення максимального значення $\Delta U_{\text{ВИХ}}/\Delta U_{\text{ВОЗМ}}$. У деяких випадках російський прийменник **при** може перекладатися конструкцією **з, із (чим)**. Наприклад: Рос.: *При* повышении температуры сопротивление проводников увеличивается. Укр.: *З* підвищенням температури опір провідників збільшується.

Якщо описується нестандартна ситуація, окремий нетиповий випадок, то вживається конструкція **у разі + родовий відмінок**. Рос.: При обработке проводников методами холодной пластической деформации дополнительные требования предъявляются к структуре поверхностного слоя. Укр.: У разі обробки провідників методами холодної пластичної деформації додаткові вимоги висуваються до структури поверхневого шару.

Іноді синтаксеми з російським прийменником **при** виражають значення обставини місця. У такому випадку вони перекладаються також конструкцією з прийменником **при**. Рос.: В лабораториях *при* некоторых заводах широко внедряется автоматизированный электропривод. Укр.: У лабораторіях *при* деяких заводах широко впроваджується автоматизований електропривод.

Звичайно, семантичне поле російських синтаксем з прийменником **при** значно ширше. Ми зупинилися лише на найтиповіших випадках перекладу конструкцій, що зустрічаються в професійній мові електриків.

Література

1. Наукові записки. – Випуск 75(5). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 5 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2007.
2. Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос. – К.: Наук. Думка, 1998.
3. Типовой электропривод промышленных установок. – С. А. Волотковский, В. И. Емец, В. К. Козло и др. / Под общ. ред. С. А. Волотковского. – Киев: Вища школа. Головное изд-во, 1983.

РОЛЬ МОВИ У СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ

Драліна Наталія Михайлівна, ТХ-07 Б (ДонНУЕТ)
Науковий керівник – ст. викладач Мацнєва Є.А.

Становлення особистості відбувається завдяки мові й мовним засобам, зокрема її лексико-понятійному арсеналу. Мова є критерієм освіченості та індивідуальності людини. Як зазначав український мовознавець Олександр Потебня, «мовна індивідуальність виділяє людину як особистість і чим яскравіша ця особистість, тим повніше вона відображає мовні якості суспільства»[1:22].

Між рівнем освіченості, загальної культури і рівнем мовної культури людини існує співмірність і залежність. Освічена людина може осягнути кілька мов. Однак важливо, щоб чужі мови не заступали мову своєї нації. Інтелектуальне зростання кожної молодої людини передбачає інтенсивне вивчення державної мови, оволодіння її літературними нормами, вироблення вміння користуватися всіма мовними одиницями залежно від умов спілкування, мети і змісту мовлення, бо мова є засобом інтелектуально-культурних досягнень особистості і способом їх презентації в суспільстві.

Важлива роль у суспільному самоутвердженні й самовизначенні кожної особистості належить мовній освіті, мовному вихованню і мовленнєвій поведінці[2: 9].

Мовна освіта – процес і результат навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої на засвоєння основ теорії мови з метою комунікації, на мовленнєвий, розумовий і естетичний розвиток особистості. Рівень мовної освіти – це рівень готовності людини до повноцінної мовленнєвої діяльності в усній і писемній формах. Сучасна мовна освіта не обмежується тільки лінгвістичним компонентом, а охоплює широкий профіль етнолінгвістичних, соціальних, літературних, загальнокультурних, історичних особистісно-ціннісних аспектів. Мовна освіта передбачає вивчення не тільки рідної мови, а й інших мов. Вона нерозривно пов'язана з мовним вихованням.

Мовне виховання – формування естетичної сприйнятливості до цінностей світової культури й осмислення серед них місця культури свого народу. У родині й школі мовне виховання поєднується з народною етикою, мораллю, правилами поведінки, супроводжується звичаями, відтворенням народної культури, традицій, засвоєнням

мовного етикету. У такий спосіб прищеплюється любов до рідного слова, виховується мовний смак, розвивається мовне чуття. Мовне виховання невіддільне від виховання національної самосвідомості.

Мовленнєва поведінка – використання мови учасниками спілкування в конкретній ситуації відповідно до їхнього рівня комунікативної і мовної компетенцій. Вона є індикатором загальної ерудиції людини, особливостей її інтелекту, соціального статусу, мотивації поведінки, емоційного стану та інших чинників.

Мовна особистість у процесі становлення і розвитку проходить кілька етапів, щоразу підіймаючись на вищий рівень мовної культури.

1. Рівень мовної правильності. Його досягають завдяки мовній освіті, тобто вивченню правил користування мовою, її лексикою, граматику, елементами текстотворення тощо.

2. Рівень інтеріоризації (лат. interior – внутрішній). На цьому рівні виявляються вміння реалізовувати себе у висловленнях; володіти основними формами усного і писемного спілкування.

3. Рівень насиченості мовою. Людина вже володіє жанрами і стилями, текстотворенням.

4. Рівень адекватного вибору. Це рівень комунікативної досконалості.

5. Рівень володіння фаховою метамовою: володіння терміносистемами, фразеологією, композиційно-жанровими формами текстотворення, мовними формулами.

6. Рівень мовного іміджу соціальних ролей: політика, державного працівника, керівника, вченого тощо [2: 11].

Отже, культура мови – це сфера взаємодії мови і культури, мови і позамовної дійсності, вживання мови відповідно до вимог національної культури і ситуацій спілкування. Кожна молода людина має прагнути досягти найвищих рівнів мовної культури, бо це є основою самореалізації, інтелектуально-духовного і фахового зростання. Мова підносить людину над світом природи, виділяє її як інтелектуальний феномен, що здатний пізнавати, освоювати і творити світ. Знецінення мови знецінює її носіїв – мовців, знецінює націю і її духовну культуру.

Література

1. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2001. – 368 с.
2. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Дубиніна Катерина Олегівна, гр.Б-4ц (ДонНАБА)

Науковий керівник - доц.Ковальова Н. О.

В історії розвитку української наукової термінології спостерігаються періоди активної розбудови українських терміносистем і періоди спаду, що були зумовлені різними чинниками. Проте найпродуктивнішим вважають той період, що почався після законодавчого закріплення за українською мовою статусу державної.

Такий статус української мови надає їй нових функцій у суспільстві та поширює простір її функціонування на всю територію України.

Тому цілком зрозумілим є небайдуже ставлення з боку лінгвістів і фахівців різних галузей знання та діяльності до проблем подальшого розвитку української науково-технічної термінології.

Починають досліджувати процеси становлення галузевих терміносистем (наприклад, економічної, електротехнічної, машинобудівної, металургійної, медичної, фізичної та ін.), розробляють державні стандарти на терміни та визначення понять, визначають підходи до процесів систематизації, уніфікації та кодифікації термінології, на численних наукових конференціях розглядають та обговорюють проблеми формування й функціонування української фахової термінології в галузях, що визначають рівень науково-технічного розвитку країни.

Фахова мова – сукупність усіх мовних засобів, уживаних в обмеженій професійною ділянкою сфері комунікації для забезпечення взаєморозуміння між людьми, які працюють у цій галузі. Функціонування фахової мови забезпечує докладно визначена термінологія.

Словник професійних текстів містить вузькогалузеві лексеми, міжгалузеві наукові терміни, професіоналізми (виробничу лексику), номенклатурні назви, професійний жаргон і загальноживані лексеми. Рівень абстракції фахової мови залежить від рівня насиченості тексту термінологією.

Терміни – найчастіше вживані в тексті одиниці, які можна використати, конструюючи квазівитаг.

Дослідження фахових мов (інакше: «спеціальні мови», «технолекти») має об'єктом особливості мови певної галузі науки. При цьому фахова мова до певної міри протиставляється загальнонавчальній мові, хоча словниковий запас першої бере початок саме із другої. Але якраз проблеми, пов'язані зі специфічною лексикою фахових мов, породили необхідність виділення окремої науки – термінознавства.

У той час, як наука про фахові мови має на меті дослідження власне мови певної сфери науки і техніки, предметом дослідження термінознавства є не мова як така, а саме термін як єдність поняття і назви. Таким чином, термінознавство охоплює і понятійну сферу певної фахової галузі.

Усю лексику фахового тексту можна поділити на 4 види:

- 1) терміни даної галузі, які мають власну дефініцію;
- 2) міжгалузеві загальнонаукові термінологічні одиниці
- 3) напівтерміни або професіоналізми, до яких можна віднести і номенклатури, щоправда, професіоналізми, як правило, можуть тлумачитися, на противагу номенклатурним одиницям
- 4) професійні жаргонізми, які не претендують на точність та однозначність, мають великий рівень образності

Література

1. Симоненко Л. Нові підходи до розбудови української наукової термінології // Українська термінологія і сучасність.
2. Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кримець О. М. Фахова українська мова : Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 272 с.
3. Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2006. – 352 с.
4. Михайлюк А. О. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал».

РЕДАГУВАННЯ ЯК ОДИН З ГОЛОВНИХ ЧИННИКІВ ЯКІСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

**Корнсіч Катерина Влалиславівна, ТХ-07Б (ДонНУЕТ)
Науковий керівник – ст. викладач Мацнєва Є.А.**

Редагування як соціально необхідний процес опрацювання тексту існує в житті суспільства вже близько двох з половиною тисяч років, проте редагування як наука виникла менше століття тому.

Редагування тексту – це своєрідний вид літературної діяльності, в процесі якої редактор завжди вирішує творчі завдання, але, водночас, виступає у ролі дослідника. Редагування визначають як перегляд і виправлення повідомлень. На думку більшості дослідників, предметом редагування є приведення об'єкта редагування у відповідність до чинних у певний час у конкретному суспільстві норм, а також його творча оптимізація, метою якої є отримання заданого соціального ефекту. Процес редагування полягає у перевірці інформації з метою удосконалення або виправлення її структури, змісту, відповідності, завершеності, логічної послідовності, методів презентації.

Редагування перекладу, тобто вдосконалення вже існуючого його варіанта, буває двох типів. По-перше, це авторське редагування, коли редактором свого тексту виступає сам перекладач. По-друге, це редагування готового тексту, яке здійснює інша людина, тобто редактор. Саморедагування, здійснене автором, та редагування того ж повідомлення редактором-професіоналом, повинні доповнювати одне одного, адже обидва види правок спрямовані на поліпшення якості тексту, досягнення його довершеності.

Редагування має свої спеціальні методи виконання. Методи редагування – це послідовність процедур, які дають змогу відшукати в окремих компонентах повідомлення відхилення від норм та виправити їх. Редагування складається з двох повністю рівноправних процедур: аналізу (контролю) та виправлення (реконструкції) тексту. [1:27].

Виділяють три аспекти перекладу, які потрібно перевірити редактору: ступінь формальної відповідності оригіналу тексту; ступінь формальної відповідності у кінцевій мові; ступінь смислового навантаження та прийнятності для цільової аудиторії.

Аналіз ступеня формальної відповідності оригінальному тексту можна здійснювати двома способами: або ретельним порівнянням

структур, що співвідносяться, або оцінкою загальних відмінностей у перекладі та оригіналі. Завданням редактора є виявлення ступеня зрозумілості значення, змісту повідомлення. Більшість тексту передається за допомогою позамовних засобів, створюється культурний фон оповіді, а це, у свою чергу, викликає труднощі при перекладі. Переклад практично базується на знанні контрастивної лінгвістики та типології двох мов. Під час перекладу перекладач використовує порівняльний аналіз як метод вибору форми, яка найбільш адекватно передає і зміст, і попередньо обрану форму. Тому редагування, так само як і переклад, пов'язане з такими розділами знань як мова та мислення, мова та культура, психо- та соціолінгвістика [2:48].

Оскільки перед редактором стоїть вирішення багатьох завдань, його робота має бути організованою та систематизованою.

Процес редагування та перевірки можна поділити на такі етапи:

1) *ознайомлення з текстом оригіналу та перекладу*, що включає в себе сканування тексту, яке спрямоване на визначення тематики, стилістичних особливостей, якості вжитої у документі мови, ідеї щодо можливостей покращення тексту тощо;

2) *звірення тексту перекладу з вихідним текстом*, це ретельна перевірка відповідності кожного слова, кожної фрази перекладу вихідному тексту. Цей етап включає в себе роботу зі словниками, довідниками, мережею Інтернет, консультації спеціалістів тієї чи іншої галузі;

3) *внесення смислових і стилістичних правок; перевірка тексту на наявність граматичних, орфографічних, пунктуаційних, синтаксичних тощо помилок*;

4) *завершальний етап – порівняння попереднього тексту з його новим варіантом, остаточна перевірка тексту* [3].

Отже, робота редактора потребує великого вміння, досвіду й такту, оскільки перед редактором, крім завдання – перевірити текст на наявність помилок, постають важливі завдання – не порушити манеру авторського письма і врахувати стильові особливості викладу.

Література

1. Алимов В.В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. Изд. 3 – М., 2005. – 160 с.
2. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навч. посіб. – К.: Юніверс, 2002. – 280с.
3. Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи: Навч. посіб. – Львів: Афіша, 2004. – 416с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ

**Кошевець Ганна Едуардівна, гр. Фін-08-Б (ДонНУЕТ)
Науковий керівник – доц. Бадрак Б. М.**

Питання культури мовлення в професійній сфері особливо актуальні в наш час. Для ділового мовлення надзвичайно важливо відповідати вимогам, що й обумовлюють ефективність професійного спілкування.

Без спілкування не може існувати ні окрема людина, ні суспільство в цілому. У процесі обміну інформації формується особистість, формується її інтелектуальний розвиток, спосіб пристосування до життя.

Спілкування являє собою процес взаємодії особистостей і соціальних груп, у якому відбувається обмін діяльністю, її результатами, навичками та досвідом.

Професійне спілкування являє собою мовну взаємодію фахівців, а також спеціалістів з клієнтами організації в ході здійснення професійної діяльності.

Культура спілкування становить важливу частину професійної культури, а для таких професій, як викладач, журналіст, менеджер, юрист, - провідну, оскільки для цих професій, мова є основним знаряддям праці.

Професійна культура включає володіння спеціальними вміннями й навичками професійної діяльності, культуру поведінки, емоційну культуру, загальну культуру мови й культуру професійного спілкування.

Культура професійного мовлення передбачає: володіння термінологією даної спеціальності; уміння будувати виступ на професійну тему; здатність організувати професійний діалог; можливість спілкуватися з неспеціалістами з питань професійної діяльності.

Однією з головних складових професійного мовлення є знання етикету й чіткість виконання його правил. Під мовленнєвим етикетом розуміють мікросистему національно специфічних стійких формул спілкування, прийнятих суспільством для встановлення контакту співбесідників, підтримання спілкування у певній тональності.

Вважається, що мовленнєвий етикет є однією з важливих характеристик поведінки людини. Бо без знання затверджених у

суспільстві форм етикету, без вербальних форм вираження ввічливих стосунків між людьми індивід не може ефективно, з користю для себе і оточуючих здійснювати процес спілкування.

Основні правила мовленнєвого етикету фахівця:

- Вітання - звичай, найбільш поширений у нашому повсякденному житті, який вимагає дотримання норм поведінки, відчуття такту і дружелюбності. В усіх країнах світу люди при зустрічі вітають один одного. Найбільш поширена форма вітання в сучасному етикеті - легкий уклін і усмішка. Вітання супроводжуються словами - "вітаю", "моє шанування" або, залежно від часу доби, - "доброго ранку", "доброго дня", "доброго вечора";

- звернення до людини по імені та по батькові – це говорить про вашу повагу до неї. Для того щоб ділове спілкування було ефективним, важливо, щоб його учасники обов'язково зверталися один до одного на "Ви". Таке звертання — необхідний інструмент підтримання нормальних службових відносин і трудової дисципліни в колективі та встановлення партнерських стосунків з клієнтами;

- у мовному етикеті ділових людей велике значення мають компліменти, приємні слова, що виражають схвалення, позитивну оцінку діяльності в бізнесі і підкреслюють смак в одязі, зовнішності; збалансованість учинків партнера, тобто оцінка розуму ділового партнера;

- сучасне ділове життя неможливо уявити без телефону. Основа успішного проведення ділової телефонної розмови - компетентність, тактовність, доброзичливість, володіння прийомами бесіди, прагнення оперативно й ефективно розв'язати проблему або надати допомогу в її розв'язку. Важливо, щоб службова, ділова телефонна розмова велася в спокійному, ввічливому тоні й викликала позитивні емоції.

Отже, мовленнєвий етикет — це складна система мовних знаків, що спирається на моральні правила й вимоги і виявляє на ставлення як до інших людей, так і до себе.

Література

1. Богдан С.К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. - К.: Рідна мова, 1998.-475 с.
2. Культура української мови: Довідник / С. Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина-Мельник та ін. – К.: Либідь, 1990. – 304 с.
3. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовно-стилістичні поради: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 1999. – 240 с.

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТУ

**Митько Тарас Михайлович, ТХ-07Б (ДонНУЕТ)
Науковий керівник – ст. викладач Мацнєва Є.А.**

Для фахівця рівень мовленнєвої культури – це одна з найважливіших ланок його професіоналізму. Мовна неграмотність, невміння скласти текст, підготувати виступ, зробити переклад з російської мови на українську й навпаки сьогодні повинні сприйматися як професійна невідповідність.

В умовах двомовності, коли в першу чергу маємо справу з російськомовними текстами, великої уваги потребує така робота з текстом, як його переклад і редагування. У цьому випадку одним з методів аналізу мовних елементів є порівняльний підхід до досліджуваних мовних фактів двох мов. При порівнянні елементів близькоспоріднених мов треба бути дуже уважним, оскільки дуже розповсюдженою є небажана інтерференція (негативним наслідком якої є суржик) [1:]. Найбільш відчутним є відхилення від норм однієї з мов під впливом іншої в умовах асиметричного білінгвізму. Це дуже виразно проявляється на рівні слововживання, коли вживаються ненормативні форми, що є кальками російських форм (наприклад: *міроприємство, приймати участь, установча сесія* тощо) або незнання синонімічних можливостей слів (*суспільне харчування, виключення із правила*), або плутання паронімічних форм (*письмовий – писемний, громадський – громадянський, визначний – визначальний...*); трапляється величезна кількість помилок на рівні використання прийменникових конструкцій тощо.

Для того щоб набути певної лінгвістичної компетенції, слід навчитися здійснювати мовний аналіз різних елементів мови, а для цього треба засвоїти норми літературної мови, особливості мови професійного спілкування, навчитися користуватися довідковою літературою.

На сьогоднішній день великою популярністю користуються системи автоматичного перекладу (САП) текстів. Але слід пам'ятати, що текст, отриманий в результаті автоматичного перекладу, не може бути абсолютно нормативним і потребує редагування. Оскільки автоматичний переклад ґрунтується на формальному представленні тексту, тобто не торкається його смислового наповнення. Шляхом аналізу буквеного складу слів за складними алгоритмами встановлюється морфемний склад слова, за відмінковим закінченням

з'ясовуються його формальні рід, число, відмінок тощо – весь можливий набір граматичних значень [2: 270]. На основі цього програма намагається визначити напрямки синтаксичної залежності між словами для їх адекватного перекладу. Але забезпечити абсолютно точний переклад різних текстів не може жодна програма.

Головними перешкодами для якісного автоматичного перекладу, насамперед, є: помилки у вихідному тексті; омонімія і полісемія; складні синтаксичні конструкції. Отже, комп'ютерний переклад тексту потребує редагування, ретельного доопрацювання, а тут вже необхідні певні знання і навички.

Комплексний *аналіз помилок, наявних у текстах після комп'ютерного перекладу*, показав, що найчастіше серед них трапляються такі: **синтаксичні помилки**: неправильний порядок слів у реченні; порушення специфіки вживання дієприслівникових та дієприкметникових зворотів; незнання структури складного речення; неправильне узгодження у відмінку; неправильна побудова прийменникових конструкцій тощо; **морфологічні помилки**: неузгодженість означень; ненормативне використання кількісних числівників; неправильний вибір граматичних форм стану тощо; **лексичні помилки**: неправильне використання слів, словосполучень, термінів, професіоналізмів; невиправдане вживання іншомовних слів; застосування тавтологій; використання канцеляризмів; неправильне використання синонімів, паронімів тощо; **стилістичні помилки**: порушення стилістичної норми вживання слів. **Композиційні і логічні помилки** у текстах не належать до власне мовних, їх слід виправити у вихідному тексті до початку перекладу.

Переклад тексту рекомендується починати з виправлення усіх можливих помилок у тексті-оригіналі. Після чорнового перекладу тексту треба проаналізувати спочатку виділені самою програмою-перекладачем помилки, а потім виправляти помилки і неточності, виявлені в результаті самостійного вичитування перекладеного тексту.

Отже, у формуванні менталітету й ділового іміджу сучасного фахівця важлива роль відводиться мовнокомунікативній компетенції.

Література

1. Дудик П.С. Стилїстика української мови: Навч. посіб. – К.: «Академія», 2005. – 368 с.
2. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2004. – 480 с.

РОЛЬ ТА МОЖЛИВОСТІ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

**Пронькін В'ячеслав Геннадійович, гр. СП-05н (ДонНТУ)
Науковий керівник – ас. Вергелес О. О.**

Усі мови світу завжди знаходяться в стані розвитку. У деякі часи цей процес прискорюється, в інші – стає повільнішим. З появою комп'ютерів з'явилися нові можливості розширення та глибшого вивчення мов. Створюються спеціальні програми, інтерактивні курси, методичні вказівки для школярів, студентів, людей, які підвищують свою кваліфікацію, для іноземців. Але ці програми частіше розроблюють для дуже поширених мов, наприклад, англійської, німецької, французької тощо. Напевно, багато людей зустрічались з такими іншомовними курсами на касетах, дисках, в Інтернеті, у навчальних закладах. Але проблема в тому, що головним для кожного громадянина є вивчення рідної, державної мови. І тут уже знайти курси української мови, співрозмовники, електронні програми навчання дуже складно, а безкоштовні – майже неможливо. Тому написання подібних програм є річчю, яка не приносить особистих прибутків, але дозволяє привнести дійсно нове, сприяти вивченню української мови на будь-яких рівнях, у тому числі, і при професійній підготовці фахівців.

Розроблено комп'ютерну програму, яка дозволяє користувачу:

1. Створювати лекційний матеріал:

- додавати/змінювати тексти лекцій;
- з тексту лекцій виділяти основні правила;
- групувати лекції по розділах, робити автоматичний зміст.

2. Створювати вправи та тести до лекцій:

- додавати/змінювати тексти вправ чи тестів;
- в інтерактивному режимі вказувати частини слів, які студент повинен буде додати, чи відредагувати у вправах;
- змінювати базу вірних відповідей;
- обирати режим: навчання чи режим «на оцінку»;

- у режимі навчання, при невірних відповідях у тестах чи вправах, автоматично програма буде відображати відповідне вказане правило, лекцію;
- у режимі «на оцінку» програма робить підрахунок вірних відповідей, та за шкалою викладача виставляє оцінку за виконання вправ, проходження тестів.

3. Збирати лекційні матеріали, бази вправ та тестів у єдині методичні вказівки, що розміщуються в одному файлі. Це дозволяє легко переносити, видавати розроблений навчальний матеріал.

Програма має зручний діалог із користувачем; кожен режим роботи може бути тонко налаштованим. Методичні вказівки можуть бути захищені особистим паролем, без якого ніхто, окрім розробника, не змінить їх ніякими засобами. Система захисту за бажанням дозволяє додати до документа так званий «цифровий підпис», який однозначно ідентифікує розробника-творця та також не може бути змінений. Тому методичні вказівки, розроблені цією програмою, чи вірні відповіді тестів, вправ у файлі, авторські права, повністю захищені на комп'ютерному рівні.

До програми також розроблена невелика збірка матеріалу, вправ та тестів, які дозволяють випробувати програму, указати її можливості та при тестуванні впевнитись, що із програмою дійсно зручно працювати.

Програма може бути використана для розробки методичних вказівок, навчального матеріалу викладачами вищих навчальних закладів, шкіл, спеціальних закладів; для вивчення студентами чи учнями рідної української мови, поглибленню знань фахової дисципліни; може бути використана при підготовці до зовнішнього тестування в системі прийому до інститутів; для визначення рівня володіння вивченою на заняттях темою.

Література

1. Дистанційні курси з української мови – http://www.children.edu-ua.net/documents.php?section_id=173
2. Кононенко П.П. Мова і майбутнє України // Філологія як українознавство: Навчальний посібник / Укл. П.П.Кононенко, А.К. Мойсієнко та ін. – К., 2003.

ПІДГРУНТЯ ТА МЕТОДИ ЗАСТОСУВАННЯ МОВНИХ ЗАНЯТЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

**Просянко Дмитро Володимирович, гр. КС-05г (ДонНТУ)
Науковий керівник – ас. Кравцова О.В.**

Сучасний світ своєю динамічністю та інтенсивністю різноманітних потоків несе людству величезну інформацію. Це вимагає від освіти розвитку, який базується на необхідних гуманістичних та творчих компонентах життя. Немає необхідності доводити, що сучасні комп'ютеризовані інформаційно-технічні системи створили якісно нові умови праці, змінили середовище існування людини. І це, в свою чергу, суттєво вплинуло на професійну підготовку майбутніх фахівців.

Досконале, ґрунтовне володіння українською літературною мовою в повсякденно-діловій діяльності є обов'язком кожного майбутнього фахівця. Все це вимагає від нього постійного вдосконалення своїх мовних знань, щоб вільно володіти виражальними засобами сучасної української літературної мови, її стилями, різновидами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності[2:29]. Тому викладачі-філологи мають застосовувати різноманітні методики навчання. Впровадження інтерактивних методик у викладання дає змогу докорінно змінити ставлення до об'єкта навчання, перетворивши його на суб'єкт. Студент-майбутній фахівець є співавтором лекції, семінарського заняття тощо. Підхід до студента, який знаходиться у центрі процесу навчання, ґрунтується на повазі до його думки, на спонуканні до активності, заохоченні до творчості й полягає, насамперед, у підвищенні навчально-виховної ефективності занять, і, як наслідок, - у значному зростанні рівня реалізації принципів свідомості, активності та якості знань, умінь і навичок. Це сприяє не лише глибшому розумінню навчального матеріалу, а й розвитку творчого та критичного мислення студентів[1:18]. На заняттях мають активно застосовуватися інтерактивні методики, а саме такі моделі навчання, як: синектика, дискусії, дидактичні ігри, навчання як дослідження, проекти, тренінги. Приділяється увага застосуванню на практично-семінарських заняттях таких методик, як: мозкова атака - в парах, малих чи великих групах швидко генеруються та фіксуються (письмово чи усно) всі ідеї чи коментарі щодо заданої теми; дебати,

що дає змогу навчитися бути комунікабельним та аргументовано доводити свою думку; групове дослідження, котре надає можливість відчувати атмосферу колективної роботи; дискусії та усні виступи – вироблення навичок у пошуку джерел та упорядкуванні матеріалу.

Новий пізнавально-навчальний підхід у викладанні орієнтований на розвиток особистості, підвищення її активності та творчих здібностей, на розширення використання методів самостійної роботи студентів, самоконтролю. Оптимізація навчального процесу має передбачати використання таких активних форм і методів навчання, за допомогою яких студент буде залученим до самостійного здобуття знань, оволодіння вміннями у процесі активної пізнавальної, творчої діяльності, що суттєво вплине на вдосконалення себе, як майбутнього фахівця [2:51].

Однією з найбільш інтенсивних форм розвитку творчого мислення студентів є їх науково-дослідницька діяльність. Значення її в тому, що вона дає можливість застосовувати великий арсенал різних форм розвитку творчого мислення: наукові конференції (на рівні потоку, університету), написання рефератів, наукові проблемні диспути, олімпіади [3:80].

Всі процеси, спрямовані на модернізацію та вдосконалення освіти в сучасному інформаційному суспільстві, мають забезпечувати, перш за все, збереження та розвиток творчого потенціалу особистості. Все це визначається зростаючими вимогами інформаційного суспільства до професійної компетентності і активності майбутніх фахівців, зумовлене реаліями сучасної соціально-економічної ситуації, коли професійна освіта стає гарантом соціальної стабільності людини, основою соціально-економічного розвитку країни.

Література

1. Клаверов В.Б. Современные технологии в образовательном процессе //Сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции 22-23 января, 2001г. – Курск, 2001.2Клочко В.І., Кирилащук С.А. Особливості розвитку творчого мислення студентів сучасної вищої школи. /Випуск праць IV Міжнародної науково-метод. конф. «Шляхи розвитку ...», 7-9 листопада 2006 р., Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна». Нові технології навчання – 2007 - №48,ч.1.3Організація навчально-виховного процесу. З досвіду роботи вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації./ Ред.Салмай Н.М., Цибенко Н.В. – Випуск 10. – 2007.4.Шукшинов В.Е., Взятышев В.Ф., Романкова Л.И. Инновационное образование: идеи, принципы, модели. – М.,1996.

МІСЦЕ МОВИ У СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Рудченко Ілля, гр. СП-05н (ДонНТУ)
Науковий керівник – ас.Вергелес О.О.

Становлення України як незалежної самостійної держави неможливе без захисту національних інтересів, культури, традицій, мови. Спільна мова підтримує згуртованість суспільства. Між людьми, що говорять на одній мові, майже автоматично виникають взаєморозуміння і співчуття. Оскільки мова є тонкою психологічною і духовною субстанцією, яка здатна миттєво згуртувати або роз'єднати людей, та зневага до рідної мови – це боротьба проти себе і проти збереження своєї культури. Мова – це така специфічна особливість нації, яку вона втрачає в найостаннішу чергу. «Мова – душа народу», бо нація саме через мову передає свій світогляд майбутнім поколінням, своє сприйняття навколишньої діяльності, ціннісні орієнтири. За допомогою мови ми не тільки спілкуємося, передаємо свої думки, але і виражаємо освітній, духовний і культурний рівень. Мова - унікальне досягнення еволюції, що дозволяє позначити словами об'єкти навколишнього середовища, які існували в свідомості лише як зорові і звукові образи, запахи, смакові і тактильні відчуття. Визначивши словами абстрактні поняття, дії і причинно-наслідкові зв'язки, людина опанувала інструмент творчого мислення. Базовими функціями мови є спілкування, пізнання і дія. Мова, акумулюючи досвід народного життя у всій його різноманітності, є і дійсною його свідомістю. Кожне нове покоління, опановуючи мову, залучається через неї до колективного досвіду, колективного знання про навколишню дійсність, загальноприйнятих норм поведінки, оцінок, соціальних цінностей. За допомогою рідної мови людина опановує первинну культуру, на яку потім накладаються вторинні культурні системи.

Глибока трансформація суспільних процесів в Україні супроводжується етнічною консолідацією, актуалізацією проблем соціокультурної і етичної ідентичності, що призводить до зростання ролі української мови. Набувши державного статусу, вона увійшла в усі сфери життя українського суспільства, стала знаряддям спілкування широких верств населення. [1]

Національна освіта в такому контексті є головним соціальним інститутом, покликаним забезпечувати збереження і розвиток

національної культури і науки. Кожна епоха ставить свої завдання в різних галузях людської діяльності, зокрема, і в освіті. Сьогодні освічена людина має володіти декількома мовами, що дає можливість не тільки залучатися до культури різних народів, але і глибше пізнати красу і унікальність своєї власної. «Стільки мов ти знаєш – стільки раз ти людина», - говорили стародавні мудреці. І це дійсно так, оскільки завдяки знанню різних мов, людина поширює межі свого власного світогляду. Разом з цим ідея розвитку української державності пов'язується з проблемою формування у майбутніх фахівців професійного мовлення, оскільки мова є досконалим інструментом формування не лише власної думки, розвитку інтелекту особи, а й засобом впливу на інших людей.[2] Якщо мова є засобом формування і вираження думки, а культура мовлення є культурою мислення, то складовою ефективною підготовки майбутніх фахівців є формування й українського професійного мовлення, тому що нагальною є потреба не тільки у підготовці компетентних фахівців конкретної галузі, але й інтелігентних, освічених особистостей, в яких поєднуються широкий науковий світогляд, професійна компетентність, прагнення самовдосконалення, пошук творчої самореалізації.[3] Для формування майбутнього фахівця особливе значення має оволодіння українською діловою мовою і науковим стилем, що дозволить точно, логічно, послідовно висловлювати думку, доводити та аргументовано захищати професійні ідеї, систематизувати знання, розуміти і розповсюджувати внесок української науки у розвиток світового прогресу.

Таким чином, мова народу поряд з національною культурою адекватно, системно і повно передає наукові знання цивілізації і своєї країни, формує фахівця, який вміє висловлювати власну думку, має активну життєву позицію, стає самостійною, творчою, впевненою у майбутньому житті особистістю.

Література

1. Державна національна програма "Освіта". Україна XXI століття - К.: Райдуга, 1994 - 62 с.
2. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності: Проект // Пед. газ. - 2000 - №6 - С. 4-6.
3. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема // Дивослово. – 2006. – № 5. – С. 2–5.

МОВА – БЕЗДОННА КРИНИЦЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СВІТ

**Шведнюк Ельміра Сергіївна, гр.Б-4Ц (ДонНАБА)
Науковий керівник – доц. Ковальова Н. О.**

Мова – це одна з найхарактерніших ознак суспільства, найважливіший засіб людського спілкування, людських стосунків. За допомогою мови людина виражає свої думки, почуття, передає і закріплює в історії багатовіковий досвід трудової та інтелектуальної діяльності.

Мовна освіта в Україні передбачає вдосконалення технології навчального процесу, наближення його до вимог сучасного суспільства, яке потребує високоосвічених, інтелектуально розвинених і відданих своїй державі громад, людей, що легко і вільно можуть спілкуватися між собою, утверджуючи статус української мови як рідної і державної. Бо хочеться вірити, що українська мова стане державною не лише на папері, що ми не зрідка, а завжди чути мемо її на вулиці, спілкуватимемося нею, думатимемо по-українськи. Прикро, що наші співвітчизники повсякчас пікетують, відстоюючи інтереси російської мови. Ніхто не забороняє народам, які проживають на українській території розвивати національні мови. Але не слід забувати про необхідність вивчення державної мови. Нікого не дивує той факт, що багатонаціональне населення США поважає державну мову. Чому ж у нас і досі обговорюється питання про місце державної мови в житті незалежної держави?

Кожний із нас повинен пам'ятати, що «не можна любити народів других, коли ти не любиш України». Не можна не погодитися зі словами Володимира Сосюри, а любити Україну – це значить усвідомлювати себе часткою великого народу. Мова посідає головне місце у процесі професійного вдосконалення фахівця. Щоб успішно виконувати професійне і громадське призначення, людина має бути передусім вільною, незалежною від омертвляючих інструкцій і регламентацій. Лише за такою умовою можна виплекати в собі творця. Якщо порівнювати словесника з іншими предметниками, то це учитель особливий. Він має бути обізнаним у сфері багатьох гуманітарних наук та бодай основних мистецтв розумітися на музиці, малярстві, скульптурі, кіно, інших видах мистецтв, не оминаючи прикладного, повинен уміти співати і, бажано, грати на якомусь інструменті. Це - нелегка праця! Але саме такі люди гідні уваги!

Мова становить собою могутнє знаряддя пізнання об'єктивної діяльності, непереможну зброю культури і виховання. Тому вивчати мову потрібно в теорії і практиці. Я гадаю, що ніхто не буде заперечувати, що перевагу слід надавати практичній роботі, бо саме вона впливає на формування мовленнєвих умінь і навичок. Також мовлення фахівця має бути емоційним. Саме в цьому навчання рідної мови стає багатим, бо так ми пізнаємо світ, світ разом з емоціями. Без них наша мова здаватиметься «сухою». Щоб розвинути гарне культурне мовлення потрібно дотримуватися основних вимог: змістовність, правельність, комунікативна доцільність, точність, виразність, стилістична вправність, грамотність.

Давайте дотримуватися цього, бо не думаю, що на світі є один такий народ, як наш, що вагається якою мовою йому спілкуватися. Коли замислююсь над цим, стає боляче і страшно. Боляче, бо зневажаємо свою власну мову, до того ж одну з наймилозвучніших у світі. Звертаючись до світової історії, нерозвинені далекі від цивілізації племена вчили колонізаторську мову чужинців, але зберегли свою рідну. А ми?!

Буква, склад, слово, словосполучення, речення, текст. Будь-яка звукова мова складається з звукових комплексів – слів. Проте слова самі по собі ще не виражають людських думок. Вони стають повноцінним засобом спілкування тоді, коли поєднуються за граматичними законами словотворення. Мову створив народ, а не окремі люди і не окремі класи. Саме тому вона є загальнонародним суспільним явищем.

Мені і моїм ровесникам треба навчитися поважати рідну мову, не соромитися її, бо це мова Великого Кобзаря, це мова наших матерів. Освіта, наука, мистецтво, театр, побутова культура пов'язані з мовою. Обмежене спілкування рідною мовою призводить до обмеження культури. Рівність українського слова серед світових мов виборювали видатні діячі культури, які добре розуміли, що без мови немає народу. Тому, роблячи висновок, можна сказати так: для передачі своїх думок, мислення, мовлення людина використовує мову.

Перед нашим поколінням стоїть завдання виправити таке становище, повернувши українській мові престиж і рівноправність не на папері, а в житті.

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ФАХОВОМУ СТАНОВЛЕННІ СПЕЦІАЛІСТА

Шестакова Надія Михайлівна, гр. Б-4ц (ДонНАБА)

Науковий керівник – доц. Ковальова Н.А

Питання про вплив мови на самосвідомість, світогляд та поведінку людини розглядалося неодноразово. Наявність такого впливу незаперечна, але необхідне ще й розуміння ролі мови як одного з найважливіших чинників професійної освіти. Її функціонування в навчальному процесі вищої інженерної школи формує мовну особистість, оскільки державна мова є частиною професії. Мовна освіта в інженерному вищому навчальному закладі посідає особливе місце. Люди, у свідомості яких мова фаху асоціюється із знаковою системою, до складу якої входять цифри, числа, різні символи, формули, інші графічні одиниці, вербальну мову як знакову систему не сприймають очевидною частиною професії. Проте об'єктивно, хоч мову і відносять до систем знакових, дещо символічних, вона не відокремлюється від безпосереднього досвіду і не розташовується паралельно, а тісно переплітається з ним. Підвищення рівня підготовки кадрів передбачає вдосконалення системи професійної освіти, зумовлює поновлення навчальних програм.

Завдання формувати професійно значущі уміння і навички студентів-нефілологів в умовах сучасної вищої технічної школи прийнято розв'язувати у напрямку стимулювання пізнавальної діяльності студентів шляхом залучення до навчально-пошукової роботи.

Пошук матеріалу, аналіз та усвідомлення його здійснюється студентами за тими словами, які є ключовими для них, відповідно до мовних знань, загальноемпіричного досвіду. Але в подальшому, заглиблюючись в аналізований матеріал, автори відчують себе істинними мовними особистостями, інтелектуалами, здатними оперувати досить складними поняттями, про які раніше і не замислювались. Лише злегка піднята завіса над таїнством «високої лінгвістики» надає впевненості у власних силах, викликає надзвичайний інтерес і поважне ставлення до української мови, відчуття причетності до актуального лінгвістичного процесу. Наприклад, варте уваги неординарне розв'язання актуального для

українського суспільства питання про так звану «двомовність». В одній з доповідей прозвучали зацікавленість і співчуття до сучасного стану української мови. Без мови людина не може стати фахівцем, тому що лише за допомогою мови можна дістатися тих знань, які необхідні, щоб стати професіоналом. Мова наповнює сенсом знання людини, перетворює суто наукову інформацію у зрозумілі кожному тексти, дозволяє фахівцям спілкуватися, здійснювати обмін знаннями та досвідом. Але для кожного спеціаліста настає момент, коли йому необхідно обрати мову (або мови) для свого професійного спілкування та наукової діяльності. Ми з вами як майбутні фахівці живемо в Україні, тому принаймні однією з наших фахових мов має стати українська... Для того, щоб відродити українську мову не потрібно забороняти російську, потрібно надати право вибору людям, а потім зацікавити їх вивченням української. Слід підкреслити, що молоді носії української мови звертають увагу на ще одну сторону ствердження української мови: проблему культури мови. Справа в тому, що, навіть обираючи українську для свого спілкування (професійного чи побутового), людина не завжди справедливо оцінює рівень правильності власного мовлення. Цікавим виявилось вміння молоді виявляти, точніше – відчувати явища ненормованого використання мови у друкованих джерелах інформації, тобто в газетах, журналах, рекламній продукції, в Internet, а також на телебаченні.. «Починати боротьбу за чистоту мовлення слід із себе самого, і тоді ситуація може покращитися в державі в цілому».

Література

1. Блохина Р.А. Развитие у студента опыта самостоятельной деятельности на основе межпредметных связей: Автореф. дис.канд. пед. наук. – М., 1983. –15 с.
2. Круглий Л.И. Методика организации учебно-исследовательской работы студентов нац. групп филфака по русской литературе: Автореф. дис. канд. пед.наук.–М.,1985.–16с.
3. Леонтьев А. Н. Психология общения. – Тарту, 1974.
4. Логинова Е.Ф. Лингводидактический аспект межпредметных связей в обучении русскому языку нерусских: Автореф. дис... канд. пед. наук. – М., 1980. – 24 с.
5. Лотштейн Р.Б. О приобщении студентов к УКР и НИР в процессе обучения иностранным языкам // Вопросы теории и методики обучения иностранному языку в средней школе и вузе. – Алма-Ата, 1981. – С. 70–73.
6. Новоселова А.А. Научно-техническое творчество как фактор совершенствования профессиональной подготовки студентов: (организационно-педагогический аспект): Автореф. дис...канд. пед. наук. – Л., 1984. – 15 с.

СЕКЦІЯ ІІІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

СУРЖИК – СУЧАСНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Алексєєва Марія Володимирівна, гр. Фін-08а (ДонНУЕТ)

Науковий керівник – викладач Огурецька Н.П.

Для більшості націй Європи літературна мова тією чи іншою мірою віддалена від реальної мовної практики. На регіональні особливості накладаються ще й жаргони різних суспільних прошарків і соціальних груп. Широко побутує явище диглосії – використання тим самим мовцем залежно від ситуації різних мов чи діалектів. Скажімо, “для хатнього вжитку” може використовуватися певна регіональна говірка чи мова, яку на роботі, в діловому мовленні, під час офіційного спілкування замінює офіційна мова певної держави.

На Україні так само є різні діалектні групи (здебільшого вони поділяються на північні і південні, з перехідною смугою та поділом південних на східні та західні). Витворила українська мова й суто професійні жаргони. Але, як свідчить сама етимологія слова (за Б. Грінченком, суржик – “смешанный зерновой хлеб или мука из него, напр. пшеница с рожью, рожь с ячменем, ячень с овсом и пр.”), явище суржика має причиною не діалектні чи фахові відмінності. За умов бездержавності, коли вищі верстви українського суспільства були майже виключно російськомовними, коли українська мова була обмежена лише селянським побутом, а вся інша фахова термінологія (церковна, правнича, лікарська, трохи згодом – фабрична тощо) існувала виключно в чужомовних варіантах, українець, вийшовши поза своє обійстя, по-перше, мусив прилаштуватися до “панської” мови; по-друге, через свою неписьменність неминуче мішав елементи обох мов, рідної і “панської”. Як наслідок, слово “суржик” набуло третього, основного для нас сьогодні значення: “елементи двох або кількох мов, об’єднані штучно, без додержання норм літературної мови”.

Суржик – невпорядкована, безсистемна мова, яка руйнує українську мовну систему. Російські елементи входили в українське мовлення під впливом певних політичних, історичних і соціокультурних обставин. З плином часу сформувався різновид українського мовлення, що містить значну кількість російських форм, слів і словосполучень, зовнішньо оформлених нібито за нормами

української мови. Розпізнати такі суржикові покручі іноді спроможні лише філологи.

Українська мова впродовж багатьох століть була поставлена в такі умови, що можна тільки дивуватися, як вона вижила і збереглася взагалі. Накладене ще в другій половині XVII столітті табу великим тягарем лежало на ній майже до кінця XX століття. Зрозуміло, що кількасотрічне приниження української мови і водночас насаджування іншої, тобто російської, не могло не позначитися на усному (в першу чергу) та писемному мовленні її носіїв. Отож у таких умовах українська мова навіть там, де вона активно функціонувала, зазнала такого негативного впливу російської, що перетворилась на суржик, «язичіє», на мішанину українських та російських слів, кальок, а частіше всього – мовних покручів, які витворилися на базі цих двох великих мов, тобто російських слів, вимовлених на український лад, або українських слів, оформлених по-російськи.

Звичайно, процес взаємопроникнення слів із однієї мови в іншу – закономірний процес; значна частина з однієї мови засвоюється, підпорядковується нормам і стає повноправною лексикою іншої мови. В українській мові є немало «законних», унормованих русизмів, полонізмів, германізмів, тюркізмів, запозичень з інших європейських мов. Вважається, що більше десяти відсотків слів нашої мови є іншомовними запозиченнями.

Однак, коли слова з чужої мови вживаються бездумно, безсистемно, коли перекручується їх зміст і спотворюється звукове оформлення, це засмічує мову, перетворює її на мішанину власних слів і варваризмів – іншомовних слів чи виразів, які не мають права громадянства в літературній національній мові і побутують лише в деяких специфічних соціальних різновидах.

Таких слів, що ввійшли до нашої мови непроханими гостями, є багато. Отже, суржик — це не тільки мова. Це й сфальсифікована історія, переповнена штампами, це свічка каштана, це дівчина у вінку, це тисячі метрів полотна, витрачених на зображення «Київських схилів» і пейзажі «Мальовничої України»...

Література

1. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – 4-те вид., стер. – К.: Вища шк., 2003. – 430 с.

2. Літературний словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ „Академія”, 1997. – 752 с

СТАН МОВНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

**Бур`ян Катерина Олексіївна, гр. Б-4Ц (ДонНАБА)
Науковий керівник – доц. Ковальова Н. О.**

Для сучасного стану мовної ситуації в Україні є характерними, з одного боку, виважена позиція владних структур щодо розв'язання проблем функціонування та розвитку мов у нашій державі, а з другого – намагання представників окремих політичних сил надати мовному питанню до певної міри спекулятивного забарвлення. Майже 20 років минуло від дня прийняття «Закону про мови в Українській РСР», коли вперше було визначено статус державної мови, проте «для сучасної мовної ситуації в Україні у зв'язку зі зміною мовної політики властиві процеси протиборства старих стереотипів і нових тенденцій мовного панування». Набуття українською мовою статусу державної та його конституційне закріплення значною мірою розширило її сферу функціонування. Чи не найпомітніше це виявляється в офіційно – діловому стилі. Сьогодні є фактом перехід писемного спілкування в державному, суспільному, політичному, господарському та інших життєвих сферах на українську мову.

Із прийняттям Закону 1989 року, а особливо із здобуттям Україною незалежності 1991 року почався процес упровадження української мови як мови державної в навчання й виховання у вищій школі. Важливість цього явища для повнокровного функціонування української мови, для піднесення її престижу не підлягає сумніву.

Мова – це найважливіший комунікативний засіб, а тому в громадському суспільстві державна мова повинна сприяти об'єднанню всіх національних та соціальних груп населення, а не спричинятися до розбрату. Інколи ж зміни в мові призводять до недовіри, ворожості, байдужості, а то й відрази. Прикладом такої непідготованої акції, яка викликала гостру негативну реакцію не лише в колах фахівців – лінгвістів, але й широких верствах носіїв української мови й більшості населення країни, стала спроба кардинально змінити норми сучасного українського правопису.

Практика життя свідчить, що сучасний український правопис містить певні неточності й потребує вдосконалення, оскільки в ньому простежується неоднозначність у тлумаченні окремих положень, а інколи навіть і певні суперечності. Однак подібна діяльність загальнонаціонального масштабу повинна бути надзвичайно

виваженою й поміркованою, аби не перетворити мовні проблеми на проблеми політичного характеру.

Україна в мовному відношенні є державою полілінгвальною, оскільки це відповідає національному складові населення. Компактно проживають великі групи представників інших національностей, які зберігають та підтримують власні традиції, у тому числі й мовні. Закон про мови та Конституція закріплюють право громадян у місцях їхнього компактного поселення на спілкування національною мовою, розвиток національної культури. Створено цілу низку національно – культурних об'єднань, які пропагують власні етнічні традиції та підтримують контакти з урядами та консульськими установами відповідних країн. Така діяльність з боку держави повинна отримати всілякого схвалення і потребує законодавчої бази, оскільки «мовна політика є складовою національної політики».

Вважаємо, що в сучасних умовах існує низка мовно – гуманітарних проблем, для вирішення яких слід ужити таких заходів:

1. Посилити контроль з боку держави за дотриманням основних положень «Закону про мову»(особливо – в вищій школи, у засобах масової інформації, видавництво).
2. Докласти зусиль до прийняття Концепції державної мовної політики в Україні.
3. Удосконалити інформаційні інфраструктури з метою інформованості країні в усіх сферах. Для цього залучати нові інформаційні технології та висвітлення різних позицій з обговорюваної проблеми.
4. При висвітленні національних проблем у засобах масової інформації виявляти толерантність, зваженість, поміркованість до представників інших національностей.
5. У місцях компактного проживання етнічних груп населення на радіо й телебаченні створити національні канали.
6. Удосконалити український правопис щодо чіткої регламентації норм написання слів іншомовного походження та вживання великої букви.
7. Відродити культурно освітні передачі.

Література

1. Куць О. М. Мовна політика в державотворчих процесах України. - Харків, 2004. – 275с.
2. Злотницька І. М. Українська мова в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект. – К., 2006. – 232с.

ПРИЗВИЩА, УТВОРЕНІ ВІД НАЗВ ПРОФЕСІЙ

**Вальчук Роман Валерійович, гр. СП-05а (ДонНТУ)
Науковий керівник – доц. Мачай Т.О.**

Якщо зазирнути в історію, то прізвища з'явилися відносно недавно, раніше людина мала лише ім'я. Вживались одночленні наймення, виражені індивідуальним ім'ям, патронімом або відтопонімічною назвою (Богдашко, Миклич, Охлоповський; з літописів ми знаємо про княгиню Ольгу, князів Ігоря, Святослава), двочленні, що найчастіше склалися із християнського імені і патроніма або прізвиська (Гришко Шульжич, Маско Микитеня; деякі історичні постаті мали додаткове ім'я – характеристику на уславлення своїх чеснот: Володимир Великий, Ярослав Мудрий), тричленні, виражені християнським іменем, патронімом і прізвищем (Максим Харитонович Гаркавий, Лука Григорович Губа) і описові назви (Тимко з Тернополя, Гаврило Маслов зять).

Форма іменування залежала від характеру документа. Найточнішої ідентифікації особи вимагали різного роду юридичні акти про наслідування майна, дарчі, купчі, розмежувальні грамоти і т. і., тому в цих документах формула іменування людей нерідко була розгорнутою і включала, крім імені, назви за батьком або прізвиська, ще ряд уточнюючих відомостей про стан, професію, місце проживання, стосунок до інших родичів тощо.

Основна ж маса населення України здобула прізвища після того, як у 1632 році київський митрополит Петро Могила доручив священникам вести метрики народжених, одружених, померлих.

Надзвичайне розмаїття типів українських прізвищ виявляється і у великій групі іменувань, що вказують на ремесло, професію, вид заняття першого носія прізвища. Особливо цікавими і пізнавальними є назви, пов'язані з ремеслами. От, наприклад, чим займались стельмахи? А бондарі? Ці слова сьогодні виходять з активного словникового запасу української мови, але прізвища залишаються. Ось тлумачення найпопулярніших в Україні прізвищ: Бондар – майстер з виготовлення діжок, дерев'яних відер тощо. Гончар – ремісник, що виробляв посуд, кахлі з глини. Стельмах – майстер, що виготовляв та направляв вози, сани. Кушнір – той, хто вичиняв хутро із шкури та шив хутрянні вироби. Лимар – ремісник, що виготовляв ремінну зброю. Гармаш – майстер, який виготовляв і обслуговував

гармати. Бортник – той, хто займався лісовим бджільництвом. Гутник – майстер, що виробляв посуд та інші речі зі скла. Народні найменування осіб за родом діяльності зберігають, також такі популярні українські прізвища, як Швець (і похідні від нього Шевченко, Шевчук), Кравець (Кравченко, Кравчук), Мельник (Мельниченко), Мірошник (Мірошниченко), Ткач (Ткаченко, Ткачук), Колесник (Колісниченко), Скляр (Скляренко, Шклярук), Килимник, Шабельник, Дігтяр (Дігтяренко), Різник (Різничук), Стороженко, Лоцманенко, Чабан (Чабаненко), Пастух (Пастушенко), Чумак, Коновал, Гайдай (від «пастух овець», Гайдаєнко, Гайдар), Стадник, Чередник (Чередниченко), Олійник, Римар (Римаренко), Кухар (Кухаренко, Кухарчук), Табакар та інші.

Народні назви співців і музикантів стали причиною появи прізвищ Кобзар, Кобзаренко, Співак, Скрипник, Скрипниченко, Дудик, Дудник, Цимбалюк та інші; специфічну групу «музикальних» прізвищ становлять утворення на -іст, -ист (-іста, -иста): Капелістий, Органістий, Гуслистий, Цимбаліст тощо.

Церковнослужителі різного рангу представлені в таких прізвищах, як Дяк, Дяченко, Попенко, Паламар, Паламаренко, Пономар, Пономаренко, Титар, Титаренко, Титарчук, колишнє міське й сільське начальство - у прізвищах Війт, Войтенко, Комісар, Комісаренко, Возний, Ратушний, Гуменний, Присяжний тощо.

У окрему групу виділяються прізвища, походження яких пов'язане із перебуванням їх перших носіїв у Запорізькій Січі: Запорожець, Козак, Козаченко, Січовик, Кошовий, Хорунженко, Пушкар, Гармаш, Гармашенко та інші.

Просторічними кличками були первісно прізвища теслярів: Дубогризенко, Короцюпенко, Корощупенко; мельників Мукосієнко, Крупидеренко, Жорноклевенко; шевців Тягнишкіра, Тягнишкура; різників Козоріз, Козолуп; склярі Шклобій тощо.

Як бачимо, прізвища – це одне із джерел вивчення історії рідного краю, мови та культури. Хочеться лише підкреслити, що наше прізвище – це не сухий, позбавлений смислу паспортний знак. Це живе слово, пам'ять роду, його внесків у історію.

Література

1. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. – К., 1996.
2. Масенко Л. Т. Українські імена та прізвища. – К., 1990.
3. Матеріали номеру: Київський політехнік – липень 2007.
4. Реєстр Війська Запорозького 1649 р.— К., 1995.

ДО ПРОБЛЕМИ СТАТУСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ

Жукова Катерина Олександрівна, гр. МХВ 056 (ДонНТУ)
Науковий керівник- ас. Стеценко Н.М.

Існуюча на Україні проблема двомовності є однією із найболючіших і одночасно найбільш значущих у нашій новітній історії. Навколо неї зав'язується цілий вузол протиріч, які заважають нормальному розвитку російсько-українських відносин, істотно ускладнюють внутрішню політичну, соціальну й релігійну ситуацію. Ми вважаємо, що українська мова не має права мати статус єдиної державної мови, а тільки разом із російською, яка повинна мати такі ж права. Пропонуємо розглянути такі аргументи

По-перше, українська мова **дуже відрізняється від російської**, й людям, які не є її носіями, складно розмовляти нею. Основні відмінності полягають у тому, що в українській мові для позначення деяких предметів і понять використовуються інші, не схожі на російські слова. Для прикладу кілька таких слів: *фарфор - порцеляна, конфета - цукерка, еда - страва, клюв - дзьоб, насилие - гвалт, ждатель - чекати, траур - жалоба*. Подібних прикладів існує дуже багато.

По-друге, існування двох державних мов значно полегшить процес офіційного спілкування. Уявімо собі, що обидві мови є офіційними державними. В будь-якій установі на території України громадянин, який ставить питання українською мовою, повинен одержати усну або письмову відповідь цією ж мовою; а якщо ви звернулися російською, то відповідь теж повинна бути надана російською мовою. Тому що, якщо в повсякденному житті ви спілкуєтеся, думаєте й пишете українською, то **ніхто й ніколи не має права, змушувати Вас висловлюватися на чужій мові**. Громадяни вільні висловлюватися, подавати заяви й виступати в суді тією мовою яка їм ближче.

Що ж стосується чиновників і посадових осіб, то вони, на наш погляд, зобов'язані знати обидві мови, оскільки змушені розуміти кожного із громадян, що звертаються до них у справі на одній з державних мов. Це означає, що для успішної кар'єри і роботи з людьми необхідні знання й володіння обома мовами. Ігнорувати одну з державних мов у нашій гіпотетичній Україні могла б собі дозволити

лише людина, що не прагне активності, пов'язаної із професійним ростом.

По-третє, історична реальність склалася так, що в Україні є **два панівних культурних шари - українськомовний і російськомовний**. Сьогодні в Україні розмовляє російською мовою практично весь південний схід країни, тому не можна зачіпати інтереси такої кількості населення, не ризикуючи викликати нестабільність у державі. І одним з реальних кроків, спрямованих на те, щоб припинити розповзання держави, могло було б бути прийняття в країні (де більша частина населення в повсякденному житті таки використовує російські слова) двох державних мов. Але, підкреслюємо, - для офіційних міжнародних актів, повинно й потрібно, застосовувати винятково українську мову.

Істина існує незалежно від того, що хтось її сприймає або не сприймає. Україна - це країна з дуже складною й суперечливою історією, із серйозними розбіжностями усередині суспільства. Україна - це не "моноліт", як би не намагалися це довести націоналісти, і не можна на угоду одним суспільним групам зачіпати права інших - у тому числі і мовні. Адже вистачило ж мудрості в **Канаді й Бельгії** увести **багатомовну систему**. Чому цього не можна зробити в нас? Чому політики не враховують того, як до питання мовної демократії ставляться в Європі?

Надання російській мові статусу державного не зачепить інтереси українськомовних громадян, не нанесе шкоди українській мові, не витисне її із громадського життя (адже там, де українська мова рідна, її будуть так само продовжувати використовувати у всіх сферах життєдіяльності). Але це допоможе захистити інтереси російськомовних громадян і згладити розбіжності в суспільстві. Ми не єдина держава, на території якої проживають різні суспільні групи, які перебувають у форматі різних культур, і рідні мови в них різні. Але, як ми бачимо, такі цивілізовані країни, як Канада, Бельгія, Фінляндія вирішують це складне питання, насамперед з огляду на інтереси людини, а не керуючись мотивом "відомості історичних рахунків". Будемо сподіватися, що ми також зможемо назвати свою країну цивілізованою.

Література

1. «Українська мова за професійним спрямуванням»// Мачай Т.О. та ін. -Донецьк-2006 р.
2. Інтернет -джерела.

ПОХОДЖЕННЯ ПРИЗВИЩ ВІД ПРОФЕСІЙ

**Кольбік Богдан Ігорович, гр. СП-05а (ДонНТУ)
Науковий керівник - доц. Мачай Т.О.**

Кожне прізвище має свою історію. Воно чимось зумовлене, бо прізвища – це прізвиська, які настільки причепилися до людини, що передалися усім її нащадкам. В них може бути різне походження: від імен батьків чи місця походження людини – такі з'являються, коли людина їде з тих місць. Не рідко простим людям давала прізвища знать, чи друзі-козаки. Але всё це навмисне вигадані прізвища.

Походження прізвищ від професій цікаве саме тим, що вони чіплялися до людей непомітно, навіть не питаючи в них, чи потрібні цим людям прізвища. Наприклад, був у селі гончар. Гончар був один, тому його так і називали — гончар. І була у нього донька. Коли хтось про неї питав, йому так і відповідали: “Ганна, гончарова донька”, чи просто “Та то ж Ганна гончарова”. А потім оте “гончарова” і прізвищем стало. А від того прізвища вже і інші з'явилися: Гончар, Гончаренко, Гончарчук та навіть Гончарідзе.

Чи прізвище Коваль. Це нащадки ковалів так, як і Коваленко, Ковальчук, російське Кузнецов та навіть англійське Сміт. Ковалі раніше були дуже потрібні і їх було багато. Тому і прізвище це дуже розповсюджене.

Прізвища, які відбулися від назв ремесел, промислів і професій, дають багатий матеріал для дослідження державно-адміністративного устрою й економічного життя країни (промисловості, ремесел, торгівлі, сільського господарства й т.п.). Такі прізвиська легко передавалися нащадкам і ставали прізвищами, тому що й самі професії часто переходила з покоління в покоління.

Люди, які мали роботу, звязану з обробленням волокна, ткацтвом, шиттям одягу й взуття мали такі прізвища, як Кравець, Кравчук, Кравченко, Кожухарь, Сапожник чи Шевченко.

Були і професії, повязані з обробкою інших матеріалів. Це Стекольщиків, Складар, Шкладар, Дегтярев, Золотаренко, Золотухін, Котляр, Котляревський.

Досить багато було різних професій, звязаних з обробкою дерева: Брусник, Бочкарь, Кадочников, Плотников, Столяр.

Деякі прізвища нагадують нам про заняття, які з часом зникли чи змінили назву. Це такі прізвища, як Чумак (селянин, який їздив за

сіллю та іншими товарами – зараз це вже челноки чи водії-дальнобійники) чи Пендюк (козак, який прочищав та заряджав гармату поміж пострілами).

Дуже цікаві прізвища людей, чиї пращури займалися торгівлею. Більшість з них – єврейські (принаймні, євреї так вважають), але вони мають українське походження. Ось вони: Бібульник (той, хто виготовляє та продає папір), Бондаренко (той хто виготовляє діжки), Бортник (пасічник), Круповес (бакалійник), Люстерник, Пляшечник, Різник (продає м'ясо), Цирулик (цирюльник)

Прізвища давали і від військових занять: Гусаров, Капралов, Матросов, Сотниченко, Солдатов, Сердюк чи навіть Москаль. Раніше Москалями називали не мешканців міста Москва, а солдатів.

Прізвища від церковних посад: Дьяконов, Паламарчук, Попович, Попов.

Особи пов'язані з доглядом за свійськими тваринами отримали прізвища Козяр, Псарев, Пастухова, Свиначенко.

Спочатку кожне прізвище було чимось обумовлено й щось означало, але чому людину називали так чи інакше, ми можемо лише здогадуватися. Хочеться ще раз підкреслити, що наше прізвище - це живе слово, пам'ять роду, і якщо одне прізвище несе в собі історію роду, то всі разом вони становлять історію.

Література

1. Українські прізвища. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. <http://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Происхождение фамилий. Кориєнко Ірина Анатолівна <http://www.dag.com.ua/familiya.html>
3. Происхождение еврейских фамилий. Из *Карманной еврейской энциклопедии* под ред. Михаила Членова. <http://babylonians.narod.ru/reading/hebrew1.html>

НАРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Коновалов Денис Олександрович, гр. Мех-056 (ДонНТУ)

Науковий керівник – ст. викладач Буяновська Н. І.

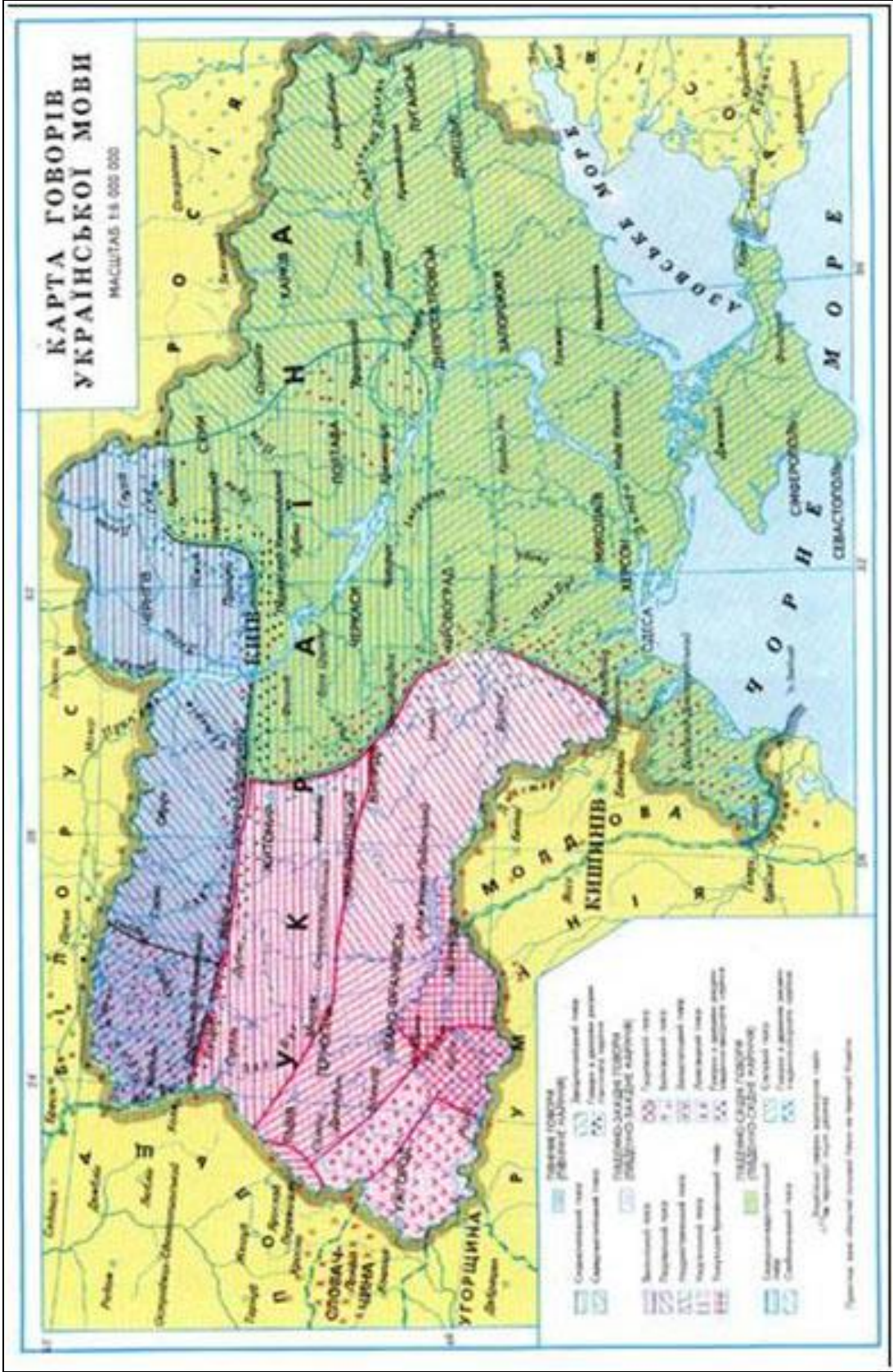
Південно-західне наріччя поширене на території південно-західних областей України, а також на суміжних землях; (див. карту) говірки південно-західного типу як окремі анклавні є в Югославії, Канаді, США (див. карту). Південно-західне наріччя об'єднує старожитні говори. У ньому виділяють три групи діалектів: волинсько-подільську, галицько-буковинську, карпатську. Фонетичні особливості: у карпатських говорів *о*, *е* змінені — на *у*, *ю*, (конь > кун', кин', принес > принюс); **Б** (ять) рефлексувався як *і* (пѣсокъ > пісок); в галицько-буковинській говорах *а* після м'яких приголосних і шиплячих змінюється на *е*, *и*, *і* (час > чіс, тел'а > тел'е); наявність укання — зміни ненаголошеного *о* в *у* (гоулубка); у ненаголошеній позиції змішування *е* і *и* (жиевэ), а в буковинському говорі зміна артикуляції *и* на *е* (жéто 'жито'); у карпатських говорах наявний *и* (былы); виділення після *р'* нової йотової артикуляції в наддністрянському говорі (зор'а > зор'я); оглушення приголосних у кінці слова і перед глухими; відсутність подовження приголосних в ім. с. р. (жит':а > жит'а, жит'е); перехід м'яких приголосних *д'*, *т'* в *г'*, *к'* (д'ід > г'ід, т'істо > к'істо); наявність на місці сполук *рѣ*, *лѣ*, *рѣ*, *лѣ* рефлексів *-ир-*, *-ил-*, *-ер-*, *-ел-*, *-ыр-*, *-ыл-* (керніц'а, кырвавий). Морфологічні особливості: флексія *-оу*, *-еу* на місці *-оуу*, *-еуу*, та флексія *-ом* в ор. в. одн. ім. ж. р. та узгоджених з ними прикм., числ. та окремих займ. (рукóйу > рукоў, руко́м); рефлексі давніх закінчень дав. і місц. в. мн. ім. ч. р. *-ом*, *-ім*, *-ох*, *-іх* (синóм, бра́тім, на синóх, на бра́тіх при формах синáм, брата́м, на синáх, на брата́х); давні форми дав. і ор. в. одн. особового і зворотного займ. мі, ми - мені; ті, ти - тобі; си - собі; м'а – менé; т'а – тебé; с'а – себé; усічені форми займ. (го, му замість йогó, йомú), особливі форми вказівних займ. то, се — тото, сесе, сес'а; форми інфінітива на *-чи* від дієслів з основами на *г*, *к*, *х* (бігчи); різні форми майб. ч. (бúду писáти, бúду писáв, писáтиму. му писáти); збереження давніх особливих форм дієслів 1-ї і 2-ї ос. одн. і мн. мин. ч. (носíвйем, носíлам, носíли смо, носíли сте). Синтаксичні особливості: займенник у дав. в. (к то́бі, зам. до те́бе), конструкцій нас було двох зам. нас було дво́е; вільне відносно зворотного дієслова розташування форманта *с'а* (йа с'а весел'у і йа весел'ус'а).

Південно-східне наріччя охоплює говори південно-східної України та суміжні регіони Росії. Говірки південно-східного наріччя діють серед українських переселенців в Росії, Казахстані, Киргизстані. Південно-східне наріччя об'єднує три говори: середньонаддніпрянський, слобожанський та степовий. Південно-східному наріччю властивий шестифонемний наголошений вокалізм, як і українській літературній мові. Однак є риси, характерні для говірок південного наріччя, напр.: збереження *o*, *e* в ненаголошеній позиції на місці давніх *o*, *e* (гвоздкі́, пошо́ў). У ненаголошеній позиції немає розрізнення *e*, *u* (ниесу́, виеду́); *o* у ненаголошеній позиції заступає *y* (пуожар); *φ* заступається звичайно *x*, *xv* (ту́хлі, хва́брика); обмежено вживаються *дж*, *дз*, *дз'*, замість них — *д*, *ж*, *з* (ход'у́, бужу́); альвеолярний *л*, що є у полтавських говірках (гол.ова); приголосний *р'* (р'ама). Морфологічні ознаки здебільш у дієвідмінюванні. Форми інфінітива мат' паралельні суфікси *-ти* або *т'*; дієслова 1-ї ос. одн. — форми типу вóз'у, кóс'у; усічені форми дієслов І дієвідміни: зна, гукá; у дієсловах ІІ дієвідміни форми нóсе, рóбе. Синтаксичні ознаки— багатозначність спол. де, що вживається замість куди, який, що; обмежене вживання спол. але, частіше — спол. так, та, а, но (ну). У лексиці є чимало русизмів, а також, тюркізмів, болгаризмів, запозичень з романських мов.

Північне наріччя поширене в північній частині України та в суміжних регіонах Білорусії та Росії. Північне наріччя поділяється на три говори: східнополіський, середньополіський і західнополіський. Вони мають деякі спільні особливості, які протиставляються південно-західному і південно-східному наріччю та визначають його перехідний характер від української мови до білоруської. Наприклад: фонетичні особливості - дифтонги *yo*, *ye*, *yj*, *yi* на місці- давнього *o* в історично нових складах (вуол, вуел, вуйл, в'уіл) або монофтонги *y*, *j*, *u* (вул, кут замість віл, кіт); морфологічні особливості- закінчення ім. ІІ відміни ч. (с.) р. в дав. в. *-y* без розрізнення назв осіб (брату, ведру); закінчення прик. ч. р. наз. в. одн. без *-j* (*i*), тобто стягненої форми (молоди, дебели); вживається нестягнена форма прикметників (займенників) жіночого роду наз. й зн. в. одн. та наз. мн. (малаја, малују, маја, тују); в інф. переважає суфікс *-т-*, рідко форми на *-ти* [робит', брат', пуіти].

Література

1. Бевзенко С. П. Укр. діалектологія. К., 1980; АУМ, т. 2. К., 1988.
2. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології укр. мови. К., 1966;

СУРЖИК ЯК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

**Кротинова Ксенія Анатоліївна, гр. ТЕМС-06А, (ДонНУЕТ)
Науковий керівник – ст. викладач Мацнєва Є.А.**

Мовне явище, що одержало назву суржик, належить до специфічної форми побутування мови в Україні. Його національну та соціальну природу відображає сам термін, запозичений із сільськогосподарської лексики. Семантичне ядро слова суржик поєднує два елементи значення – змішування двох різних субстанцій і пониження якості утвореного внаслідок змішування продукту.

Саме явище – гібридне українсько-російське мовлення виникло, дуже давно. Але наукове дослідження суржику в радянському мовознавстві було заборонене. І лише у 90-х роках суржик стає об'єктом лінгвістичного аналізу. Одна з перших його дослідниць Олександра Сербенська, упорядник посібника «Антисуржик», розвинула погляд Б.Антоненка-Давидовича на розглядувану субмову, підкреслюючи при цьому, крім лінгвістичного, психологічний аспект її негативного впливу на свідомість. «Сьогодні слово “суржик”, – пише вона, – почали вживати і в ширшому розумінні – як назву zdegradovanogo, ubogogo духовного світу людини, її відірваності від рідного, як назву для мішанини залишків давнього, батьківського, з тим чужим, що нівелює особистість, національно-мовну свідомість... Суржик в Україні є небезпечним і шкідливим, бо паразитує на мові, що формувалась упродовж віків, загрожує змінити мову...»[1: 6].

Дослідження суржику вимагає передусім розв'язання проблеми кваліфікації цього типу мовлення, визначення його місця в системі усно-розмовних форм побутування української мови.

У мовознавчих працях спостерігається тенденція розглядати суржик як одну з форм українського просторіччя. До цієї лінгвістичної категорії його відносять автори енциклопедії «Українська мова», де в статті про суржик зазначено: «Уживається переважно щодо українського просторіччя, засміченого невмотивовано запозиченими (внаслідок українсько-російської інтерференції) російськими елементами»[3: 616].

Дослідник Труб, аналізуючи суржик, теж схиляється до кваліфікації його як просторічної форми українського мовлення, проте висловлює й певні застереження до цього: «Суржик – це спотворена, просторічна форма першої підлеглої (не домінуючої) мови, яка є результатом мало усвідомленої спроби мовця наблизитися

до опанування не першої домінуючої мови». Далі дослідник зазначає: «Відтак суржик постає як третя мова».

Натомість енциклопедія «Російська мова» інакше трактує це поняття: «Просторіччя – слово, граматична форма або зворот переважно усного мовлення, що вживається в літературній мові звичайно з метою зниженої, грубуватої характеристики предмета мовлення, а також просте невимушене мовлення, яке містить такі слова, форми та звороти»[2: 239]. Як видно з уже наведених дефініцій, головне протиріччя у розумінні розглядуваної мовної категорії в російській лінгвістиці полягає в тому, що до неї відносять два різних явища – з одного боку, мовлення, котре перебуває за межами літературної норми, з другого – мовлення, що не порушує норм, але має знижену, фамільярну експресію.

Значно чіткішу дефініцію просторіччя дав О. Тараненко в енциклопедії «Українська мова»: «один із структурно-функціональних некодифікованих різновидів загальнонародної мови, який, не будучи обмеженим територіальними або вузько соціальними рамками, разом з діалектами та жаргонами протистоїть літературній мові, її розмовному стилю. Основна форма функціонування просторіччя – усно-розмовна мова осіб, не знайомих у необхідному обсязі з літературними нормами внаслідок недостатньої освіченості»[3: 498]. У наведеному визначенні категорія просторіччя обмежена сферою мовлення, що перебуває поза нормами мовного стандарту. За такого розуміння просторіччя буде цілком виправданим включення суржику до цього різновиду мовлення.

Таким чином, якщо й орієнтуватись на російську лінгвістичну традицію виділення просторічних форм мовлення, то суржик правомірно співвідносити у функціональному плані тільки з нелітературним типом російського просторіччя.

Як соціолінгвістичний феномен суржик потребує ґрунтовного вивчення у трьох аспектах – лінгвістичному, психологічному і соціальному. Одним з головних практичних завдань таких досліджень має стати створення навчальних методик, здатних заблокувати розростання й вплив цього хворобливого явища, що загрожує українській мові внутрішньою руйнацією усіх її рівнів.

Література

1. Антисуржик /За редакцією О. Сербенської. – Львів, 1994. – С. 6.
2. Русский язык. (Энциклопедия). – М., 1979. – С. 239.
3. Українська мова (Енциклопедія). – К., 2000. – С. 616.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СХІДНОСТЕПОВОЇ ГОВІРКИ

Машніков Максим Євгенович, гр. ЕМО–05 (ДонНТУ)

Єгоров Владислав Євгенович, гр. ЕМО–05 (ДонНТУ)

Науковий керівник – ас. Белік С.В.

Східностепові говірки привертають увагу дослідників не тільки своєю маловивченістю, а й історією формування і розвитку, своєрідною мовною структурою. Вони належать до новостворених говірок південно – східного наріччя і виникли внаслідок пізнього (порівняно з іншими районами козацького степу) заселення і дозаселення, яке найбільш інтенсивно проходило у кінці XVIII – першій половині XIX століття. Більшість переселенців склали носії говірок південно – східного наріччя, але важливу роль у формуванні східностепових говірок відіграли також представники північного, а пізніше і південно – західного наріч. Залишили свій відбиток у словнику та мовній структурі говору і носії інших слов'янських і неслов'янських мов (росіяни, болгари, серби, греки, німці та ін.). В умовах індустріалізованого Донбасу українські говірки збереглися й активно функціонують у селах, невеликих містах та на околицях великих міст.

Степові говірки виявляють спільні фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні риси. В даній роботі детально розглядаються морфологічні риси.

Морфологічні ознаки східностепових говірок

Іменники м'якої та мішаної групи зазнають впливу твердої. Найбільш послідовно це простежується в іменниках з основою на шиплячий, найменше – в іменниках с.р. з флексією – *е*, які у літературній мові належать до м'якої групи: *ножом* і *ножем*, *дощом* і *дощем*, *межою* і *межею*, *на затьові* і *на зятеві*; *полем*, *сонцем* (зрідка *польом*, *сонцьом*).

Іменники ч.р. II відміни за характером уживання флексій *-а*, *-у* в Р. в. одн. поділяються на дві групи: ті, що оформляються лише флексією *-а* (головним чином назви осіб за різноманітними ознаками та значна частина найменувань конкретних предметів), а також ті, у яких флексії *-а*, *-у* виступають паралельно, як правило, з переважанням якоїсь однієї: (*бригадіра*, *сусіда*, *українця*, *сортировщика*, *комбайна*, *трактора*; *дощу* і *доща*, *снігу* і *сніга*, *винограду* і *винограда*, *сиру* і *сира*, *ситцю* і *ситця*; *грама* і *граму*).

Частина іменників – назв міст може мати як іменникові, так і прикметникові флексії М. в. одн. -у, -і, -ові, -ому: у *Донецьку*, у *Краматорські*, у *Брацькові*, у *Красноармійському* (у літературній мові – у).

Засобом вираження звертання частіше виступає Н. в. Спеціальна форма дещо активніша в іменах та у лексиці на позначення родинних стосунків: *мамо*, *діду*, *ма*, *па*, *ба*, *Валь*, *Надь*.

До складу відмінкових парадигм прикметників входять флексії, відсутні у літературній мові:

- *ой* у Н. в. одн. ч.р. твердої групи: *рябой*, *глухой*, *сліпой* (виступають лише під наголосом);

- *ом* у М. в. одн. ч. ср.: *на крайньому домі*, *на крутому березу*;

- *ой* у непрямих відмінках парадигми ж.р.: *густой трави*, *молодой дівчині*, *вчорашньої кашой*, *у матерінової кохті*;

- *и* у Н. в. мн. присвійних прикметників, мотивованих переважно іменниками І відміни: *сусідкини кури*, *Васькини чоботи*.

Значення індивідуальної приналежності виражають найчастіше прикметники, утворені від іменників - назв осіб, частіше І відміни, дериваційними засобами виступають суфікси -*ин-* (-*ін-* у похідних від іменників м'якої групи), -*ів-*: *Лідин*, *мамин*, *Миколин*, *Толін*, *Нелін*, *Танін*, *батьків*, *братів*, *зятів*.

Числівники мають значну кількість фонетичних модифікацій у різних відмінкових формах: *чотирі*, *читирі*, *четирі*, *чотири*, *вісім*, *восім*, *дев'ять*, *девять*, *сема*, *сіма*, *сьома*, *на семи*, *на сімьох*, *дванадцять*, *дванадцать*, *підісят*, *пійсят*, *шийсят*, *восімят*, *восімісят*, *восімдесят*, *шисот*.

Активно вживаються скорочені форми інфінітивів, основа яких закінчується на голосний: *косить*, *просить*, *водить*, *держать*.

Поширеними виявляються стягнені форми III ос.одн. дієслів I дієвідміни з інфінітивною основою на -а: *зна*, *хвата*, *шука*.

Таким чином, східностепові говірки є одним із різновидів вияву національної мови. Вони мають свої специфічні риси на різних структурних рівнях. Сформовані з неоднорідних діалектних елементів, новостворені говори є різнотипними, різносистемними у своїй генетичній основі, а тому можуть дати цікавий матеріал для наукових досліджень.

ПРИЗВИЩА, УТВОРЕНІ ВІД ОСОБОВИХ ІМЕН

Нестеренко Олександр Сергійович гр. СП-05а (ДонНТУ)

Чекайда Ігор Юрійович- гр. СП-05а (ДонНТУ)

Науковий керівник - доц. Мачай Т. О.

Дослідження українських прізвищ належить до актуальних питань сучасного мовознавства. Сучасний антропонімікон (реєстр особових імен) України досліджується досить активно. Однією з перших масштабних праць, присвячених аналізу типів прізвищ та їхнього територіального розміщення, була монографія Ю.К. Редька «Сучасні українські прізвища». Зараз ґрунтовно досліджені прізвища таких регіонів України, як Закарпаття, Полтавщина, Донеччина, Гуцульщина, Дніпровське Припоріжжя та ін. [3:75]

Особові імена є важливим джерелом формування українських прізвищ. Вони завжди супроводжували людське суспільство, надійно ідентифікували людину в певному колективі, і коли виникла потреба у прізвищах, то базою для них найперше ставали людські імена. Масове використання прізвищ почалося наприкінці XVIII століття, коли селяни отримали право на їх використання. У другій половині XIX століття право на власне прізвище отримали кріпаки. У той час відіменні прізвища були найпоширенішими, бо разом з «вольною» кріпаки отримували прізвище, створене за ім'ям батька[2].

Відіменні прізвища за структурно-словотвірними ознаками неоднорідні. Серед них можна виділити два типи:

- 1) прізвища, утворені лексико-семантичним способом;
- 2) прізвища, утворені морфологічним способом.

Лексико-семантичний спосіб полягає у тому, що прізвища виникали способом переходу особових імен до розряду прізвищ без будь-яких змін: *Григор – Григор*. Проте, до того як стати прізвищем, особове ім'я повинно було перейти до розряду прізвицьк, які, в свою чергу, мали бути специфічними, мати високий ступінь індивідуалізації у певному колективі, тобто надійно ідентифікувати людину-носія.

Прізвища, створені таким способом, виникали від імен двох типів: а) повних особових імен; б) варіантів особових імен. Варіантами особових імен можна вважати усічені імена: *Кузін – Кузь* (*Кузьма*), або здрібніло-пестливі чи згрубіло-зневажливі форми: *Артюх, Юхно*.

Не всі особові імена переходили до розряду прізвищ. Прізвищами ставали лише рідкісні імена (*Саламон, Сервил*), а загальноживані імена могли стати прізвищем тільки в скороченій або зменшено-пестливій чи зневажливо-згрублій формі. Маловживані імена надійно підтримували індивідуальність людини у колективі. У розряд прізвищ такі імена переходили у повній формі, тому що через свою непопулярність вони не виробили розвиненої системи похідних варіантів.

Прізвища морфологічного способу утворювалися за допомогою спеціальних прізвищевірних суфіксів, які мають значення приналежності: *-енк-о, -ук (-юк), -чук, -ович (-евич), -ів, -ов, -ев, -ин, -ін, -ськ-ий, -цьк-ий*.

Одними з найпоширеніших є прізвища з суфіксом *-енк-о*. Їх основою найчастіше слугували церковно-християнські імена, які в час формування українських прізвищ мали високий ступінь уживаності: *Андрієнко, Кузьменко*.

Значне місце посідають прізвища з суфіксами *-ів, -ов, -ев*. Вони утворювалися переважно від чоловічих імен у повній формі (*Борисов, Климов*) або скороченій чи суфіксально скороченій (*Зіньков*). Такі прізвища поширені повсюдно і могли виникати як в українській мові, так і в російській.

Менш поширеними є прізвища на *-ин (-ін)*: *Альошін, Гришин*. Їх менша кількість зумовлена тим, що суфікс *-ин* здатний сполучатися в основному з іменами на *-а*: *Микитин – Микита*.

Відіменні прізвища з суфіксом *-ук (-юк)* утворювалися через додавання суфіксу до основи повних імен: *Гнатюк*. Серед таких прізвищ зустрічаються прізвища на *-чук (Данильчук)*, які було утворено від зменшено-пестливих чоловічих і жіночих імен на *-к-о, -к-а*[3:77-79].

Література

1. В. Лученко. Стаття про українські прізвища, їх походження та шляхи і способи творення... - 12 грудня 2008.
2. В. Сорокопуд. «Є на Русі такі прізвища» - газета «Дзеркало тижня», №31 (506) 7 – 13 серпня 2004.
3. Філологічний збірник: Вип. п'ятий. Збірник наукових праць // Редколегія: Є.С. Отін (відпов. ред.) та ін. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток Лтд», 2008. – 168 с.

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРИЗВИЩ, А ТАКОЖ ОСІБ З УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

**Павленко Ганна Дмитрівна, гр.КПО-05 (ДонНТУ)
Артем'єва Ганна Олександрівна, гр.КПО-05 (ДонНТУ)
Науковий керівник – доц. Шавлак Л.В.**

Прізвищам українців понад 200 років. У Галичині, на Буковині та на Закарпатті ще у 1780 р. влада Австрійської імперії остаточно закріпила за кожним її громадянином стабільне прізвище, яке глава сім'ї мусив передавати у спадок своїм дітям. Доти кожна особа, крім власного (хрестного) імені, могла мати й індивідуальне прізвисько, але останнє не мусило передаватися нащадкам як ідентифікаційний обов'язковий знак роду.

Лінгвістичною основою українських прізвищ, як відомо, є деякі наші сучасні прізвища й давні, тепер уже забуті або збережені тільки в діалектах слова, що лягли в основу тих прізвищ. Якщо прочитати прізвище Гергель, то спершу його можна прийняти за якесь іншомовне, наприклад, подібне до німецького Гегель. Насправді це слово українське, і воно колись дуже влучно заміняло назву сучасної домашньої птиці – гуски. Утворили його наші предки від дієслів гелготіти, гелгати, гергоніти.

Особливо цікаво простежити походження відомих історичних чи літературних прізвищ. Богун – прізвище героя визвольної боротьби українського народу під проводом оспіваного в піснях Хмеля проти польських панів. Воно може мати кілька родоводів.

Одне із значень слова богун – горизонтальна жердина, перекладаина, на якій розвішують в'ялити рибу на узбережжі Азовського моря. Богуном називають в Україні також ароматну степову рослину. Предки запорозького полковника, найімовірніше, дістали своє прізвище від згаданої вище рибальської жердини чи перекладаїни.

Найпоширеніша група українських прізвищ має у своєму складі суфікс -енко. Своїми коренями ці прізвища сягають як давніх слов'янських імен (Граб, Орел, Лящ), так і канонічних (Петро, Гнат, Гриць, Катерина). Основою їх часто ставали назви різних професій, місцевостей, речей тощо (Коваль, Кушнір, Брусок, Держак).

Від усіх цих основ за допомогою згаданого суфікса згодом утворилися наймення, що чітко вказували на зв'язок сина чи доньки з батьком: Дубенко – син Дуба, Дубенків – син Дубенка, Борисенко – син Бориса, Домашенко – син Домахи.

У прізвищах закарпатських українців вагомим є чужомовний елемент, він не просто значний, він там дуже різноманітний.

Серед прізвищ закарпатців дуже багато готових чужомовних утворень. До речі, значну частину таких чужомовних утворень вже давно освоїли й татемні місцеві українці.

На Закарпатті чимало прізвищ, утворених українцями від чужомовних антропонімів, є прізвища з українськими антропоосновами, але з чужомовними формами.

Основою багатьох східнослов'янських прізвищ, у тому числі й частини українських, не раз ставали давньоруські, церковнослов'янські чи колись вживані у нас іншомовні слова, назви, іменування.

Одне з них – Манченко – походить від діалектного слова манько, манко (лівак), інше – Пеляшенко – від полтавської назви пелехатого чоловіка – пелешко. Основою прізвищ Куц, Куценко та рівнозначного їм Поник, Пониченко, Пониківський є слова куц (від куций) або поник – низькорослий коник, поні.

А в умовах Українських Карпат, де упродовж останнього тисячоліття українська людність тісно контактує зі словацькою, польською, італійською, румунською, хорватською, сербською, болгарською, угорською, німецькою, європейською, чи навіть тюрською, відсоток прізвищ, які можуть мати по два, три альтернативних походжень і більше, особливо високий.

Література

Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник/П.П.Чучка.-Львів:Світ,2005.- 704стр.

З ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ОСНОВНИХ ТИПІВ УКРАЇНСЬКИХ ПРИЗВИЩ

Семенова Ольга Сергіївна, гр. ОМТ-06 (ДонНТУ)

Семенова Ірина Сергіївна, гр. ОМТ – 06 (ДонНТУ)

Науковий керівник – ст. викладач Гречаниченко Л.В.

Прізвищем називається оформлена офіційними документами родова назва людини, яка приєднується до її імені і яку людина одержує після народження або в шлюбі та, як правило, передає своїм нащадкам. Процес виникнення й усталення прізвищ як окремого класу спадкових найменувань людей охоплює великий проміжок часу.

Матеріалом для творення українських прізвищ були власні джерела, назви місця проживання чи походження, назви постійного заняття (професії), індивідуальні ознаки (фізичні, психічні та інші властивості). Соціально маркованим у минулі епохи був тип найменувань, які згодом закріпились як прізвища, - назви на **-ович**, **-евич**, генетично пов'язані з іменами по батькові: *Антонич*, *Зінкевич*.

До розряду прізвищ перейшли також назви, що належали до народних уснорозмовних форм іменування синів за батьком, зокрема два найпоширеніших типи із суфіксами **-енко (-єнко)** та **-ук (-юк)**, **-чук**. Найменування з **-енко**, що виникли внаслідок поєднання суфіксів **-еня** й **-ко**, як і слова на **-еня** (*козеня*, *хлопченя*), позначали малих істот; *бондаренко* - первісне "малий бондар, син бондаря", *Іваненко* - "малий Іван, син Івана".

Відіменні прізвища на **-енк(о)** утворилися майже від усіх уживаних в Україні чоловічих імен, як-от: *Клименко*, *Сергієнко*, *Яковенко*. Розглядувані антропонімічні типи - найпоширеніші українські прізвища, що побутують на всій території України, проте мають виразний регіональний розподіл за ступенем поширеності. Якщо прізвища на **-енко** можна вважати основним східноукраїнським типом, то прізвища на **-ук (-юк)**, **-чук** належать до західноукраїнського типу.

Від імені матері наймення дітей утворювалися дуже рідко, головним чином у тих випадках, коли жінка рано залишалася вдовою і ставала головою сім'ї (поширене прізвище *Вдовиченко*, *Удовиченко*). Серед основних типів українських прізвищ, похідних від жіночих імен, небагато: *Ганненко*, *Варченко*, *Мотренко*.

Надзвичайне розмаїття типів українських прізвищ виявляється і у великій групі іменувань, що вказують на ремесло, професію, вид занять першого носія прізвища: *Ткач (Ткаченко, Ткачук)*.

Чимало антропонімів походить від назв осіб за етнічною приналежністю: *Литвин, Литвиненко* (литвинами в Україні називали не лише литовців, а й білорусів), *Турчин, Москаль, Москаленко, Циганенко, Лях, Волошин, Татарчук*.

Серед прізвищ у формі повних прикметників на **-ий (-ій)** та **-а (-я)** велику підгрупу становлять прізвища із суфіксами **-ськ, -зьк, -цьк** (*Лебединська, Коронецький*), утворені переважно від топонімів, назв населених пунктів.

Інші прізвища у формі повних прикметників засвідчують місце проживання (*Підмогильний, Набережний*), заняття (*Лановий*) або індивідуальну ознаку (*Ласкавий*).

Говорячи про походження сучасних українських прізвищ, не можна оминати вуличні прізвиська, що є своєрідною енциклопедією народного побуту, звичаїв. Показово, що навіть офіційне закріплення прізвищ не змогло витіснити вуличні прізвиська, які дожили до нашого часу. Вуличні прізвиська, є своєрідною енциклопедією народного побуту, звичаїв, духовної культури. У них яскраво відбився національний характер українця, його схильність до жарту, влучного слова. Прізвища, які походять від вуличних прізвиस्क, можуть вказувати на якусь рису зовнішності або вдачі першого носія прізвиська. Наприклад: *Голобородько, Мовчан, Криворучко, Щербань*. Певну ваду мовлення відбивала значна частина прізвиस्क на **-ало**: *Цокало, Цикало, Штокало*.

Руді одержували прізвиська *Рудий, рудь, Рудько, Рудяк, Рижак, Руденко*. Є прізвища, що відображають якусь особливість одягу: *Рябошапка, Сіроштан*; характерну прикмету житла, садиби: *Загребельний, Луговий, Підгорний*. Новоприбулу особу могли назвати *Забродою, Приходьком, Новожилом*.

Хочеться ще раз підкреслити, що наше прізвище – це живе слово, пам'ять роду. І якщо одне прізвище несе в собі історію роду, то всі разом вони становлять історію роду.

ПРО ДВА ВАРІАНТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Скоріков Євген Олегович, гр. Ф-056 (ДонНТУ)
Науковий керівник – ст. викладач Матулевська Н.П.

Історично склалося так, що в Україні існує два варіанти мови - східноукраїнський і західноукраїнський. Ще в кінці ХІХ сторіччя великий знавець українських діалектів, автор чотиритомного словника "Словарь української мови" (1907-1909), який отримав ІІ премію Петербурзької Академії наук, Борис Грінченко відстоював східноукраїнський варіант української літературної мови як такий, що буде зрозумілим для жителів усіх регіонів України.

Східноукраїнська літературна мова формувалася на творах І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка та інших письменників. А галицький діалект називали язичієм, бо він зазнав впливу польської, угорської, німецької, румунської та інших мов. Тож кожний західноукраїнський письменник мав свій, притаманний лише йому, набір запозичених слів.

Київсько-полтавський діалект і став базою офіційної української літературної мови. Саме цією мовою потім навчали в школі, пту, технікумах, вузах, велися радіо- і телепередачі, величезними тиражами видавалися газети, журнали, підручники і художня література. Все було ясно і зрозуміло. А якщо письменники, поети, драматурги для відтінення того чи іншого образу, події або явища використовували окремі слова, вирази й цілі речення відповідного діалекту, то внизу сторінки завжди давали їхнє тлумачення.

Декілька років тому диктори радіо і телебачення почали вживати слова, вирази, а то й цілі речення, незвичні для слуху: *я рахую, що...*, *шпальти, дотепер, відтепер, від учора, я є українець, я не є українець, гелікоптер, гвинтокрил, летовище, сиротинець, часопис, фундація, агенція, інституція, буцегарня, броварня, слухавка, речник, чільник чи очільник* і т.д.

Однофамілець другого президента України В.Кучма із Миргорода пропонує допомогу сучасним мовотворцям. Наприклад: *абажур - підстеля, автомобіль - самопер, бокс - мордобій, бринза - солосир, більярд - шарогін, вентилятор - вітродуй, біржа - шахрайня* і т. д.

За останні роки зазнали значних змін написання назв міст і країн.

В кінці XIX - на початку XX століття велися великі дискусії між східно- і західноукраїнськими філологами. Західноукраїнці нав'язували свій варіант - галицький. До цього активно підключився і проф. М.С. Грушевський - майбутній Голова Центральної Ради.

Під час дискусій з правопису західноукраїнські філологи пропонували іншомовні слова писати з літерою "г".

В 1928 р. було прийнято правопис із пропозиціями західноукраїнців. Тут, мабуть, спрацював авторитет акад. М.С. Грушевського. Результати цього правопису проявилися одразу. Ілько Борщак і Рене Мартель в своїй книзі "Іван Мазепа" (Львів, 1933) відомого вченого, громадського і церковного діяча Феофана Прокоповича називають Теофаном, Лондон пишуть Льондон, лорд - льорд, дипломатія - дипльоматія. Але в 1933 р. цей симбіоз було ліквідовано. Напевно перемиг здоровий глузд. Та, мабуть, сказалася і відсутність М.С. Грушевського, який в цей час працював в Московському університеті.

В 80-х роках минулого століття Президія АН УРСР створила орфографічну комісію для удосконалення правопису. Вже в 1990 році вийшло 3-є видання правопису з літерою "г".

Історично склалося, що в нас є звертання - добродію, дядько, тітко, по імені та по батькові, а до молодих - по імені. Проте останнім часом в Україні широко впроваджується звернення "пан" та "пані". А який же пан чи пані із тих неборак, які в спекотне літо і в холодну зиму торгують недоношеним дрантям із ситої Європи, чи продають харчові продукти, виготовлені з геномодифікованої сої, і завезені з Америки.

Про Україну "без хлопа і пана" мріяли українці, коли в 1648 році ішли під знамена Б. Хмельницького ("Заповіт борцям за визволення", В. Винниченко). Якби не така ненависть до панів, чи пам'ятав би хто зараз Олексу Довбуша, Устима Кармелюка, гайдамаків? Чи палали б панські маєтки по Україні в певні періоди її історії? А Тарас Шевченко прямо писав: "Я різав все, що паном звалось". І звідки ж нині в Україні взялися "пани"? Чув би це Тарас!

Література

Газета «Киевский Вестник» від 20 березня 2008 року.

ПРО ЗМІНИ В ЛЕКСИЦІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тимошенко Ніна Вікторівна, гр. ОМТ – 06 (ДонНТУ)
Науковий керівник – ст. викладач Гречаниченко Л. В.

Виконуючи номінативну функцію, лексика миттєво відгукується на зміни і в житті, оскільки виникає потреба встановити відповідність між реальними об'єктами і засобами їхнього позначення. Словниковий склад мови реагує на сьогодення кількома шляхами: 1) передає до фонду пасивної лексики слова, що позначають об'єкти, які перестали існувати (*жовтеня, комсомолец, ленинець, ударник*); 2) актуалізує одне зі слів синонімічного ряду (дедалі частіше вживається *наразі*, ніж *зараз*, *нині*, *тепер*; *воjak*, ніж *солдат*, *воїн*; *фахівець*, ніж *спеціаліст*; *шпиталь*, ніж *лікарня*; *сиротинець*, ніж *дитбудинок*);

3) розширює значення наявних у мові слів, позбавляє їх ідеологічного нашарування. Наприклад, нове наповнення дістала лексика: *бізнес, біржа, іпотека, мер, парламент, президент, спікер*. З-поміж слів, які розвинули нові значення, можна назвати, зокрема, такі: *зелені* – природоохоронної організації, *канікули* – перерва між сесіями Верховної Ради; *пароль* – слово або сукупність знаків для отримання доступу до даних комп'ютера.

4) засвоює нові слова на позначення об'єктів, які щойно з'являються чи існують давно (*білборд* - великий рекламний щит; *гастарбайтер* - заробітчанин з іншої, менш розвиненої країни; *електорат* - виборці; *кастинг* - конкурсний відбір для участі в якомусь проекті, *інавгурація* – урочиста церемонія введення на посаду глави держави; *караоке* – любительське виконання пісень під спеціально записаний акомпанемент).

Що глобальніші зміни в житті, то інтенсивніше змінюється лексика. Відомо, що лексичний склад мови зазнає модифікацій не лише поступово і безперервно, а й нерівномірно. Це відбувається переважно в часи значних соціально-культурних зрушень. Кінець ХХ - початок ХХІ ст. якраз і є тим насиченим подіями часовим відтинком, який спричинив значне оновлення словника.

Серед позамовних чинників впливу на лексику мовознавці найважливішими вважають такі: демократизація суспільного життя; істотне послаблення цензури; статус української мови як офіційної; зміни в соціальній структурі українського суспільства; практичні

потреби мовців (самовираження в мові); мода на певні слова; пошуки нових засобів вираження.

Хоча зміни не зачіпають основного фонду, збереженого з індоєвропейської та праслов'янської епох (наприклад, *мати, син, сестра, дерево, сонце, птах, вовк, дім, дорога, синій, спати, темно*), оновлення лексики відбувається не лише через засвоєння іншомовних слів, а й завдяки продуктивності власних словотворчих засобів. Так, у сучасній мові актуалізувалося словотворення за допомогою суфікса -ник для називання осіб певного роду діяльності, певної професії або як носіїв якоїсь ознаки. Коло відомих раніше іменників транспортник, пожежник, лісник тощо поповнилося лексемами *державник, мажоритарник, силовик, тепловик, фондовик*.

Продовжується традиція ХХ ст. у творенні складних слів: *адмінресурс, відео звернення, відеоматеріали, держапарат, держбюджет, Європарламент, Євроінтеграція, онкохворий, політтехнолог, теледебати, тележурналіст, теленовини, телерадіокорпорація*.

Мова ЗМІ дедалі частіше поповнюється за рахунок використання розмовних, просторічних і жаргонних елементів, адже це неминучий наслідок демократизації суспільства й самої мови: "Тут є і довжелезний білий лімузин, і дорогі чорні *мерси*, і машина швидкої допомоги "Борис", і ВАЗівська *копійка*, тобто авто на всі смаки і гаманці"; "*Малина* закрита. Всі пішли на виборців".

Лексична система є найбільш відкритою порівняно з іншими мовними системами. Зміни фонетичної системи відбуваються дуже повільно, і кожен новий і елемент сприймається як ненормативний - "*ріже вухо*", новації в граматиці так само заважають повноцінному спілкуванню і йдуть усупереч нормам, а от у лексиці новотвори найчастіше бувають зрозумілі з ширшого чи вузкого контексту (зі змісту речення, тексту чи взагалі - із позамовної ситуації).

Отже, сучасні зміни в лексиці є якісними і кількісними. Посилення ролі засобів масової інформації спричинило зростання в мові питомої ваги неологізмів, оказіоналізмів і слів-одноденок у зв'язку з їхніми високими виражальними можливостями та значним впливом на читача.

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

**Хабло Лілія Вікторівна, гр. Б-4ц (ДонНАБА)
Науковий керівник - доц. Ковальова Н. О.**

Перехід сучасної системи освіти на модель неперервного навчання вимагає докорінної зміни освітньої технології. При цьому необхідним стає індивідуалізація навчання, урахування творчого потенціалу, особистих інтересів, індивідуальних особливостей студентів, тобто оптимізація процесу навчання. Класична система не дає змоги цього досягти, тому перед науковцями постає питання вирішення цієї проблеми.

Вимогам сучасної освіти найбільше відповідає система дистанційного навчання, що містить комплекс методичних процедур, індивідуалізацію та інтелектуалізацію прийомів і засобів навчання, гуманізацію знань, що передаються, комунікативність та інформативність застосовуваних дидактичних засобів, формування високої пізнавальної активності й високої мотивації навчання.

Проблема гуманізації освіти та дидактичні основи дистанційного навчання розглядається в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема в роботах Б.С.Гершунського, І.О.Загвязінського, В.А. Сластьоніна висвітлено гуманістично зорієнтований підхід до навчання, А.Г.Шабанова та ін. розкрито дидактичні особливості дистанційного навчання.

Ознайомлення з науковою літературою свідчить, що переважна кількість робіт, присвячених особливостям дистанційної освіти, розглядає дидактичні особливості й розкриває проблеми дистанційних курсів, переважно математичного або технічного спрямування. Однак проблеми дистанційних курсів філологічного спрямування залишаються поза увагою науковців. На сьогодні не визначено особливості побудови й застосування дистанційних курсів філологічного спрямування, не представлено критерії якості таких курсів та ін.

Критеріями відбору методів було врахування особливостей дистанційного курсу як форми, що поєднує в собі систематичну, гуманістичну, традиційну складову системи навчання та використовує нові інформаційні технології й технічні засоби навчання; принципів побудови дистанційних курсів філологічного спрямування; визначення змісту цілей курсу „Практикум з

української мови”; особливостей дистанційного курсу „Практикум з української мови” як дисципліни філологічного спрямування; можливостей студентів; засобів та прийомів навчання; часу, який необхідно витратити на засвоєння матеріалу та контроль; особливостей дистанційної системи навчання. Таким чином, нами було відібрано дві групи методів. Перша група методів – суб’єкт-суб’єктні. Це методи за способом взаємодії викладача та студентів під час опанування дистанційного курсу: спостереження студентів над мовою; бесіда; метод вправ.

Друга група – інформативні методи – це методи, у яких системоутворюючою в процесі навчання є інформація, що структурує процес навчання через діяльність викладача й студента. Такими є методи:

- програмованого навчання;
- роботи з гіпертекстовим матеріалом;
- метод конференцій;
- електронного контролю й тестування;
- різнорівневого навчання.

Ефективність методів підвищують доцільно дібрані засоби навчання. До них належать дидактичний матеріал, наочність, технічні засоби. Як засоби дистанційного навчання А. Шабанов виділяє робочі підручники, відео- та аудіоколекції; мобільні настінні навчальні матеріали кабінетного типу, навчальні комп’ютерні програми, активні семінари у вигляді ігрових форм. Логіка нашого дослідження вимагає пояснення важливого для дистанційного курсу поняття гіпертекст, під яким розуміють цілісний інформаційний масив, структурними одиницями якого виступають взаємопов’язані бінарні інформаційні дані будь-якого виду (текстові, графічні, аудіальні й таке ін). При цьому обов’язковою умовою актуалізації гіпертексту є його довільна локалізація в просторово-часовій єдності, у результаті якої здійснюється самостійний та усвідомлений рух користувача за посиланнями.

Література

1. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / За ред. М.І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.
2. Пентиліук М. Дидактичні основи навчання рідної мови // Вісн. Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Пед науки. – 2003. – № 12 (68) грудень. – С.5-10.
3. Пентиліук М.І., Окуневич Т.Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: навч. посіб. – К.: Ленвіт, 2006. – 134 с.

ІЗ ІСТОРІЇ ВЛАСНИХ ІМЕН І ПРИЗВИЩ

**Цибулька Катерина Сергіївна, гр. КСД-05 (ДонНТУ)
Депутат Катерина Валеріївна гр. КСД-05 (ДонНТУ)
Науковий керівник – ст. викладач Онацька Н. Г.**

Здавна відчувалася зацікавленість учених походженням власних імен і прізвищ жителів України і окремих її регіонів. Монографічні дослідження, дисертаційні роботи, наукові статті містять аргументовані висновки і спостереження, що можуть привернути увагу людини, яка ніколи не цікавилась цією темою.

Знаючи звідки і як прийшло те чи інше ім'я або прізвище, можемо здогадуватися: хто були наші предки, з яких земель чи країн потрапили на Україну, чим займалися до цього, які прикметні ознаки мали. Прізвище несе в собі історію свого роду, то ж антропонімія в цілому складає історію нашого народу.

Доречі, щодо рідної мови, то вона і досі у розвитку. До неї приходять нові іншомовні слова, з'являються свої власноукраїнські і серед них також є власні імена та прізвища. Таким чином, можна умовно поділити їх на запозичені і історичні, тобто ті, що народилися на Україні.

Проникнення іншомовних елементів в українську мову почалося дуже давно і проходило то з більшою, то з меншою інтенсивністю на всій території України, але особливо активізувалося в часи козаччини, її боротьби з татарами та турками. Під час визвольних походів на Україну з усіх країв стікалися представники інших народів. Частина зайшого населення поступово українізувалася. Саме тому багато прізвищ мають тюркське, єврейське, польське та індоарійське походження.

Також можна відмітити такі джерела як релігія давніх слов'ян та двоосновні слов'янські імена з другим компонентом -волод, -мир, -слав, -полк, -гост, -жир.

Взагалі, у дореволюційний період обряд наречення новонародженого належав церкві. Процес наречення дитини не був лише формальним ритуалом, він розглядався як духовне прилучення людини через ім'я до релігії. Ім'я в християнській релігійній традиції виконувало сакральну функцію. Святий, ім'ям якого було наречено дитину, вважався її духовним охоронцем, небесним заступником. У

церковних календарях вказувалась і етимологія кожного імені, тому значення їх було загальновідомим.

У нових іменах знайшли відбиття революційні події, атрибутика революції, настрої масового ентузіазму, сподівань на швидку індустріалізацію країни, але більшість таких імен швидко зникли. Деякі прізвища походять від жартівливих прізвиськ людей тієї чи іншої професії, ремесла – тесляри, співаки, музиканти, церковнослужителі та ін.

Причини значно ширшого, порівняно з іншими народами, побутування серед українців колоритних прізвищ з виразним гумористичним відтінком у значенні слід шукати в нашій історії. Адже величезна кількість сучасних українських прізвищ кувалась у горнилі Запорізької Січі. Саме тут вперше виникла потреба офіційної реєстрації великого числа козаків.

У цій короткій доповіді про особові найменування, що стали основою сучасних українських імен і прізвищ, звичайно, не можна охопити всі їх типи - цього величезного за обсягом і надзвичайно розмаїтого за будовою і значенням основ лексичного шару нашої мови.

Хочеться лише ще раз підкреслити, що наше прізвище - це не сухий, позбавлений смислу паспортний знак. Це живе слово, пам'ять роду. І якщо одне прізвище несе в собі історію роду, то всі разом вони складають історію народу.

Література

1. Машинець Олександр. Українські імена на прізвища. - 2004р. Стаття з Нетрів.
2. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. – К.: Наукова думка, 1966. – 216 с
3. Непокупний А. П. Культурно-історичні обрії "Реєстру Війська Запорозького 1649 р." – У кн. "Реєстр Війська Запорозького 1649 р." Додатки. – К.: Наукова думка, 1995. – С. 568–573.

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛІВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Черкашина Анна Борисівна, гр.КСД-05 (ДонНТУ)

Галах Надія Іванівна, гр.КСД-05 (ДонНТУ)

Науковий керівник – ст. викладач Онацька Н.Г.

Однією із характерних аспектів становлення сучасної української мови є активний розвиток семантики мовних одиниць і лексики. Безумовно, нові слова виникають, еволюціонують, набувають нового значення. І щоб мовцю не заблукати в цьому безкрайньому океані слів, семантичний розвиток повинен враховувати системні лексичні зв'язки. Це значно полегшує пошук, бо доводиться відшукати слово не у всьому словниковому складі, а в рамках невеликої його частини, лексично-семантичної групи, на яку орієнтоване мовлення.

До лексичного складу мови належать певні групи повнозначних слів з неоднаковою семантикою. Їх прийнято називати лексично-семантичними. Виділяють омоніми, пароніми, синоніми та антоніми.

Лексичні омоніми поділяються на дві групи. Повні омоніми-слова, звуковий склад яких збігається в усіх граматичних формах: *газ*-стан речовини і *газ*- шовкова прозора тканина. Неповні омоніми-слова, що збігаються звуковим складом лише в окремих граматичних формах: *жаль*, *слід*, *шкода* (іменники) та *жаль,слід*, *шкода* (прислівники). Різновидами неповних омонімів є омоформи, омофони і омографи. **Омоформи** - слова, що мають однаковий звуковий склад тільки в певній граматичній формі: *віз* (іменник) і *віз* (дієслово). **Омофони** - слова, що збігаються в звучанні, але мають різне значення й написання. В українській мові омофонів не багато, що зумовляється особливостями її фонетичної системи (зокрема, відсутністю редуції голосних і приголосних). Тому як приклад наведу слова російської мови: *братсья* (дієслово) та *братца* (родовий відмінок від братац), *кампанія* і *компанія*, *посидеть* і *поседеть*. **Омографи**- різні за значенням та вимовою слова, що мають однакове написання: *води-води*.

У ділових та наукових текстах омоніми зі стилістичною метою не використовуються, що залежить від специфіки й призначення цих стилів.

Сфера вживання паронімів- публіцистика, художня література, усне розмовне мовлення. Паронімія, як і слова інших семантичних груп, використовуються в сучасній українській мові з певною стилістичною метою- переважно для словесної гри та каламбурів.

Одна із стилістичних функцій паронімів- семантичне переключання. Звукова близькість значеннєво відмінних слів дає можливість розширити політ думки, змалювати яскравішу картину, насичену образами. Наприклад: „У Графа профіль як у грифа” (Л.Костенко). У публіцистиці пароніми широко використовуються в ролі заголовків: *Шкала і школа* талантів; *Розрахунки і прорахунки*; *Кличе на матч футбольний м'яч*. Використання синонімів у різних функціональних стилях неоднакове. Офіційно-діловий стиль використовує синоніми обмежено. У наукових текстах синонімія служить як засіб контекстуального уточнення. Виникає чимало паралельних назв того самого поняття: *біном- двочлен, асиміляція- уподібнення, дисперсія- розсіяння, осциляція- коливання, квантитативний- кількісний*. Крім походження, вони нічим не відрізняються і певний час співіснують як дублети. А згодом або набувають ознак ідеографічних чи стилістичних синонімів і залишаються в мові, або один з них, не набувши таких ознак, переходить до розряду пасивної лексики, а то й зовсім зникає з мови.

Прояви антонімії різноманітніші в лексиці усно-розмовній, художньо- белетристичній та суспільно- політичній і обмеженіші в офіційно- діловій та науковій. Термінологічний великою мірою характер лексики останніх двох стилів звужує можливості не тільки антонімії, а й інших груп. Своєрідним проявом антонімії тут є наявність термінів, що позначають протилежні явища, процеси (*циклон- антициклон, залежність- незалежність*). Науковий стиль використовує антоніми як засіб відтворення шляху логічних роздумів, як засіб посилення впливу на сприймача інформації.

Антонімія використовується як композиційний засіб; за її принципом складаються афоризми, гумористичні та сатиричні вислови.

Література

1. Коваль А.П. Культура ділового мовлення. – К.: Либідь, 1990. – С. 126-134, 136-143.
2. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови. – К.: Либідь, 1993. – С. 52-64, 92, 121-132

ПРОБЛЕМА ДВОМОВНОСТІ В УКРАЇНІ

Шигімагін Олександр, гр. КС-056 (ДонНТУ)

Науковий керівник – ас. Стеценко Н.М.

У наш час Україна знаходиться у скрутному політичному та економічному становищі. Дуже гостро постають питання про відносини з іншими державами, але існує також багато внутрішніх конфліктів, зокрема мовне питання.

Проблема надання російській мові статусу національної хвилює більшість громадян, тому що тільки за умови вирішення цього конфлікту можливе покращення ситуації в країні.

Я вважаю, що ситуація, що склалася, може різко порушити багатовікову гармонію російської і української мов. Низька культура як російської, так і української мови, суржик, інтерференція (розмивання мовних норм), диглоссія - ось далеко не повний список найбільш загальних українських мовних проблем". Це також підтвердила на симпозіумі в МГУ імені М.В. Ломоносова український лінгвіст Олена Пчелінцева, що представляє Черкаський технологічний університет. Особливо ця проблема стосується засобів масової інформації. Лінгвіст Володимир Дубічинський з Харківського політехнічного інституту вважає, що Україна живе в умовах фактичної двомовності, в умовах якої російська мова може поглинути українську. А українська мова вважається одною з наймелодичніших мов з багатовіковою історією та літературою, яка користується популярністю у багатьох країнах світу.

Державна мова - це перш за все мова конституції даної держави. Якщо буде існувати декілька державних мов, виникне необхідність перекладу УСІЄЇ законодавчої бази, а існування декількох конституцій в одній державі неприпустимо. Неточності при перекладі можуть привести до втрати однозначності законів, а це в свою чергу може привести до кризи у судовій сфері. Невірне тлумачення законів буде останньою краплею...

Державна мова - мова, що виконує інтеграційну функцію в рамках даної держави в політичній, соціальній і культурній сферах, виступає як символ даної держави на рівні гербу та гімну. А хто буде вирішувати якою мовою співати гімн скажімо на виступі збірної команди України з футболу?!

Багато аргументів за надання російській мові статусу державної базується на тому, що більшість українців вважають російську мову

більш рідною за українську, але це не так. Наталія Велічко з філії МГУ в Севастополі, привела дані перепису населення 2001 року, згідно яким російську мову назвали рідною близько 30% населення України. У 2006 році, згідно опитування дорослого населення України, проведеного Фондом "Демократичні ініціативи" і фірмою "Юкрейніан соціолоджи сервіс", українську мову вважали рідною 60% опитаних, російську - 38%, при цьому в сім'ї вважали за краще спілкуватися лише українською - 37% респондентів, а російською - 34%, на обох мовах - 28% респондентів. Цифри говорять самі за себе...

Розглянемо приклади країн, конституцією яких були визнані дві державні мови, наприклад Канада. У Канаді в якості державних мов є англійська та французька. Ці мови не мають багатьох спільних рис, тому надання обом мовам статусу державних було необхідним тому що по-перше володіння одною з мов не є достатньою умовою комфортного проживання та користування державними послугами, а по-друге це не призведе до мовних кризи мов та виникнення мовних питань. Тепер щодо України. По-перше українська та російська мови дуже схожі, і володіючи скажімо російською не буде проблемою прочитати наприклад об'яву, складену українською. По-друге призначення обох мов у якості державних врешті решт знищить обидві мови, місце яких займе суржик. А це на мою думку є найбільшою кризою суспільства.

Існує багато аргументів за і проти надання російській мові статусу державної, але на мою думку найкращим шляхом вирішення цього питання є існування єдиної державної мови – української, та додаткове введення в країні соціального інституту регіональних мов: населення кожної території компактного мешкання національних меншин на референдумі обирає свою мову функціонування у межах даного регіону.

Література

«Українська мова за професійним спрямуванням»// Мачай Т.О. та ін. -Донецьк-2006 р.

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II
Міжвузівської
студентської науково-практичної конференції
«МОВНА КУЛЬТУРА ФАХІВЦЯ
У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ»
26 травня 2009 року

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Мачай Т.О., завкафедри укр. та рос. мов, канд. пед. наук, доц. (відповідальний за випуск)

Мітасова Е.Ф., ст. викладач (відповідальний редактор)

Стеценко Н.М., ас. (технічний редактор)

Відповідальність за зміст та достовірність наданих матеріалів несуть автори.

© Донецький національний технічний університет, 2009 р.